

10.970

1939-40
OSZK

102588
10970/
1939-40

RECTORI BESZÉDEK

AZ 1939—40. TANÉVBEN

5

TARTOTTA:

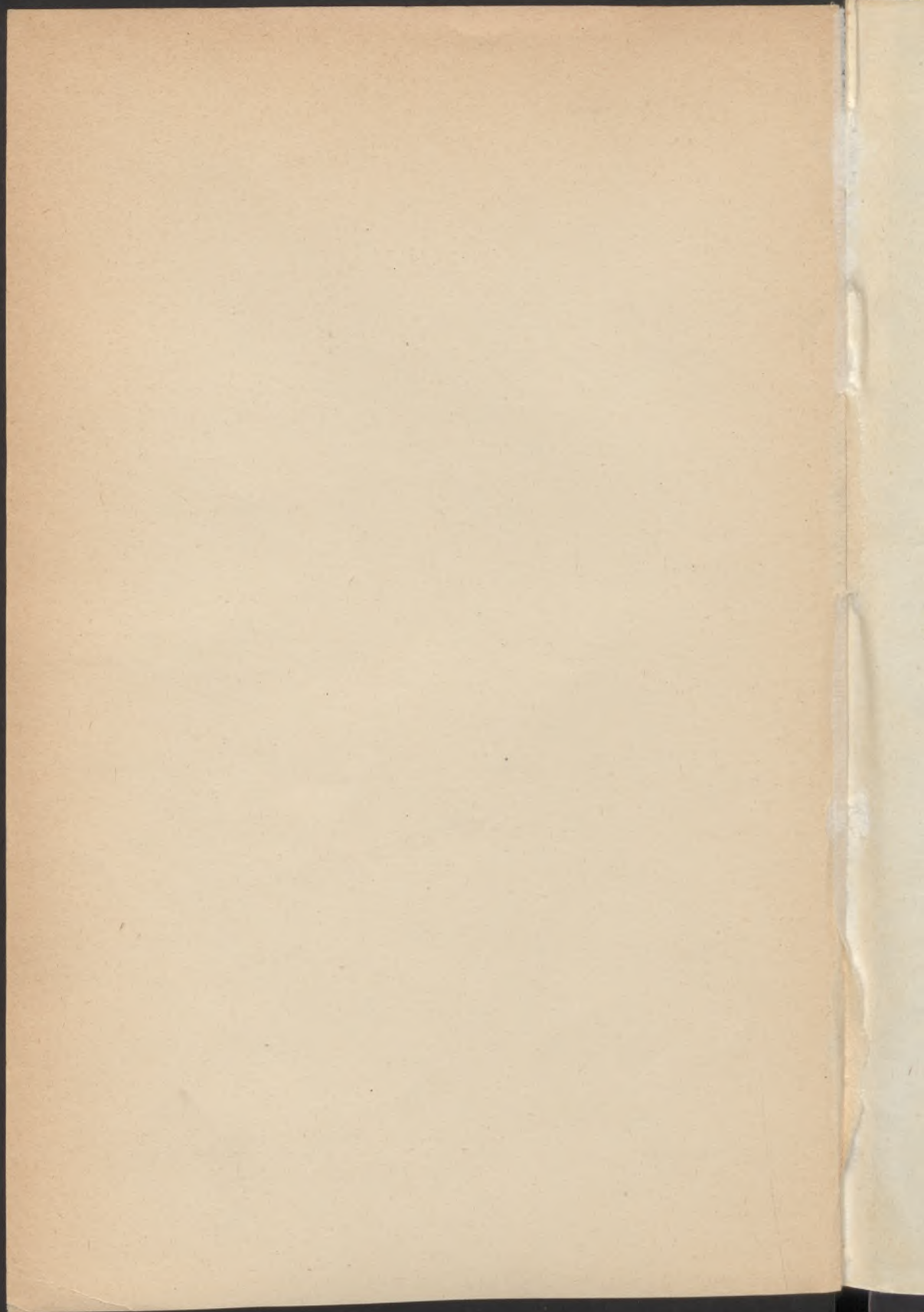
HÜTTL TIVADAR DR.

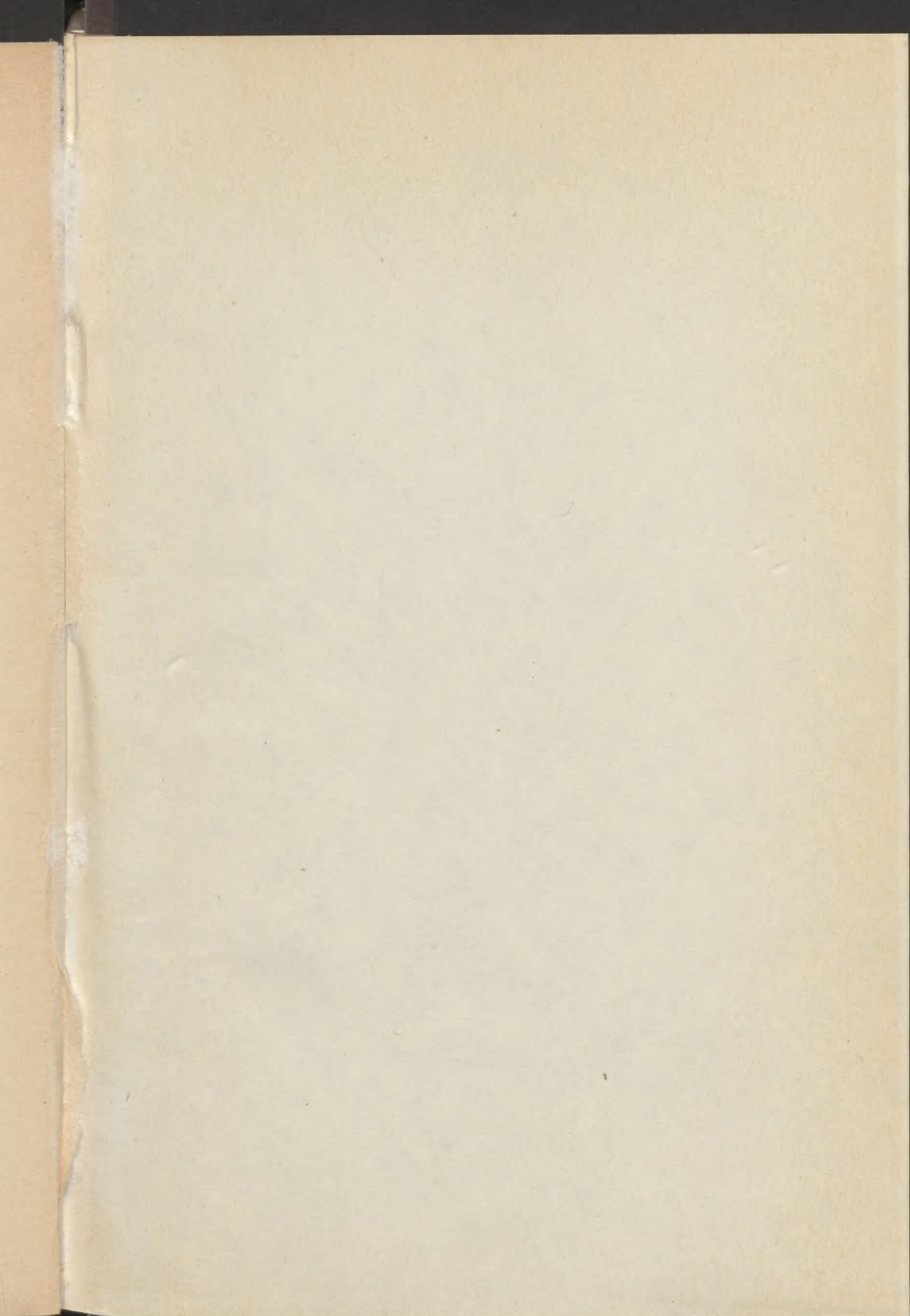
A DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM
AZ ÉVI RECTORA

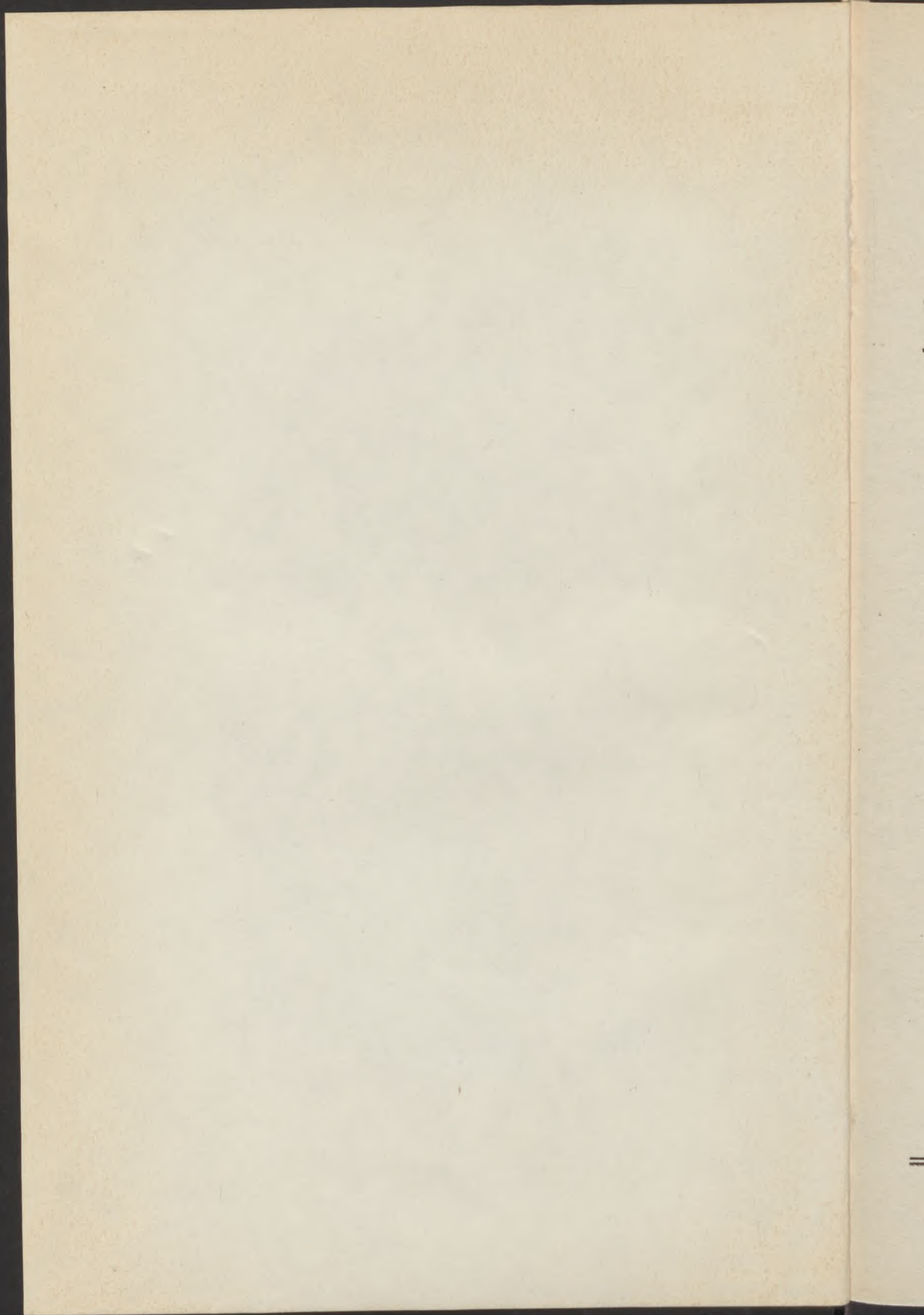

DEBRECEN, 1940.

DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEMI NYOMDA.

F

RECTORI BESZÉDEK

AZ 1939—40. TANÉVBEN

TARTOTTA :
HÜTTL TIVADAR DR.
A DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEM
AZ ÉVI RECTORA

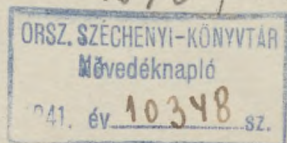

DEBRECEN, 1940.

DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEMI NYOMDA.

10.970 / 1939-40

AZ 1938—39-IKI TANÉV LELÉPŐ RECTORÁNAK,
Dr. BACSÓ JENŐ E. I. PRORECTORNAK ÜDVÖZLÉSE
A RECTORI TISZTSÉG ÁTVÉTELEKOR.

RECEIVED OF THE
OFFICE OF THE
TREASURER OF THE
UNITED STATES

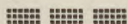
Méltóságos Prorektor Úr!

Őszintén megilletődve hálás szívvel köszönöm Méltóságod üdvözlő szavait, amelyek kíséretében egyetemünk kormányzatát és a rectori tisztséget nekem átadta. Mélyen átérzem annak a felelősségnek súlyát, amelyet e percben vállaimra veszek, mert kétségtelenül nehéz, gondterhes esztendőnek nézünk elébe. A politikai égbolton mindenütt sötét felhők tornyosulnak. Háborús feszültséggel van tele az egész világ. Ágyúk dörögnek, harci kocsik dübörögnek körülöttünk és a harctérre át nem változott földeken is a békés őszi szántást végző munkáskezek felett bombavetőgépek repkednek. S ha mi, hála kormányunk bölcsességének, a határainkon túl folyó háborúban közvetlenül érdekelve nem is vagyunk, ezek az események mégis csak bénítólag hatnak szellemi munkánkra és korlátozzák az ahhoz szükséges anyagi eszközöket is.

A debreceni egyetem tanári karán mindazonáltal kishitűség nem vett erőt a múltban és nem lesz urrá a jövőben sem. A többszáz éves szellem, amely a Kollégium hagyományaiból táplálkozik és amelynek ápolását Egyetemünk tanári kara mindenkor egyik főfeladatának tekinti, útmutatással fog szolgálni nekünk, hogy miképpen lehet együttes erővel, még sokkal nehezebb viszonyok között is, egy intézmény tudományos, hazafias, nemzetépítő munkáját biztosítani. A nehézségektől, a várható akadályoktól nem fogunk viszariadni már csak azért sem, mert hiszen az eredmény mindig az ezekkel vívott küzdelmekből születik meg és ha nem volnának nehézségek, nem lenne eredmény, siker sem.

Tanácsommal egyetemben bízunk abban, hogy e nehézségeket le fogjuk győzni és Méltóságodnak, a lelépő dékánoknak, tanártársainknak bölcs tapasztalatai ezen munkánkat megfogja könnyíteni. Bízom abban is, hogy amikor elkövetkezik majd az újabb őrsekváltás napja és a mai napon hivatalba lépő

Tanács megbízatása lejár, egy dolgos év munkásságával gazdagabban, de ugyanolyan csorbítatlan szellemmel fogjuk átadhatni Egyetemünket utódainknak, mint amilyennel azt Méltóságodtól Isten segítségének reményében ezennel átveszem.

MEGEMLÉKEZÉS I. FERENC JÓZSEFRŐL
ÉS GRÓF TISZA ISTVÁNROL

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

Tekintetes Egyetemi Közgyűlés!

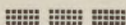
Egyetemünk egy régebbi tanácsi határozata kötelességévé teszi a mindenkori rectornak, hogy amikor a tanévnyitó közgyűlésen tisztségét átveszi, legelőször is arról a két kiváló személyiségről emlékezzen meg, akiknek egyetemünk megalapításában, létesítésében oroszlánrészük volt. Ezen immár hagyományos kötelességemnek kívánok eleget tenni akkor, amikor mindenekelőtt boldogult emlékü uralkodónknak, I. Ferencz József apostoli királyunknak emlékét idézem fel, mert az ő nemes és bölcs elhatározásának köszönhetjük egyetemünket.

I. Ferencz József! A történelmi eseményeknek és a színpompás emlékképeknek milyen változatossága elevenedik fel bennem, amikor ezt a nevet hallom! A szabadságharcnak, annak a 13 izzó magyar hazafinak emléke, akik pontosan 90 évvel ezelőtt a mai napot már a siralomházban töltötték, a 67-es kiegészítés, a koronázási ünnepély, a boldog békeidők, majd a világháborút megelőző történések, — ezek valamenynyien olyan örökké emlékezetes események voltak, amelyek mind az ő uralkodásának idejére estek. A Végzet nehéz sorsot juttatott neki osztályrészül. A monarchia széthúzó erőinek egyesítése, népei kulturális és gazdasági érdekeinek fejlesztése és összhangba hozása nem volt könnyű feladat. De ő a boldog békeidők, — ma már messze múlt, — bölcs uralkodója, isteni rendeltetésébe vetett hittel, hosszú életének utolsó percéig fáradhatatlanul munkálkodott népeinek boldogulásán. A sorsnak válogatottan kegyetlen csapásai, amelyekből egy is sok lett volna egy emberi életre, ha mély barázdákat szántottak is homlokán, őt sem mint uralkodót, sem mint embert megtörni nem tudták. Kötelességét rendületlenül továbbra is teljesítette, mindenütt az igazságot kereste, megközelíthetetlen volt és ha valahol megjelent, fényt és pompát árasztott maga körül. Emberi életébe a külvilág betekinteni nemigen tudott, emberi jellemvonásait sem ismerhette meg. De hogy alaptermészete

a jóság volt, bizonyítják azon szavai, amelyekkel a világháborút megelőzőleg népéhez fordult, hogy megmagyarázza annak, miért kénytelen azt háborúba vinni. „Mindent megfontoltam, mindent meggondoltam” — ezek a szavak még ma is fülünkben csengenek. Nem rajta mulott, hogy a világháborút nem sikerült elkerülni, mert engedékenységeben elment addig a határig, ameddig azt a monarchia becsülete megengedte.

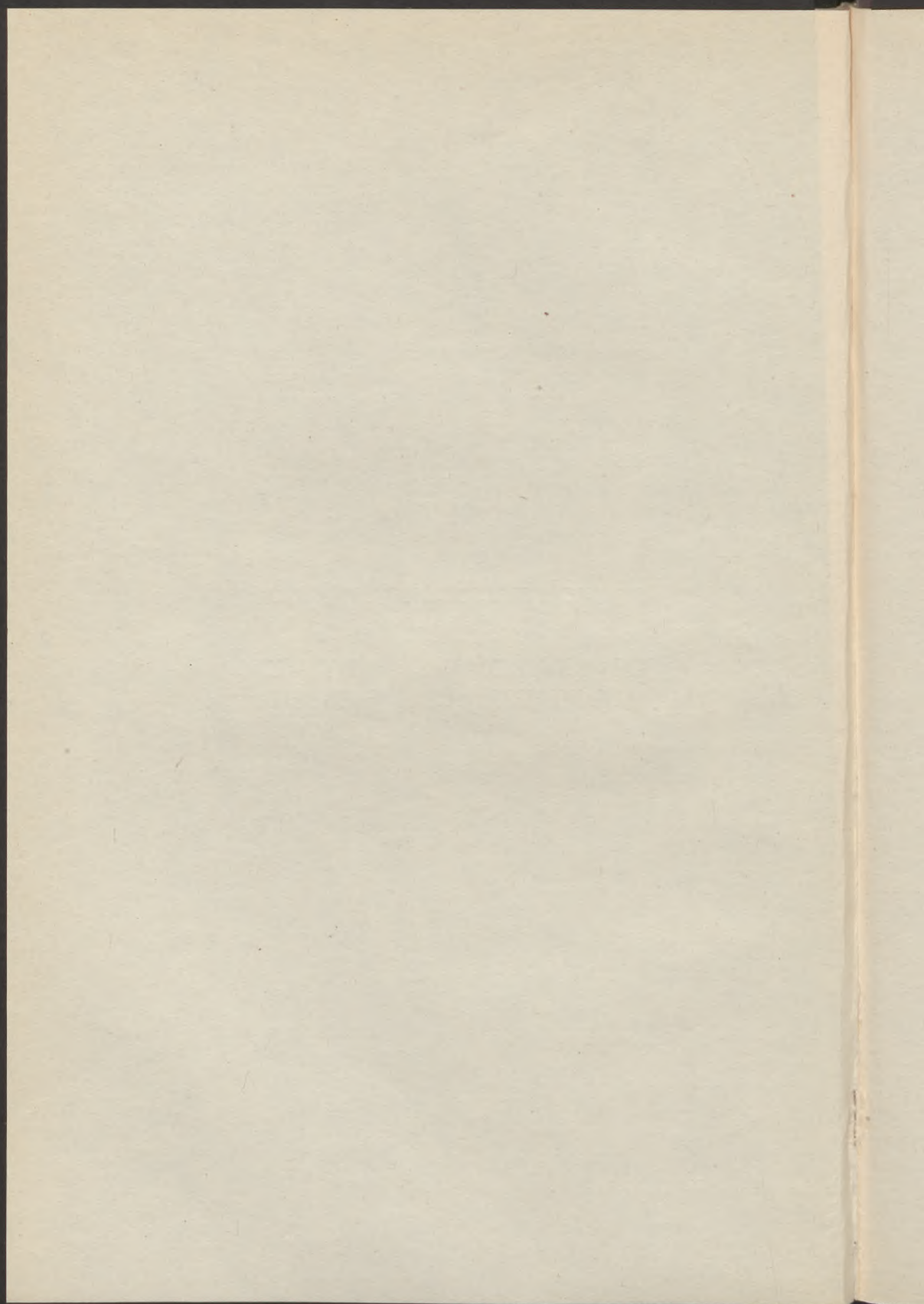
Történelmi alakját megfesteni azonban nem az én feladatom. Ez majd a jövő történetírójának kötelessége lesz. A magam részéről az elmondottakkal csupán az igaz kegyeletnek egy újabb virágszálát akartam hálás megemlékezésünknek abba a koszorújába fűzni, amellyel egyetemünk I. Ferencz József iránti háláját évről-évre leróni kívánja.

Egyetemünk másik alapítója, jótevője Tisza István volt. Az ő gigantikus alakját, heroikus küzdelmeit a magyar közéletben, felesleges részletesebben elemezni, a legigazabb magyarhoz illő hősi vértanu sorsát e falak között méltatnom. Egyetemünk Tisza István nevét viseli. Ez elkötelezi egyetemünket arra, hogy minden megmozdulása, szellemi kinyilatkoztatása, tudományos munkássága a nagy névadó, izzig-vérig magyar, férfias, következetes, tiszta és nemes lelkét tükröztesse vissza, s azzal töltse be egyetemünk légkörét. Tisza István szellemének kívánok áldozni rectori székfoglaló értekezésemmel is.

RECTORI SZÉKFOGLALÓ ÉRTEKEZÉS:

ORVOSTUDOMÁNYI IRÁNYZATOK
A MULTBAN ÉS A JELENBEN

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A tudományok fenkölt világában az egyes szaktudományok nincsenek élesen elhatárolva, hanem állandó mozgásban, időnkint egymáshoz kapcsolódva, a külvilágtól sokszor elrejtve élik a maguk különleges életüket. Belső forrongások, külső tényezők hatására időnkint hol az egyik, hol a másik tudomány indul rohamosabb fejlődésnek és igyekszik az irányában támasztott korszerű kívánalmakat kielégíteni. A tudományoknak ezen állandó hullámmzése, forrongása következtében az egyes szaktudományok bizonyos fejlődési korszakokban, különböző jelentőséget nyernek és ezen folytonos mozgás minduntalan megváltoztatja az egyes tudományok közötti érintkezési felületeket is. Hol szorosabban kapcsolódik kettő egymáshoz, hol jobban eltávolodnak egymástól, aszerint, hogy művelésük milyen intenzitással történik és a kutató munka milyen jelentős eredményeket tud felmutatni. A tudományok művelése közben ezeknek az érintkezési felületeknek igen fontos szerepük van, mert ezek új elgondolásoknak, új kutatási irányoknak vethetik meg alapját s végeredményben ezek vannak elsősorban hivatva arra, hogy közelebb vigyenek bennünket minden tudományos kutatás végső céljához: az örök igazság megismeréséhez.

Felette érdekesek azok a tudományos kapcsolatok, amelyek a történelmi idők folyamán az orvosi gondolkozást időnkint megváltoztatták s ezáltal újabb és újabb felfedezéseknek kiindulási pontjaivá lettek. Egyetlen egy tudomány sem befolyásolta annyira más szakmák tudományos megállapításai, mint éppen ezt a tudományt, s ennek az a magyarázata, hogy az orvostudomány tulajdonképpen két részre tagozódik. Egyik része a betegségek megelőzéséből és gyógyításából, szóval a tudomány gyakorlati alkalmazásából áll, míg a másik része azon ismeretek megszerzéséből, amelyek e gyógyítást lehetővé teszik, azaz az orvostudomány alapvető tanításait foglalják

magukban. Ez a kettétagozottság elméleti és gyakorlati tudományra adja tehát a magyarázatát annak, hogy az orvostudománynak önmagában is nagy és egyre növekvő érintkezési felülete mind gyakrabban került kapcsolatba más tudományokkal, s ez a körülmény fejlődésének további irányát minden esetben befolyásolta.

A gyógyítás, a betegség mibenlétének magyarázata, már az ó-korban is szoros kapcsolatban állott azokkal a felfogásokkal, amelyeket egyes kiváló bölcselek az anyag lényegéről, a természeti erőkről, az elemekről, az életről, a betegségekről hirdettek. Amikor *Empedokles*, *Parmenides* tanítványa kb. 490 évvel Krisztus születése előtt azt hirdette, hogy a „materia“ négy minőségileg különböző alapanyagból, a tűzből, vízből, földből és levegőből áll és az életjelenségeket ezek keverődéséből magyarázta, tulajdonképpen egy kémiai gondolkozásnak vetette meg alapját. Valamivel fiatalabb kortársa, *Demokritos* s vele egyidejűleg *Leukippos* atomelméletükkel mely az ókori természettudomány legfejlettebb alakját képviselte, viszont a fizikai gondolkodást alapozták meg. A „materia“ atomokból, szabadszemmel észre nem vehető apró osztatlan részecskékből áll, melyek csupán nagyság tekintetében különböznek egymástól. A lélek atomjai a legkisebbek és legmozgékonyabbak, kerek és símák, éppen olyanok mint a tűz atomjai, mert hiszen csupán a lélekből fakadó élet az, amely a testet átmelegíteni, annak életet adni képes. *Aristoteles* fizikája az atomok céltudatos mozgását hirdeti s amíg az előbbi mint corpuscularis elmélet kvantitatív gondolkozás szülöttje, addig *Aristotelesé* már vitalisticus irányban tájékozódik.

Mindkét világszemlélet az ókor orvostudományát jelentősen befolyásolta, mégpedig nemcsak a betegségek mibenlétéről való felfogást irányította, hanem azok kezelését is. A kvantitatív mechanisticus szemlélet legnevesebb orvosképviselője *Erasistratos* volt, aki a gyulladást, a vérbőséget, a horror vacui-t, a vér és a pneumamozgások megzavart mechanizmusával magyarázta. *Hippokrates* orvostudományában, Krisztus születése előtt 400 évvel, a kémiai, humoralis gondolkodás lép előtérbe. Az élő szervezetben négyféle folyadékot, sárga és fekete epét, nyirkot és vért tételez fel s ezek kóros keveredésével magyarázza a betegség keletkezését. *Demokritos* atomelmélete viszont annak a methodikus orvosi iskolának vetette

meg alapját, amelynek főerőssége, az ókornak egy ugyancsak nagynevű orvosa, *Asclepiades* volt. Ebben az iskolában, mely Krisztus születése táján Rómában virágzott legjobban, érte el a mechanisticus gondolkozás tetőfokát. A kvalitatív humoralis tannak, mely annak köszönhetette létét, hogy *Platon Empedokles* elemekről szóló tanát leginkább az orvosi tapasztalatokban látta beigazolva, főszószólója viszont *Galenus*, az ókornak *Hippokrates* mellett legnagyobb orvosa volt.

A renaissance kezdetével a természettudományi világnézet mindjobban megingott, a platói és aristotelesi gondolatok eltávolodtak egymástól. Lassankint a transcendentalis és metafizikai fogalmak a materia constitutiojának köréből kiváltak. *Demokritos* atomelmélete újra éledt és tulajdonképen a fizikai gondolkozás ezen megerősödésének köszönhetette az orvostudomány a vérkeringés felfedezését is, amely *Harvey* nevéhez fűződik, újabb bizonyítékául annak, hogy az orvosi gondolkozást a XVII. században is a kémia, filozofia és elsősorban a fizika uralták.

A kultúra előtti időktől és a mágusok korától eltekintve, a későbbi évszázadok folyamán elsősorban a keresztény vallásos világszemlélet volt az orvoslásra mély befolyással. A kereszténység *Krisztus* tanításaihoz híven mindenkor legfontosabb kötelességének tartotta, hogy a betegeken segítsen. Amíg az ókor az orvosoknak megtiltotta, hogy gyógyíthatatlan betegeket kezeljenek, — sőt ezeket kiközösítették maguk közül, — addig a kereszténység még a pestises, leprás betegek gyógyítását is az orvosok erkölcsi kötelességévé tette. Emellett a mély-séges vallásos hit, mely legelsősorban *Krisztusnak*, minden idők legnagyobb orvosának és tanítása hirdetőinek csodatételeiből táplálkozott, — a gyógyulásnak bűnbocsánati jellege, — nemcsak az orvosi etikát emelte magas fokra, hanem még gyógyíthatatlannak vélt betegségeket is meg tudott gyógyítani. Az evangéliumok megemlékeznek arról is, hogy *Krisztus* a testnek és léleknek egyaránt orvosa, a hozzá segítségért fordulóktól egyedül azt kívánta meg, hogy szilárdan és minden feltétel nélkül higgyenek abban, hogy egészségüket általa vissza fogják szerezni s tulajdonképen ezzel a meggyőződéses hitnek, mint gyógyító tényezőnek, fontos szerepére mutatott reá.

A keresztény vallás elterjedésével a gyógyítás mindinkább a papok kezébe került, vagy pedig az orvosi rend leghíresebb képviselői olyan neves orvosok voltak, akiket mély vallásosság hatott át. Gyógyító eljárásaik és gyógyszereik nagyjából az előbbi korszakokból származtak, de emellett a gyógyítás terén nagy szerepet játszott az imádság, az exorcizmus is, s kétségtelen, — ezt tagadni nem lehet, — ebből a korból maradtak reánk vissza a legnagyobb számmal olyan feljegyzések, amelyek csodálatos gyógyulásokról számolnak be. Ezeket a gyógyulásokat tekintett az orvoslás azon korbeli fejletlenségére, kétségkívül suggestioval, a mindenható hatalomba vetett hitnek és ennek biztosan gyógyító erejének hirdetésével érték el.

A továbbiakban a filozófiai világszemléletek és azok számos válfaja közül *Leibniz*, valamint *Kant* elmélete voltak az orvostudomány fejlődésére különös hatással és ez a hatás a XVIII. században érvényesült a legerősebben. *Leibniz* monaszokról szóló elméletére, mely a testnek lélekszerű voltát s a legkisebb valóságreszcskék, a lelki természetű, egységes, élő lelkek harmoniáját hirdette, építette fel *Hoffmann* tanítását, amely a szervezet legelemibb részeinek, a rostoknak, céltudatos együttmozgását annak a fluidumnak, aethernek tudta be, amely az egész világot kitölti, önálló mozgási képességgel rendelkezik és a levegővel kerül az emberi szervezetbe. *Kant* kritikai filozófiája viszont azáltal, hogy a tapasztalati elvek figyelembevételének szükségességét hangoztatta, az orvostudományt kutatási módszereinek határait ismertette meg és egyidejűleg a fizika és a metafizika közötti lényeges különbségre is felhívta a figyelmet.

Az orvostudomány ezen fejlődési irányzatai ismeretének az orvos szempontjából igen nagy jelentősége van. Ezek az ismeretek egyrészt látókörét bővítik, aminek következtében, a betegségekkel kapcsolatos eseményeket sokkal magasabb, átfogóbb szempontból képes megítélni, másrészt megismerteti az orvosokkal azokat az évszázados, esetleg évezredes tapasztalatokon nyugvó, hatásos népies gyógyszereket is, amelyeket egyébként a feledés homálya borítana. Ezek között pedig sok olyan gyógykezelési eljárás és gyógyszer foglal helyet, amelyeket elfelejtve újabban újból felfedeztek és más köntösbe öltöztetve ajánlottak vagy hoztak forgalomba. A kokaint, a chinint már a primitív népek is ismerték és ennek ellenére a hivatalos

orvostudomány a kokain érzéstelenítő hatásáról csupán 1884-ben Koller felfedezése révén szerzett tudomást. Hogy a levágott állatok mellékveséjének vérzéscsillapító hatása van, ezt is már régen tudták és alkalmazták anélkül, hogy hatóanyagát, az adrenalint ismerték volna. A sebkezelés terén az utóbbi években ugyancsak olyan felfedezés látott napvilágot, mely szintén nem tekinthető újkeletűnek, mert az már a középkorban is ismeretes volt. 1913-ban, a balkán háborúban, a harctéri sebesültek sérüléseinek átkötése néha húzamosabb ideig nem volt lehetséges és ezért megtörtént, hogy a kötésbe légyálcák kerültek és ezek a sebre rakódtak rá. A sebészek legnagyobb meglepetésükre azt észlelték, hogy ezek a sebgyógyulást nemhogy késleltették volna, hanem egyenesen siettetették, mert a beteg szövetrészekkéket a seb felületéről eltávolították. Később ezt a megfigyelést főleg amerikai szerzők karolták fel és kísérleteket végezve, ezek alapján a fertőzött, gyógyulási hajlamot nemigen mutató sebekre bizonyos fajta légyálcák helyezését ajánlották. Mint egészen új felfedezésről számoltak be, holott Larrey, I. Napoleon neves tábori sebésze, már annakidején megállapította, hogy a légyálcák a háborús sebekre károsodást nem jelentenek. A Sauerbruch — Hermansdorfer-féle étrendnek, amelyet újabban gümőkóros betegségek egyes megjelenési alakjainak gyógyítására ajánlanak, a legelső kísérleteit szintén megtaláljuk már a középkorban. A rákos betegségek gyógyítását célzó azon étrendi szabályok, amelyeket Kretz néhány év előtt „Rákellenes diéta” című könyvében foglalt össze ugyancsak nem tekinthetők új felfedezésnek, mert hasonló étrendi előírásokról már Hippokrates munkáiban is olvashatunk. Hippokrates rákban szenvedő betegeknek csupán bizonyos ételek fogyasztását engedte meg. Ezek között szerepeltek a tejtermékek, a fehér húsok és érdekes, hogy a tengeri halak közül azok, amelyek sziklák alatt tanyáznak. Azok az ismereteink sem újkeletűek, hogy bizonyos gyógynövények hatása nagymértékben attól függ, hogy az évnnek milyen szakában és a napnak melyik órájában gyűjtötték azokat.

Mindezek a példák már egymagukban is kellőképpen bizonyítják, hogy az ősrégi gyógyítás, mely igaz, hogy az ókorban mágikus erők, földi és túlvilági szellemek segítségét is igénybe vette, sok értékes adatot tartalmaz és hogy sok olyan ősrégi

gyógyszerünk van ma is használatban, amelyek a régiektől csupán abban különböznek, hogy gyógyító értéküket, hatásuknak kísérleti vizsgálatokkal megalapozott pontos ismerete növeli.

A különböző világszemléletek közül az orvostudományra a legnagyobb befolyást kétségtelenül, a hatását még ma is éreztető természetudományi gondolkozás, az a materialista felfogás gyakorolta, mely a világ anyagi mivoltát hirdette, minden jelenséget az anyag elvéből igyekezett magyarázni, tagadta Isten létét, különálló lélek létezését és minden lelki jelenséget az agyvelő működéséből származtatott. Ez az irányzat, amely tulajdonképpen a természet-filozófiai túlzások ellenhatásaképpen keletkezett, még a közelmúltban is uralkodó eszméje volt az orvostudománynak. Az orvostudományt a természettudományok közé sorolták, orvos csak természettudományi alapon állhatott és abban a pillanatban, amikor nem egyedül a kémia és fizika törvényei szerint gondolkozott, már olyan orvosszámba ment, aki a kor szellemét nem érti meg. Ez a kizárólag az anyag elvén álló, theologiai és általában spiritualisticus gondolkodást tagadó világnézet az orvostudományt a gyakorlat rovására kísérleti alapokra fektette, az orvostudomány egyes szakmáinak túlságos különválását idézte elő és azáltal, hogy az elméleti orvostudományokat a gyógyító orvosi tevékenységtől élesen különválasztotta, megbontotta a kutató és gyógyító orvosoknak eddigelé egységes sorait.

Ez a materialisticus felfogás az orvostudományban már korán éreztette káros hatását s rövidesen orvosi reformmozgalmaknak is megvetette alapját. Különösen a fiatal orvosok érezték azt a ferde helyzetet, amelybe akkor jutottak, amikor az életbe kikerültek. Felfogásukat híven tükröztetik vissza *Graevellnek* szavai 1849-ből: az orvostanhallgató az élettani hypothesisek, a kémiai-gőrcsővi analízisek, kórbonctani és anatómiai dogmák, diagnosztikai ravaszságok tömegével kerül ki a gyakorlatba s ezekkel nem tudván mit kezdeni, fogalomzavarba oltott kezelését a beteg sínyle meg". Majd más helyen így folytatja: „A tisztán tudományos kutatásokat végző orvosok, mint tanítómesterek, éppen ezért kártékony hatással vannak az orvosképzésre, átkai az orvostudománynak, mert résztudományuk iránt elfogultak, olyan dolgokra fektetnek súlyt, amelyek a gyakorlat számára értéktelenek, viszont nem

tanítanak olyan ismereteket, amelyeknek az orvos a gyakorlatban hasznát tudná venni.“

Bár az tagadhatatlan, hogy az orvostudomány e kísérleti korszaknak sok fontos felfedezést köszönhet, mindazonáltal *Graevell* szavai sok tekintetben még ma is helytállóak és meg szívlelendők, mert az orvostudományban a túlságos specializálódás ma is fennáll s az elméleti és gyakorlati szakmák többé-kevésbé ma is elkülönülve állanak egymástól. Az elméleti kutatásoknak laboratóriumi és állatkísérleteken alapuló eredményei nincsenek kellő összhangban az emberi szervezeten szerzett tapasztalatokkal s végeredményben mindennek a beteg szenved kárát. Néha olymértékben, hogy véleményem szerint ez a mai helyzet nem is tartható fenn véglegesen, hanem nekünk a jövőben a gyakorlati igényeknek inkább megfelelni tudó, egységesebb orvosi kiképzésre kell törekednünk.

Hogy a mindent a kémia és a fizika törvényével magyarázni akaró, mindent az anyagra és az ezzel elválaszthatatlanul összekapcsolt erőre visszavezető materialista gondolkodás milyen mély gyökeret vert az orvostudományban, annak jellemzésére felemlíthetem, hogy amikor 1864-ben *Hyrtyl*, a bécsi egyetem magyar származású világhírű anatomusa, rectori székfoglaló beszédében a materialista gondolkodás ellen kikelt s annak vallási és erkölcsellenes, forradalmi-politikai kinövéseit ostorozta, ez a napi sajtó részéről olyan felzúdulást váltott ki, mely még az ő személyét sem kímélte meg. Abban az időben ugyanis azt az orvost, aki nem volt híve a rideg materialisticus gondolkodásnak, a kuruzslókkal és szélhámosokkal egy csoportba sorolták, a szervezet lelki jelenségeivel pedig nem szívesen foglalkoztak, mert az egyet jelentett a tudományosan megalapozott orvosi gondolkozással való szakítással. Csupán lsasankint tudott ebben a materialista gondolatvilágban utat törni magának egy olyan felfogás, amely szerint a szervezetben végbemenő morphologicus elváltozások mellett, az egyén életében, betegségek kifejlődésében, a lelki életnek, psychogen történéseknek is nagy szerepe van, sőt minden valószínűség szerint fontosabb, mint azoknak az alaki elváltozásoknak, amelyekre eddig oly nagy súlyt helyeztek. E megismeréssel, amely az orvostudomány fejlődése folyamán már a régebbi időkben is időnkint felszínre vetődött, de amelyet a materialista gondolkodás azután teljesen elhallgattatott, a lelki

élet megnyilvánulásai a betegségek kórtanában mind nagyobb jelentőséghez jutottak. A tudományos kutatás ezeket a tényezőket többé figyelmen kívül nem hagyhatta s hiába igyekeztek a materializmus hívei kézlegyintéssel és fölényeskedéssel a lelki élet kérdésének jelentőségét leszállítani s azt az orvosi kutatás napirendjéről levenni, hiába érveltek egyesek a sejttanelmélet megalapítójának, a nagy *Virchow*-nak azon állítólagos mondásával, hogy „sok holttestet boncoltam már, de a lélekkel még egyszer sem találkoztam“, — s hiába kísérlik meg újabban is egy neomaterializmus tanát megalapozni, mely az orvostól nagyobb szociális érzéket követel s amely az orvost politikai irányító szereppel is fel akarja ruházni: az emberek lelki világa, titkainak megismerése, az orvosi kutatás olyan fontos problémájává lett, amely nélkül az orvostudomány további fejlődése el sem képzelhető.

A materialisticus világszemlélet sokáig megdönthetetlennek hitt bástyáján az első rést az örökléstani kutatások ütötték. Az egyén öröklött tulajdonságainak, szervei öröklött alaki és működési sajátosságainak nemcsak elméleti, hanem gyakorlati jelentősége is lévén, örökléstani kutatásokkal az orvostudomány gyakorlati ágazatai is behatóan kezdtek foglalkozni. Titkos reményük az volt, — s ez később legalább részben valóra is vált, — hogy az örökléstani ismeretekkel nemcsak az egyes családokban halmozottan előforduló betegségeket tudjuk majd megelőzni, vagy legalább is azok megjelenését késleltetni, hanem, hogy ezek az ismeretek olyan esetekben is értékes adatok birtokába fognak juttatni bennünket, amikor egyébként a betegség felismerése, minden más diagnosztikai eljárásunk igénybevétele mellett is, nehézségbe ütközik.

Az örökléstani kutatások eszközei a családfa, származási tábla felállítása, a mérés és összehasonlítás. Ezek közül a családfa bizonyos öröklődő tényezőkről, egyéni sajátosságokról tájékoztat. A mérésekkel alaki tulajdonságokat, azok középértékeit, egyes fajok, néptörzsek jellegzetességeit határozhatjuk meg, míg az összehasonlítások az egyes szervek működésének tanulmányozására szolgálnak. Azok a kutatások, amelyek e vizsgálati eljárások segítségével már eddig is nagy számban történtek, mindenekelőtt azt állapították meg, hogy mindenkinek külalakjában van valamilyen középértéktől eltérő nagyságbeli különbség és mindenkinek van olyan szerve, melynek

működési zavara, veleszületett gyengesége sokáig rejtve maradhat, de alapjában véve mégis valamilyen későbbi megbetegedés csiráját hordja magában. Megállapították azt is, hogy olyan egyén, kinek minden szerve a legeszményibb nagyságú és a legtökéletesebben, a többi szervekkel a legharmonikusabban együttműködik, olyan szervezet, amely a legkülönbözőbb betegségekkel és külártalmakkal szemben védve van, ilyen tökéletes szervezetű egyén a világban nincsen. Miután pedig az örökléstani kutatások, hogy összehasonlításokat végezhesse- nek, kénytelenek ilyen tökéletes szervezeteket feltételezni, teljesen közömbös, vajjon ezt az emberek között fel nem található, a földön nem létező eszményi szervezetet ideál vagy normál típusnak nevezzük-e, mint ahogy azt egyes kutatók tették, avagy pedig túlvilági fogalommal ruházzuk-e fel, a veleszületett szervi gyengeségeket pedig az öröklött bűnként fogjuk-e fel, — a további kutatások menetét ez nem befolyásolja. Az örökléstani kutatások tehát rámutattak egy földöntúli ideál felvételének szükségességére és ezzel a vallási és természettudományi gondolkozást közelebb hozva egymáshoz, a sokáig pogányságával kérkedő orvostudományt is tulajdonképpen elvezették egy földöntúli legtökéletesebb létezőnek fogalmához.

Nem tartom véletlennek, hogy éppen az utolsó évtizedekben merült fel a lelki jelenségek orvosi kutatásának szükségessége, s ezt azzal magyarázom, hogy a világháború alatt és után az emberek sokaságára szakadt nagy nyomorúság, a gazdasági leromlással járó elszegényedés, mindenki — így az orvosokban is — felkeltette a vágyat valami magasztosabb, szebb, nemesebb iránt, olyasvalami iránt, ami a küzdelmes élet napjaiban bennünket megnyugtathatna. És ez nem lehet más, mint olyasvalami, ami minden anyagitól, az anyag dicsőítésétől távol áll s egy magasabb ethikai felfogást feltételező lélek fogalmát foglalja magában. Az sem véletlen, hogy ezzel a kérdéssel az orvosok közül napjainkban leginkább a sebészek foglalkoznak, miként azt *Perthesnek*, *Biernek*, *Lieknek*, *Webernek*, *Kreckenek*, *Schleichnek*, *Verebélynek* a természetről, lélekről, az orvosi hivatásról, Istenről, a halálról írt munkái is bizonyítják. A sebész ugyanis, amikor műtéteket végez, minden más gyógykezelésnél mélyrehatóbb elváltozásokat hoz létre a szervezetben. Annak egyensúlyi állapotát egyrészt azáltal

bontja meg, hogy műtétével megzavarja a szervezet sejtjeinek harmonikus együttműködését, — amelyet a műtétet szükségessétevő betegség is már károsan befolyásolt, — másrészt azáltal, hogy maga a műtét, az attól való félelem, a műtét veszélyességének tudata hatással van a betegek lelkivilágára is.

Minden betegség működési zavarokat, alaki elváltozásokat hoz létre az egyes szervekben. Ezen zavarok kiegyensúlyozására a szervezetben olyan elváltozások jönnek létre, amelyek annak felfokozott életműködésével járnak együtt, vagyis nagyobb feladatot rónak az egyes szervekre. Maga a műtét, a műtétet követő sebgyógyulás is, ugyancsak fokozottabb élet-tani követelményeket támaszt a szervezettel szemben és ezért a műtétet megelőzőleg a sebésznek számításokat kell végeznie, mérlegelés tárgyává kell tennie, vajjon a szervezet a reáráott nagyobb munkának meg tud-e majd felelni. Miután pedig vizsgálati eljárásaink nem olyan tökéletesek, hogy azok az élő szervezet tartalékerejéről, reparatív képességéről pontosabb felvilágosítást tudnának adni, ezeket a számításokat a sebész tulajdonképpen ismeretlen, vagy csak megközelítőleg ismert tényezőkkel végzi. Ez a körülmény magyarázza meg azt, hogy számításai nem minden esetben válnak be. Előfordul olykor, hogy téved és magasabbra becsülte a szervezet tartalékerejét, aminek következtében valamilyen váratlan szövődmény keresztülhuzhatja számításait, vagy pedig éppen elllenkezőleg meg-lepő gyógyulásokkal találkozik olyankor is, amikor szövöd-ményes gyógyulásokra volt előkészülve, avagy attól félt, hogy a műtét kimenetele kétséges lehet.

Minden egyénnek betegsége esetében, de különösen akkor, amikor tudomására jut, hogy betegsége műtéti gyógyítást igényel, lelkivilága is megváltozik. Gondolatvilága beszűkül, annak középpontjába betegsége kerül és ez irányítja ettől kezdve minden gondolatát, cselekedetét. Társadalmi válaszfalak ledőlnek, a szegény embernek és a műveletlennek ugyan-azok lesznek a panaszai és kívánságai mint a gazdagnak, vagy az előkelő társadalmi osztály tagjának. Megszűnik a hazugság köntösébe öltöztetett élet, helyét az életösztön sugalta őszinteség foglalja el. Mindezeknél fogva a sebész bárki másnál jobban beletekinthet a betegek lelkivilágába és megint azok a meglepő megfigyelések, amelyeket ilyenkor tehet, magyarázzák meg azt, hogy miért foglalkoznak elsősorban a sebészek a lelki

élettel, annak különböző megnyilvánulásaival, a lelki tényezőkkel, annak betegségeket előidéző szerepével, végeredményben magával a lélekkel.

Amikor a sebész a lélekről beszél, természetesen ezalatt nem azt az örökéletű lelket érti, amelynek létezését mind-egyik vallás kivétel nélkül hirdeti, hanem azt az életerőt, vagy éltető erőt, amely a holt anyagot az élő szervezettől megkülönbözteti, azt a tényezőt, amely az élő sejtek működését, annak célszerűségét, tervszerűségét megmagyarázza, amely minden egyén cselekedeteit, gondolatait irányítja, azt a közelebbről meg nem határozható valamit, amely szervezetünk bonyolult sejthalmazának együttműködését biztosítja. Az évszázadok folyamán a lélek fogalmát más és más névvel jelölték meg, ennek lényegét más és másképpen körvonalazták. *Stahl* animája, *Hoffmann* aetherje, vagy fluidumja, *Leibniz*nek monaszja, *Spinoza* psychofizikai parallelizmusa tulajdonképpen mind a lélek fogalmának egyes megjelölései, de ezekkel a bölcséleti meghatározásokkal a továbbiakban nem óhajtok foglalkozni, hanem a kérdést kizárólag mint orvos és mint sebész kívánom érinteni. Az orvos szempontjából a lélek kérdésével kapcsolatban mindenekelőtt az a fontos, hogy az az éltető, vagy életerő, amelyet a köznyelv léleknek nevez, mindenkinek leg-egyenibb alkati sajátossága, azaz az egyén alkati sajátosságainak egyik tényezője. Ez annyit jelent, hogy a lelki tulajdonságok éppen úgy, mint az alkati sajátosságok túlnyomórészt öröklődnek, de emellett az élet folyamán bizonyos módosulásokat is szenvedhetnek. Ez utóbbiakat előíléző tényezők között a legnagyobb szerepet azok a lelki megrázkódtatások játszik, amelyek az egyént az élet folyamán érik. Vannak azonban a léleknek élettani módosulásai is és ezzel magyarázható a fiatal kornak meg nem állapodott csapongó lelki élete, valamint az idősebb kornak kiegyensúlyozottabb, harmonikus, sok mindent elnézni és megbocsátani tudó lelki életre való törekvése is.

A sebész, ha munkája közben az élő szervezet rejtettebb titkainak fürkészésére is gondot fordít, a csodálatosabbnál csodálatosabb megfigyeléseket teheti, amelyek mind az emberi szervezetnek, ennek a tökéletes sejttálmának, páratlan felépítését, célszerűségét, működésének tervszerűségét bizonyítják. Akár egy bonyolultabb képző műtétet végez, avagy egy csontot ültet át a sebész és annak további növekedését figyeli meg, akár

a sebgyógyulást tanulmányozza, vagy pedig azt vizsgálja, hogy miképen képesek egyes szervek megnagyobbodni, még a növekedési perioduson túl is, ha a szervezet egyensúlyi állapota, egészsége azt úgy kívánja, minden esetben olyan megfigyelések birtokába jut, amelyek, méltán ébreszthetik fel benne azt a gondolatot, hogy a sejtek működését kell, hogy egy életerő szabályozza, amely a szervek működését is irányítja, úgy, miként azt a szervezet elszenvedett károsodása is leginkább megkívánja. Magyarázhatjuk ezeket a jelenségeket a szervezet regenerációs képességével vagy az egyes szervek fokozottabb élettani igénybevételével is, azonban ezek a magyarázatok a lényeg megismeréséhez közelebb épp oly kevésbé visznek bennünket.

Vannak betegségek, amelyekről vitán felül áll, hogy a lelki eseményekkel szoros kapcsolatban állanak. Ilyenek a szervi és sérüléssel neurozisek, más szóval egyes szerveknek a lelki élet zavaraira keletkezett működési hibái. Ezek megdönthetetlen bizonyítékai a lelki események és betegségek közötti szoros kapcsolatnak. Lelki megrázkódtatások néha minden sérülés vagy betegség nélkül is megzavarhatják az egyén ítélőképességét, miként annak egy tanulságos példáját a világháborúban láttam, amikor gránátrobbanás következtében fejsérülést elszenvedett sebesültet két bajtársa hordágyon, féltő gondossággal, nagy távolságra cipelt és nem ébredt tudatára annak, hogy sebesült bajtársuk a sérülés pillanatában meghalt, hiszen annak feje majdnem egészében hiányzott. Hasonló megfigyelések a világháborúban nem tartoztak a ritkaságok közé.

Bier a lélekről írt tanulmányában, filozófiáját a lélek ingerelhetőségére és céltudatos cselekvésére építi fel és ezeket tartja a lélek sarkalatos tulajdonságainak. A lélek fogalmát az éltető erővel azonosítja és kísérletek alapján tagadja, hogy a lélek székhelye az agyvelő volna, hanem azt a szervezet minden egyes sejtjébe helyezi. A magam részéről úgy vélem, hogy a léleknek, ennek a szellemi alkotásokat, gondolatvilágot egyaránt magába foglaló rejtélyes tényezőnek, van még egy másik jellemző tulajdonsága is, még pedig az, hogy hittal ruházza fel az egyént, képesé teszi az embert arra, hogy higgyen, — eszményekben, reményekben, szellemi alkotásokban, cselekedetei céltudatosságában, eredményességében egyaránt. Hittel telített léleknek, a hívő léleknek, orvosi, főképen sebész szempontból

fontos szerepe van. A mélységes hit megnyugtatólag hat az egyénre és a beteg szervezet lelki nyugalma biztosítja, azt pedig a sebész sohasem nélkülözheti. Semmitől sem félünk jobban, mint az olyan betegen műtétet végezni, aki félelmében idegesen egyre hajtogatja, hogy a műtétet nem fogja kibírni, mert az idegrendszernek ez a felkorbácsolt állapota, már a műtétet megelőzőleg is, felfokozott munkára kényszeríti a szervezetet. Nem megérzésről van olyankor szó, amikor a műtét a betegnek adva igazat, tényleg nem jár a megfelelő eredménnyel, hanem a felizgatott lelkiállapotnak a szervezet működésére gyakorolt káros hatásáról, arról, amit *Bier* a lélek tévedésének nevezett el. Viszont a felgyógyulásában hívő beteg hálása anyaga a sebészi ténykedésnek s ilyenkor a sebész néha valósággal meglepő gyógyulásokat észlelhet. Jól emlékszem még arra a betegemre, akin néhány év előtt súlyos műtétet végeztem és akinél ezt a műtétet feltűnően gyors, zavartalan, a műtét súlyosságával arányban egyáltalában nem álló gyógyulás követte. Amikor a beteg előtt e feletti csodálkozásomnak kifejezést adtam, tőle azt a meglepő választ kaptam, hogy meggyőződéses spiritiszta lévén, a műtét előtt tanácsot kért szellemétől és mindenben annak utasításait követte. Ezért természetesen tartja, hogy gyógyulása a legsímábban ment végbe.

Nem vagyok a spiritizmus híve s távol áll tőlem, mintha a spiritizmusnak híveket akarnék toborozni, de mint sebész nem mehetek el szó nélkül az ilyen érdekes megfigyelések mellett, mert ezek azt bizonyítják, hogy a meggyőződéses hit azáltal, hogy a szervezet sejtjei működésének nyugalma biztosítja, a szervezetet nagyobb feladatok teljesítésére is képessé teszi. A sebész munkáját tehát a beteg lelki nyugalma, hívő lelke lényegesen megkönnyítheti és azt eredményesebbé teheti. Miként az előbbi példa is bizonyítja, a meggyőződéses hitre beállított lelki élet szempontjából a sebészre nézve nagyjából közömbös, hogy kinek, mi tudja hívő lelkét leginkább lekötni, fontos csak az, hogy ez a hit igazi, mélységes meggyőződésen alapuló hit legyen. Hihet valaki a legkülönbözőbb kölcséleti tantételekben, vagy akár hívő lelkének középpontjába állíthatja saját énjét is, de viszont az kétségtelen, hogy a legtökéletesebb felettünk álló legfelsőbb hatalomban, a legfenségesebb túlvilági életben, az Istenben való vallásos hit képes az emberek lelkére a legmélyebb hatást gyakorolni, s ezért ez a

hit a sebész számára a legértékesebb. Ezzel szemben értéktelen a sebész számára az az akár vallásos hit is, amely csupán külsőségekben éli ki magát, vagy kizárólag annak üres hangoztatására szorítkozik, mert ez a szervezet működési nyugalma nem tudja biztosítani. Ezen a ponton találkoznak tehát egymással a lelki tényezőket kutató sebészek a lélek pásztoraival, a vallás tanítóival, akik a lélek örök életét hirdetik.

Értekezésem megszabott keretén belül nem térhettem ki mindazon szaktudományok felsorolására, amelyekkel az elmúlt évszázadok folyamán az orvostudomány kapcsolatba került, hanem csupán a fontosabbakat és azokat is csak vázlatosan említhettem meg. A lelki tényezőknek, a léleknek orvosi vonatkozásaival hosszasan foglalkoztam, mert ez ma az orvostudománynak egyik fontos problémája. Lélekről van-e szó valóban, avagy helyesebb volna-e ezt az ismeretlen fogalmat másképpen megjelölni, ennek döntő fontossága nincsen, de erre a kérdésre ma még feleletet sem tudunk adni. Nem kíváncsi az sem, hogy ezt a kérdést kizárólag a materializmus, vitalizmus, vagy neovitalizmus szemszögéből kutassuk, mert a léleknek minden megkísérelt újabb bölcséleti körülírása kizárólag a fogalomzavart növelné. Akkor már sokkal helyesebb azoknak az álláspontja, akik ebbe a misztikus és csodálatos világba nem akarnak mélyebben behatolni és megelégedsznek Goethe szavaival, mondván: „a megfoghatatlant csendes áhítattal szemlélik.” Amit azonban a lelki életről már eddig is mondhatunk és amit az orvosi gyakorlat érdekében mondanunk is kell, az az, hogy a lelki élet megnyilvánulásai a legkülönbözőbb betegségek keletkezésében, lefolyásában és gyógyulásában sokkal fontosabb szerepet játszanak, mint ahogy ezt eddig hittük és miként azt a materializmus hívei hirdették. Ennek következtében a jövőben az orvosi tanításnak is behatóbban kell majd ezzel a kérdéssel foglalkoznia. Hangsúlyozottabban rá kell majd mutatnia, hogy minden betegségnek lelki oldala is van, melyet felismerni csakis az egyes kóresetekbe való elmélyedéssel lehet. Erre annál is inkább szükség van, mert egyedül ezzel tudjuk elejét venni annak, hogy a betegek kuruzslók kezeibe ne kerüljenek, akik — őszintén be kell vallanunk — a gyógyításhoz mitsem értenek, de művészei a lelki kezelésnek. Törvényes rendelkezésekkel ennek elejét venni soha sem fogjuk tudni, csakis olyan módon, ha az orvosokat reáneveljük arra,

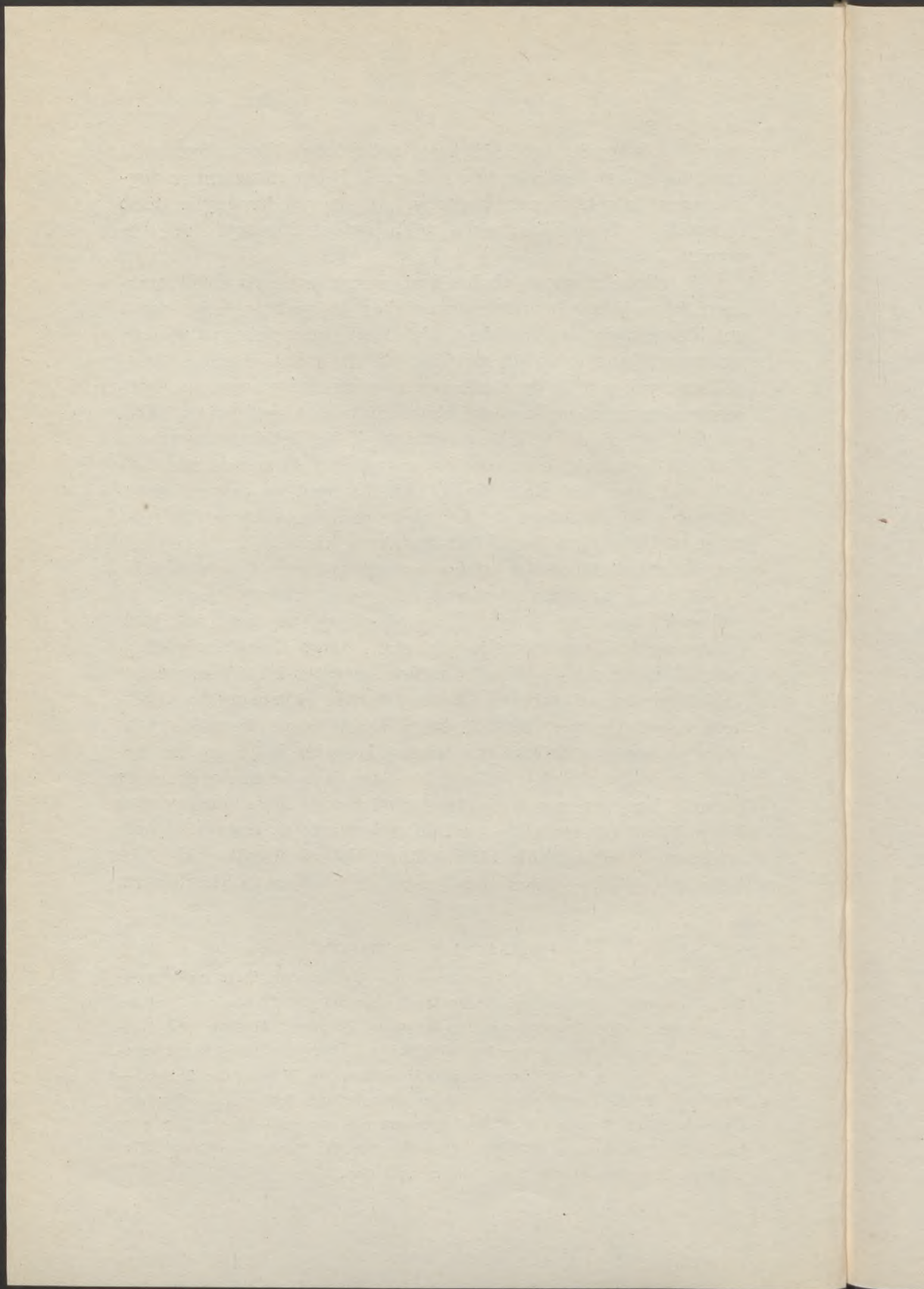
hogy a betegek lelkivilágával behatóbban foglalkozzanak, azaz, ha eleget teszünk már a Corpus Hippokraticumban foglalt azon követelménynek, hogy „az orvostudományba több filozofiát, a filozófiába pedig több orvostudományt kell bevenni.”

A lelki élet megnyilvánulásai, a szervezetnek ebből származó károsodásai bennünk orvosokban is gyakran lelki válságot idéznek elő. Izgalmakban bővelkedő, küzdelmes pályánkon gyakran állunk szemben váratlan helyzetekkel, meglepetésekkel, amelyek a mi lelki életünket is erősen igénybeveszik. A betegeken mindenáron segíteni akarás hatalmas szellemi és fizikai munkát ró reánk, mely ha eredménnyel jár, lelki megnyugvást idéz elő bennünk, ellenben, ha az minden fáradozásunk, legjobb tudásunk mellett hiábavalónak bizonyul, ez erősen igénybeveszi lelki életünket és ilyenkor nem nélkülözhetjük lelki megnyugtatósunkra egy hatalmunkon kívül álló életerőnek vagy léleknek felvételét, amely az emberek sorsát befolyásolja.

A lélek azonban nemcsak az egyes egyének, hanem az emberek nagy tömegének, egyes népeknek, nemzeteknek gondolatvilágát is uralni tudja. A mai világpolitikai helyzet, a készülődés az újabb világháborúra, nemzetek kiéheztetésére való törekvés, az emberek megzavart lelki egyensúlyára vezethető vissza. De mert hisszük, hogy van lelkünk, hisszük azt is, hogy ez nem fog örökké így tartani. Hiszük, hogy a józan belátás és igazságérzet előbb-utóbb úrrá lesz az embereken és hisszük, hogy ez meg fogja teremteni azt az igazságon nyugvó tartós békét is, amelyben a különböző nemzetek testvéri egyetértésben, a békés, kulturális építőmunkának fogják majd életüket szentelni, — Isten dicsőségére és hazájuk boldogulására.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

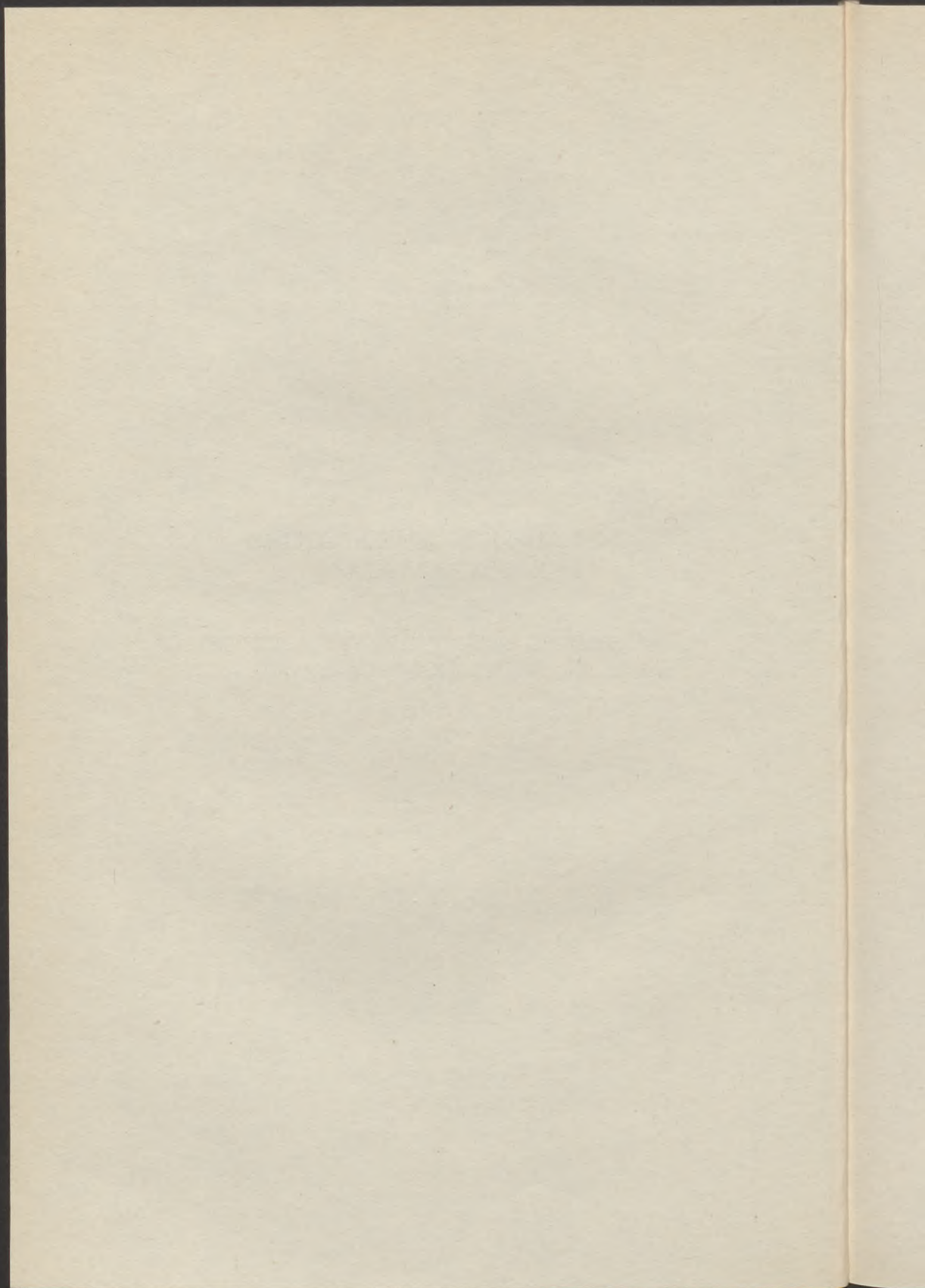
Bier: Die Seele. — *Wachsmuth*: Der Arzt in der Dichtung unserer Zeit. — *Diepgen*: Das physikalische Denken in der Geschichte der Medizin. — *Lungwitz*: Die Entdeckung der Seele. — *Diepgen*: Medizin und Kultur — *Siebeck, Schultz-Hencke, Weizsäcker*: Ueber Seelische Krankheitsentstehung. — *Berghoff*: Religion und Heilkunde im Wandel der Zeiten. — *Verebely*: Rectori székfoglaló. — *Aram*: Magie und Zauberei. — *Perthes*: Über den Tod. *Krecke*: Vom Arzt und seinen Kranken. — *Liek*: Der Arzt und seine Sendung. — *Schleich*: Das Wunder der Seele. — *Weber*: Gedanken eines Arztes über Seele, Natur und Gott.

SUB AUSPICIIS GUBERNATORIS
DOCTORAVATÁS

HORVÁTH LÁSZLÓ ORVOSTUDOMÁNYI DOCTORJELÖLT
SUB AUSPICIIS DOCTORRÁ AVATÁSA

— 1940 MÁRCIUS 28. —

Kormányzógyűrűs Doctor Úr!

Azok a szavak, amelyek a Főméltóságú Kormányzó Urunk képviselőjének ajkairól most elhangzottak, kellőképpen megvilágították ennek a napnak jelentőségét, amely az Ön számára Doctor Úr kétségtelenül egész életének felejthetetlen emléke fog maradni. Vesse jól emlékezetébe a hallottakat és gondoljon majd gyakran vissza erre a szép ünnepélyre, amelyet tehetségével és lankadatlan szorgalmával érdemelt ki magának.

Doctor Úr! Ön a kormányzógyűrű birtokában, mint egyetemünk orvosi Karának legelső sub auspiciis Gubernatoris avatott doctora, ma a magyar társadalomnak, különösképpen orvosi rendjének megkülönböztetésben részesült, mondhatnám fémjelzett tagjává lett. Az Ön személyére mai naptól fogva bizakodással tekint mindenki, családja, barátai, szülővárosa, az ország egész orvosi társadalma, de kiváltképen Alma Matetünk, amelytől szakismereteit szerezte.

E magas kitüntetés, a kormányzói gyűrű azonban nemcsak jutalmat, elismerést jelent, hanem súlyos kötelezettségeket is ró Önre. A mai ünnepi nap elmúlik, a fényes ünnepség emléke meghalványul, sőt a diploma is, amelyet kezéhez kapott, egyszer el fog fakulni, a gyűrű azonban, amelyet szorgalma, munkássága elismeréseül kapott, mégis egész élete tartamára eljegyezte Önt a szakmája területén folytatandó, változatlan szorgalommal és kitartással végzendő munkával, éppúgy, mint minden cselekedetével is. Ön eddigi munkásságával az átlagnál nagyobb, szigorúbb mértéket teremtett a maga számára és bármit fog a jövőben cselekedni mint magánember, bármivel fog foglalkozni mint orvos, azt a mai naptól más szemmel és más mértékkel fogja mindenki elbírálni. Öntől bárki másnál többet, jobbat, szebbet, nagyobb teljesítményű munkát vár mind az egyetem, mind az orvostársadalom.

Kormányzógyűrűs Doctor Úr! Ez a nap azonban nemcsak az Ön számára ünnep, hanem ünnep az egyetemnek is, mert az

egyetem a tanárok és a tanulók összeségét jelenti : universitas magistrorum et scholarum. A tanuló tehetségének, szorgalmának, hivatásszeretetének, kötelesség teljesítésének és a tudomány iránti hűségének jutalma egyúttal a tanárok jutalma is.

Eddigi munkássága biztosíték arra nézve, hogy azok a várakozásteljes remények, amelyeket további szerepléséhez fűzünk, valóra is fognak válni, s ez az egyetem dicsőségét még növelni fogja, tanárainak jutalmát pedig még szebbé, ékeesebbé fogja tenni.

Egyetemünk nevében kívánom, hogy adjon az Úr Isten Önnek erőt és egészséget ehhez a magasztos munkához és segítse Önt élete további útján."

Rector ezután a Főméltóságú Kormányzó Úr képviselőjéhez a következő beszédet intézi :

Nagyméltóságú Kormányzói Képviselő Ur!

Mély tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, szíveskedjék Kormányzó Urunk Ő Főméltósága előtt mélységes hálánkat és köszönetünket tolmácsolni azért a kitüntető kegyességéért, hogy ünnepélyünkön magas személyét képviseltetni méltóztott. Hálásan köszönöm Nagyméltóságodnak is szíves megjelenését. A Főméltóságú Kormányzó Úr magas figyelme és Nagyméltóságod jóakarata bizalommal tölt el bennünket, erőt ad arra, hogy az esetleges további megpróbáltatásokat nyugodt lélekkel viseljük és fokozottabb mértékben törekedjünk magyar nemzetünk felvirágoztatására és Hazánk boldogítására.

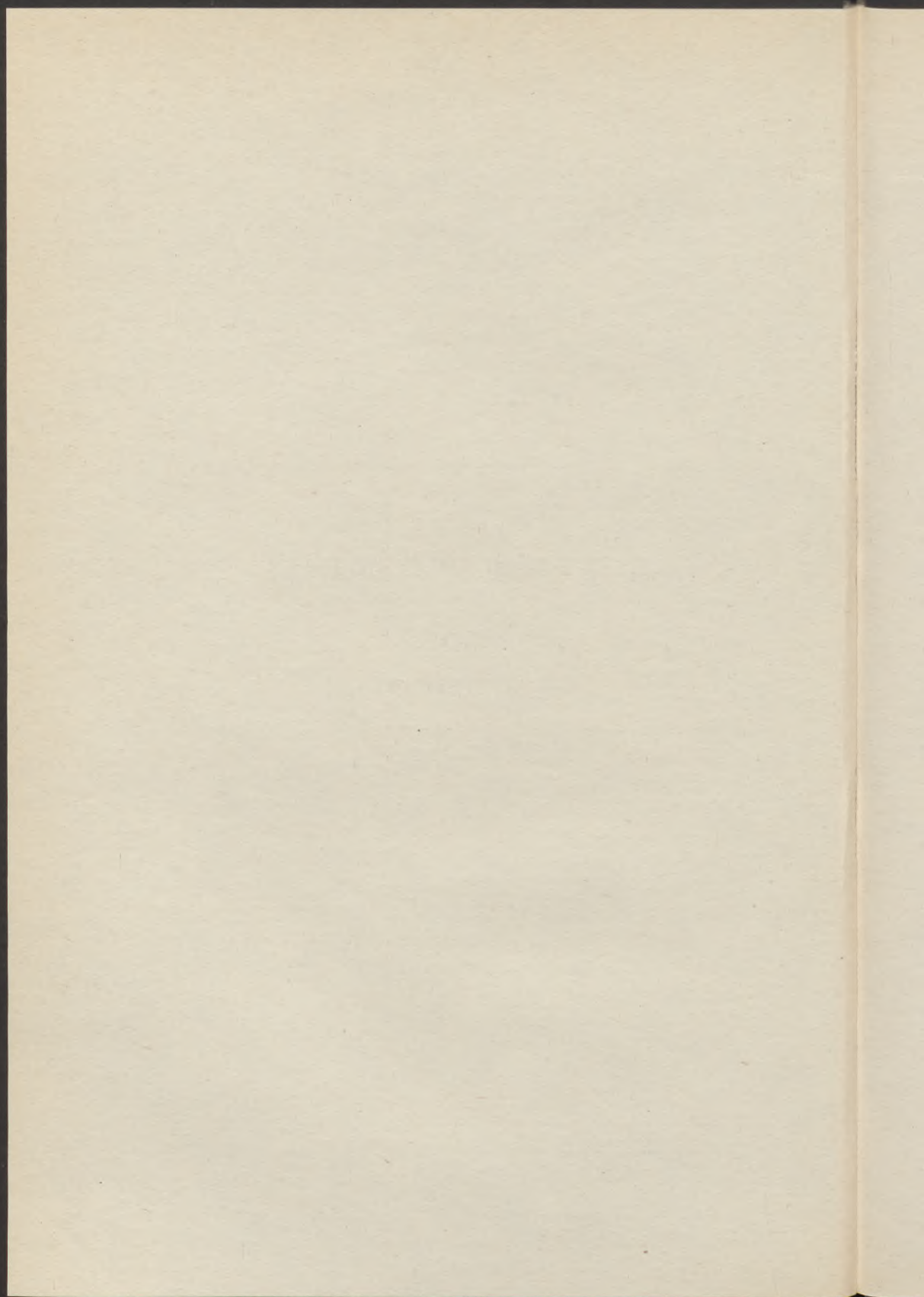
E munkában vezérünk Vitéz doctor Nagybányai Horthy Miklós Magyarország Főméltóságú Kormányzója — hön óhajtjuk és igaz szívből kívánjuk : sokáig éljen !"

TISZA ISTVÁN EMLÉKÜNNEPÉLY

MEGNYITÓ BESZÉD

— 1940 ÁPRILIS 22. —

**Mélyen tisztelt egyetemi Közgyűlés!
Hölgyeim és Uraim!**

Hagyományainkhoz híven, azokat ápolva, a hálás megemlékezés kötelezettségének eleget téve, évről-évre, minden esztendőben, április 22-én össze szoktunk jönni, — egyetemünk tanári kara, ifjúsága, s egyetemi ünnepélyeink közönsége, — hogy egyetemünk nagy névadójának, Tisza Istvánnak, születése napján az ő emlékének áldozzunk, életéből, munkásságából és martir halálából erőt merítsünk a jövőre nézve.

Egyetemünk patronusának 79. születése napját ünnepeljük és 22 éve már annak, hogy ez a lánglelkű, félelmet és megalkuvást nem ismerő, izzó hazaszeretettől hevített nagy magyar, a hazafiúi erények mintaképe, eltávozott közülünk az élők sorából. Halálának körülményei még élénken élnek emlékezetünkben. A gyászos emlékü proletárdiktaturának már legelső napjaiban, mindenki, aki hazáját a bekövetkezendő eseményektől féltette, tisztában volt azzal, hogy ezt a rémuralmat megakadályozni, megdönteni csak egy ember, Magyarország több ízben volt miniszterelnöke, Tisza István képes. De tudták ezt a hatalom bitorlói is és ezért első feladatuknak tekintették, hogy ezt a kiváló férfiút, ezt a hatalmas egyéniséget útjukból eltávolítsák. Tisza Istvánnak módjában lett volna elmenekülnie, miként azt sokan mások is megtették, de ő inkább a biztos halált választotta. Odaállott az orgyilkosok puskacsövei elé, még halálával is példát szolgáltatva arra, hogy miként kell magyarul élni, érezni, gondolkozni és meghalni.

Nagy emberek azonban, ha eltávoznak is körünkből, haláluk után örök nyomokat hagynak az idő végtelen útján és örök útmutatásokat az utódok számára. *Longfellow*, amerikai költő, úgy fejezi ki magát, hogy „a nagy emberek élete megtanít, hogy életünket felmagasztalhatjuk, értékesé tehetjük, s ha távozzunk, magunk mögött nyomokat hagyhatunk az Idő ho-

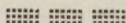
mokjában ; nyomokat, amelyeket valaki más, aki az Élet fen-
séges óceánján hajózik, vagy eltévedt hajótörött testvérünk,
talán meglát és amelyekből új lelket meríthet.“ Nekünk, a mai
kor emberének, az a feladatunk, hogy ezeket a nyomokat meg-
lássuk, hogy nagy elődeink útmutatásaihoz híven ezeken a
nyomokon haladjunk, életünkkel és munkánkkal pedig újabb
oázisokat létesítsünk az utókor számára.

Tisza István élete, munkássága, a magyar történelem egyik
legnagyobb nevelő példája. Jól mondja *Pascal* : „A nagy lélek-
ben minden tulajdonság nagy.“ Nagy volt Tisza államférfiúi
bölcssége, vezetőképessége, nagyok voltak emberi tulajdon-
ságai. A magyar lélek ősi kristálytisza eszménye volt, puritán
jellemű, Istenben bízó, szilárd meggyőződésű, pártatlan, igaz-
ságszerető magyar, aki aggódó lélekkel, féltő gonddal szerette
hazáját és népét.

Tisza István szellemi örökségének őrzésére, tanításainak
hirdetésére kétségkívül elsősorban a nevét viselő egyetemünk
hivatott. Szelleméhez pedig akkor leszünk a leghívebbek, ha
hazánkat, népünket szakadatlan hűséges, kitartó, odaadó mun-
kával szolgáljuk és ha magunkat az őt naggyátevő tulajdonsá-
gokban erényesítjük. Minél eredményesebb lesz a munka, an-
nál inkább lesz az méltó és érdemes egyetemünk nevéhez, s an-
nál inkább fog az nagy névadónk emlékéből újra lelket merí-
teni tudni, további munkánkhoz és küzdelmeinkhez.

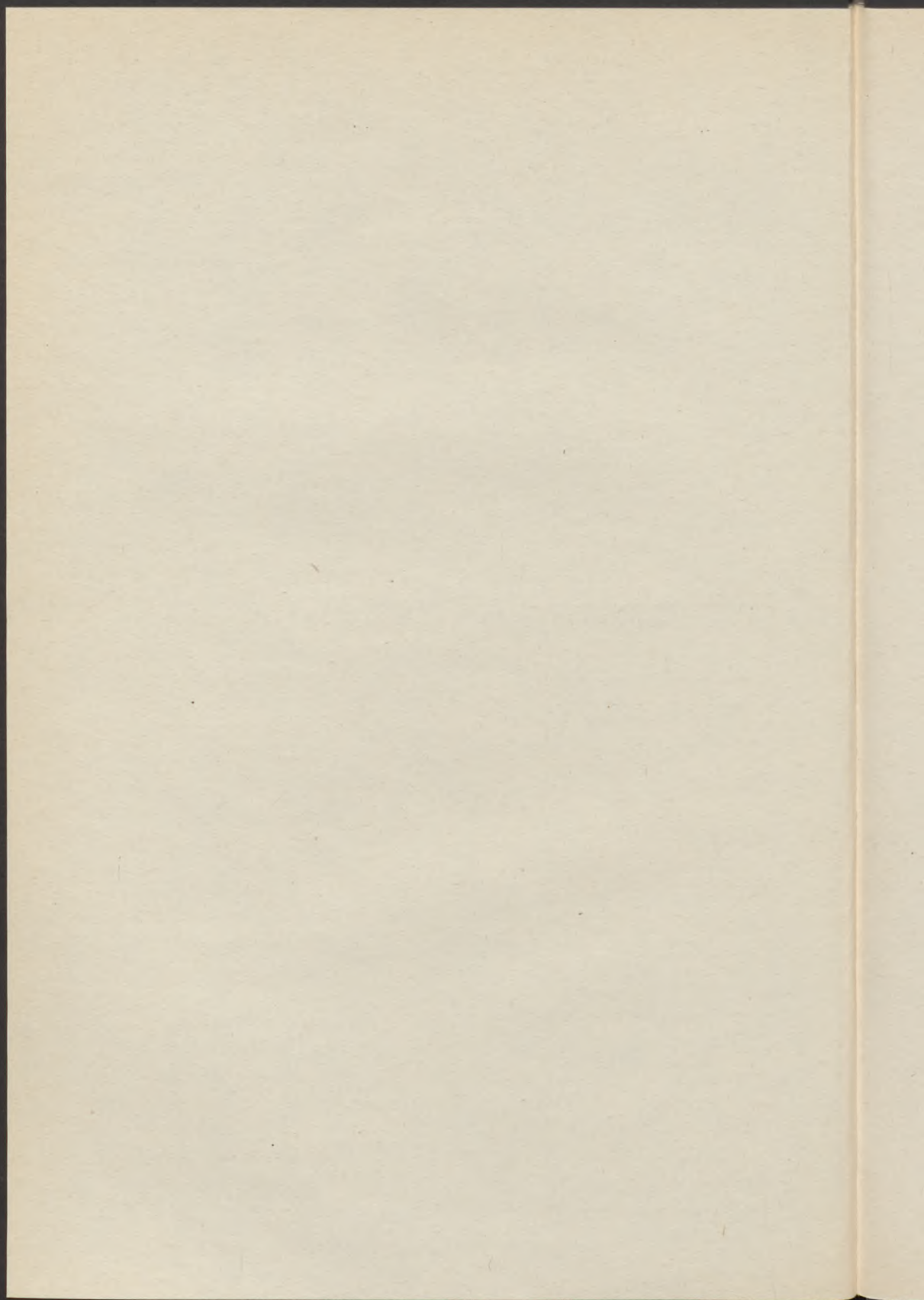
A megemlékezésnek eme ünnepi órájában áldozatos ke-
gyelettel idézem Tisza István emlékét. Neve és hazánk sorsa
örök időkre összeforrtak egymással. És amíg az ő szelleme él
köztünk, amíg példája követésre talál, amíg élete tanításként
fog lebegni mindannyiunk szeme előtt, a nemzet útja is csak
felfelé, a boldog, megelégedett biztos magyar jövő felé ívelhet.

E gondolatok jegyében nyitom meg mai ünnepélyes köz-
gyűlésünket. Szeretettel köszöntöm a körünkben megjelent
kedves vendégeinket, és felkérem a Tisza emlékbeszédek tar-
tásában soros bölcsészettudományi Karunk tagját, Milleker
Rezső egyetemi tanár úr Őméltóságát, „Tisza István magyar-
sága“ c. értekezése megtartására.

HONORIS CAUSA DOCTORAVATĀS

— 1940 MĀJUS 30. —

**Tekintetes! Egyetemi Közgyűlés!
Mélyen tisztelt Hölgyeim! és Uraim!**

Nincsen fényesebb ünnepe, nincsen felemelőbb ünnepélye az egyetem életének, mint az a nap, melyen az egyetem, a háttérben tudomány magasztosságába vetett hívő és áldozatos lélekkel, a tudománynak és közéletnek olyan kimagasló egyéniségeit tünteti ki, akik kortársaik sorából magasan kiemelkedve, szellemi alkotásaikkal, tanításukkal és fáradhatatlan munkában eltöltött életük példájával, maradandó emléket állítottak maguknak, példaképül az utókor számára. Az egyetem e kiválóságoknak nem adhat rangot, társadalmi megkülönböztetést, nem adhat fényes, értékes, csillogó kitüntetést, hanem az eredményes tudományos kutatás, igaz tudóshoz illő szerény munkáit egyedül azzal jutalmazhatja, hogy őket díszdoctorai sorába választja. Ezzel nemcsak megbecsülésének és elismerésének ad kifejezést a megválasztott személye iránt, hanem e választással önmagát is megtiszteli.

Az egyetem díszdoctori kitüntetése szellemi megkoronázása azoknak a kiváltságosoknak, akik a tudomány, vagy az egyetem szolgálatában, hervadhatatlan érdemeket szereztek maguknak. Mint ünnepély, az egyetem és a kiválasztott közös örömunnepe. Olyan ünnepély, amelyen mind a két fél egymásnak kincseket osztogat és értékeket kap helyette cserébe. Az egyetem a díszdoctorrá választással legdrágább kincsét, amelyet halandó embernek adhat, s amelyet féltve őrizve sohasem szórt pazarló kézzel, ajánlja fel a tudomány általa kiválasztott nagyjának és amikor a választást oklevelével is megerősíti, helyette zálogba azokat a kincseket kapja, melyeket számára díszdoctorának eredményes, tudományos kutatásokkal telített példaadó élete jelent. Ez az érték és a szellemi kapcsolat, amely ily módon létesül, serkentőleg hat nemcsak egyetemünk ifjú-

ságára, hanem annak tanári karára is és az a vonzerő, amelyet ez kifejt, egyfelől egyetemünk hírnevét öregbíti, másfelől az egész magyar tudományos életet is mindennél jobban ápolja és szolgálja.

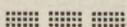
Ezek az elgondolások vezették egyetemünk fakultásait minden esetben akkor, amikor díszdoctori kitüntetésre esetenként javaslatot tettek. Gondos mérlegelés után, a díszdoctori kitüntetés jelentőségének tudatában hozták meg határozataikat, nem a díszdoctorok számára, hanem azok kiválóságára helyezve a hangsúlyt. Orvostudományi Karunknak eddig 8 díszdoctora van. Az első *Tóth Lajos*, a kultuszkormány egykori kiváló államtitkára, míg a második *Kenézy Gyula* néhai tanártársunk, aki az egyetem létesítésében felejthetetlen érdemeket szerzett magának. A sorrendben a harmadik Főméltóságú Kormányzó Urunk, aki egyetemünk mind a négy fakultásának díszdoctora. *Bókay János*, báró *Eiselsberg Antal*, *Aschoff Lajos*, *Preiszig Hugó* és *Buday Kálmán* következnek ezután sorrendben, valamennyien kiváló hazai és külföldi orvostanárok, nagynevű férfiak, akiknek élete követendő példa a fiatal orvosgeneráció számára. Sajnos többen közülük már nincsenek az élők sorában, mégis helyénvalónak tartottam, hogy róluk megemlékezzem, mert egyetemünk szellemi kincseiket és emléküket mindig híven megőrzi.

A *honoris causa* avatás lélekemelő ünnepélyére gyűltünk ma is össze, és ezen a magyar orvostudomány egyik díszét, büszkeségét, a magyar orvosi közélet egyik köztisztelőjében álló vezető férfiát, *Dr. Verebéli Verebély Tibort*, a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetem nyilvános rendes tanárát, az I. számú sebészeti klinikájának igazgatóját, az egyetem ezidei prorektorát, *honoris causa* doctorunkká kívánjuk avatni és orvostudományi díszdoctoraink díszes sorába iktatni.

Melegen üdvözlöm egyetemünk Tanácsát, tanári karát, ifjúságát, a közgyűlésünkön megjelent díszes közönséget és hálásan köszönöm, hogy megjelenésükkel ünnepélyünk fényét emelni és azt bensőségesebbé tenni szíveskedtek. Szívem egész melegeivel köszöntöm díszdoctor-jelöltünket, *Dr. Verebély Tibor* tanár úr Őméltóságát, családtagjait, szűkebb munkatársait, tanítványait, akik mind eljöttek, hogy velünk együtt örvendjenek és tanúi legyenek elismerése e megnyilvánításának. Tisztelettel üdvözlöm *vitéz Horváth Ferenc* tábornok urat, a had-

testparancsnok úr Önagyméltóságának képviselőjét, a társegyetemek megjelent képviselőit: *Dr. Domanovszky Sándor* Öméltóságát, a budapesti egyetem Rector Magnificusát, *Dr. Melczer Miklós* Öméltóságát, a szegedi egyetem képviselőjét, *Dr. Orsós Ferenc* Öméltóságát, egykori tanártársunkat, a budapesti egyetem orvosi karának Dékánját, *Dr. Angyal Pál* Öméltóságát, aki a budapesti jogi kart képviseli, *Dr. Mitrovics Gyula* tanártársunkat, akit a Magyar Tudományos Akadémia bízott meg képviseletével, *Dr. Kállay Kálmán* tanártársunkat, a református egyház egyetemes konventjének képviselőjét és *Dr. Kopniczky János* főtörzsorvos urat, aki ünnepélyünkön a honvéd-orvosi tisztikar főnökének képviseletében jelent meg. Melegen köszöntöm Debrecen város és Hajdu vármegye méltóságos főispánját, alispánját, a város helyettes polgármesterét, az ítélőtábla, a törvényszék és a kir. ügyészség elnökeit, az egyházak, katonaság, hatóságok, testületek, egyesületek, az orvosi kamarák körünkben megjelent vezetőit, kiküldötteit, valamint a budapesti egyetemi énekkarok ünnepélyünkön résztvevő küldöttségét is.

Egyetemi közgyűlésünket megnyitom és felkérem az orvostudományi kar Méltóságos Dékánját, hogy a *honoris causa* doctoravatás előzményeit ismertetni szíveskedjék.“

Méltóságos Professzor Úr!

Kedves *honoris causa* Doctorunk!

Nemcsak tisztségemhez kötött kötelezettségemnek teszek eleget, de szívem legbensőbb sugallatát is követem, amikor Méltóságodat, nagyjaink sorába beiktatott díszdoctorunkat, gyetemünk nevében melegen üdvözlöm s annak szinte szerencsekívánatait tolmácsolom. Egyetemünk jóleső büszkeséggel fog mindig a mai napra tekinteni, amelyen Méltóságodat *honoris causa* doctorává avathatta, mert átérzi és tudatában van annak a szellemi tőkének és nagy erkölcsi nyereségnek, amelyet Méltóságod személye, a mai ünnepség, számára jelent s amelynek kisugárzása a jövőben is mindig éreztetni fogja az egyetem életére gyakorolt jótékony hatását.

A debreceni egyetem, — amely igaz mint egyetem csupán 30 évi fennállásra tekinthet vissza, — a három fakultásos debreceni ősi kollégium közvetlen jogutódjának tartja magát, s mint ilyen mindenkor főfeladatának tekintette, hogy e kollégium nemes hagyományait híven megőrizze és lelkiismeretesen gondozza. E hagyományok között első helyen kell említenem a hazaszeretetnek, a hazafias érzésnek ápolását, a tanuló ifjúság lelkületébe beoltását és felfokozását a lehetőség határáig. Ez a működése kétségtelenül eredménnyel járt, mert a kollégiumi diákságnak hazaszeretete mindig fogalom volt és nem egyik élete példájával annak leggyönyörűbb tanujelét adta. Elégséges, ha a magyar irodalom ragyogó nagyságai közül: Kölcsey Ferencnek, Kazinczy Ferencnek, Csokonai Vitéz Mihálynak, Arany Jánosnak, Szabolcska Mihálynak, Ady Endrének-, a politikusok közül: Tisza Kálmánnak és fiának a vértanú Tisza Istvánnak-, más téren, pl. a budapesti orvostanárok közül: Schulek Vilmosnak, Liebermann Leónak neveit említtem, vagy különösen ha Főméltóságú Kormányzó Urunk köztisztviselőiben álló személyére és hazaszeretetére utalok, akik valamennyien a kollégiumnak diákjai voltak. A kollégium a tanításra, az ismeretek terjesztésére, az igazság hirdetésére, a jellembeli kiválóságok és egyéni értékek kitermelésére is mindenkor nagy gondot fordított és akadályt nem ismerő törhetetlen akarattal minden nehézséggel, minden időnkben célkitűzéseiért bátran síkra szállt. Hiába vonták meg tőle időnként az anyagi támogatást, hiába gördítettek útjába különféle nehézségeket, ezek éppen úgy nem tudták szilárd elhatározásait megváltoztatni, mint azok a sanyargatások és üldöztetések sem, amelyeknek a török uralom alatt és a labanc korszakban ismételt ki volt téve. Mint Hazánk egyetlen tanintézete, mely tavalyelőtt 400 évi fennállásának ideje alatt 350 évi szakadatlan főiskolai működésre tekinthetett vissza, jogosan elvárhatta, hogy a belőle kifejlődött egyetem hagyományait, amelyeknek a kollégium ily dicsőséges multját köszönheti, hűségesen megőrizze, ápolja és fejlessze.

Méltóságod személyében és munkásságában a kollégium e szellemét megtestesülve látjuk. Méltóságod sem mulasztott el soha egy alkalmat sem, hogy a magyar értékek megbecsülését ne hangsúlyozza, hogy a Haza iránti szeretet szent fátyolját meggyőződéses hitével ne élessze, s reá ne mutasson

arra, hogy annak messze világító lángja jelöli meg azt az egyedüli helyes utat, amelyen nemzetünknek a jövőben haladnia kell. Méltóságod is egész életét a munka, a tanítás, az igazság hirdetésének szentelte. Megalkuvást nem ismerve, meggyőződéséért mindenkor bátran síkra szállt, s fanatikus hitével, mélységes és széleskörű tudásának minden nehézséget legyőző fölényével, mint mágnes olyan szellemi központot létesített maga körül, mely magához vonzotta a tanítványok seregét, akik ma már az egész országban elszórva hirdetik azokat az igazságokat, amelyeket Méltóságodtól tanultak, képviselve azt az iskolát, amely Méltóságodat vallja mesterének.

Méliusz Juhász Péternek, ki lelkész, orvos és természet-tudós volt egy személyben, s aki 1558-ban adta ki Herbariumát, — Komáromi Csipkés Györgynek, aki a 17. század közepén a pestisről értekezik, s a betegség — szavait idézem — „rettenetességét megkisebbíti“, — a tudós Hatvani Istvánnak a magyar Faustnak, — Csapó Józsefnek, Debrecen város orvosának, aki 1771-ben adja ki az első magyar gyermekgyógyászatot, — Veszprémy Csanády Istvánnak, aki 1760-ban írta meg a „Bábamesterségre tanító könyvét“, — a kollégium e nagynevű tanárainak, régi elsárgult írások alapján megrajzolható és kegyeletel őrzött alakjai jelennek meg előttem emlékvilágomban, — porlepte feljegyzések, — amelyek közül alkalmoszerűségénél fogva „a debreceni sebészeti céh szabályzatát“ akarom megemlíteni, mely 1583-ból maradt reánk, s amelyet még Bátori Zsigmond hagyott jóvá, — jutnak akaratlanul is eszembe, amikor Méltóságod eddigi munkásságát szemügyre veszem és az a hasonlóság, amelyet felfedezni vélek, különösen szorosra és bensőségessé fűzi azt a lelki és szellemi kapcsolatot, amely egyetemünk és Méltóságod személye között a mai napon létesült, s amelynek fenntartása és kibővítése közösen érdekünk.

A debreceni egyetemet azonban a mai ünnepély még egy okból különös örömmel tölti el, és ez az, hogy a mai díszavatási ünnepséggel módjában van a tekintély megbecsülésének és tiszteletének, egyesek által sajnálatosan kikezdett, de ma-napság különösen nagyfontosságú elvére gyakorlati példával is reámutatni és ennek szolgálatába állni.

Ma, amikor háborús borzalmakkal van tele a légkör és amikor az egyes nagyhatalmak páratlan méretű mérközéséből

és ideológiájának összecsapásából egy új világ van kialakulóban, minden téren előre ki nem számítható és nem mérlegelhető gyökeres átalakulásokra lehetünk elkészülve. Hogy mit hoz a jövő, erre választ adni senkisé tud, egy azonban bizonyos, hogy nemzetünk nagyobb megrázkódtatás nélküli fokozatos fejlődését, társadalompolitikai, szociális és egyéb vonatkozásokban, csakis úgy tudjuk biztosítani, ha tiszteletet megérdemlő, kiváló egyedeink megbecsülését tekintjük jövőendő nemzeti létünk egyik alappillérijének. Eme felfogásunknak hirdető igéje mai ünnepélyünk is."

Orvostudományi karunk dékánja kellőképpen méltatta Méltóságod érdemeit és így tulajdonképen nekem ahhoz hozzáfűzni valóm nem volna. Mégis az a körülmény, hogy mint Méltóságod tanítványának, éveken keresztül, közvetlen közelből volt alkalmam szemlélni azt a fáradhatatlan munkát, amelyet Méltóságod szaktudományunk, az orvosi rend, sőt a magyar társadalom összesége érdekében végzett, jogcímet ad nekem arra, hogy erről a munkásságáról a magam részéről is említést tegyek. Mi, akik abban a szerencsés helyzetben voltunk, hogy hosszabb időt tölthettünk Méltóságod oldala mellett, s szaktudásunkat is Méltóságodtól szerezhettük meg, tudjuk csak tulajdonképen felbecsülni azt az értéket, amelyet Méltóságod a magyar tudományos világban és a külföldön egyaránt képvisel. Mi, — tanítványai — nap-nap után láttuk azt a nagyszerű munkát, amelyet Méltóságod mint sebészorvos, mint tanítómester és mint az igazság őre és védője végzett. A gyógyító sebészorvos kezét a higgadt, kiforrott nagy tudás és jóságos szív irányította és kezének biztos útmutatása irányítja a távolból még ma is a mienket, a tanítványokét, sőt immár a mi tanítványainkét is. E tanítványok, Méltóságod szellemi családja, ugyanazt a felfogást vallják, ugyanazokat a mesterségbeli és etikai elveket követik, amelyeket Méltóságod leszűrt élettapasztalatai alapján jónak és követendőnek talált. Szerte az országban Méltóságod szellemében, útmutatása alapján dolgoznak és igyekeznek méltóan és sikeresen képviselni a tanítványi család hagyományait. A betegek ezrei és tízezrei áldják Méltóságod gyógyulást hozó kezét, mintaszerű előadásairól pedig legendák keringenek. A mai sebészgeneráció Méltóságodtól sajátította el a sebészet alapismereteit. Meghatározásai, rendszerező összefoglalásai, kutató munkájának nem-

zetközi viszonylatban is megbecsült eredményei maradandó értékűek és példaszerű hatalmas tankönyve kincses bányája úgy a tanuló ifjúságnak, mind az érett, kiforrott sebészeknek egyaránt. Ez is marad alapjaiban beláthatatlan időig, mert Méltóságod — Hippokrates szavaival élve — „a tanításban is mindig az igazságot tekintette végső céljának.“ A sebészorvos fárasztó, testet és lelket egyaránt erősen igénybevevő munkája, a fáradhatatlan tanító és tudományos munkásság mellett, Méltóságod arra is tudott időt szentelni, hogy mint az Igazságügyi Orvosi Tanács, az Országos Orvosszövetség elnöke, majd az Országos Orvosi Kamara első elnöke, az országgyűlés Felsőházának tagja, védelmezze az igazságot és küzdjön a ma annyira meg nem értett és bizony mostohán is kezelt orvostársadalom jogos érdekeiért s az őt megillető helyzetéért. Hogy erre a munkára a nappal nem volt elég, láttuk mindannyian, akik Méltóságod mellett dolgoztunk. A negyedszázad alatt folytatott és soha egy percig sem lankadó munka a világháborús években még jobban megnövekedett és erre az emberfeletti munkára Méltóságodnak a magyar nemzet jövőjébe vetett mélységes hite, páratlan munkabírása adott erőt, mely egy eszményi családi otthonból kapta erősítő lelki táplálékát.

A véletlen szeszélyes játéka — de talán nem is az, hiszen Méltóságod irányító keze játszott ebben is közre — hogy ma én, mint Méltóságod tanítványa, nyujthatom át, negyedszázados tanári működése jubileumi évében, Méltóságodnak egyetemünk díszdoctori oklevelét. Negyedévszázad hosszú idő! Mennyi emlék, értékes tapasztalat fűződik egy eredményekben gazdag, dolgozó élet ezen éveire! Siker, hírnév, elismerés, csalódások válthatják fel egymást visszaemlékezésünk közben, de mégis egy egyetemi tanszéket betöltő sebésznek az okozza a legnagyobb örömet, ha megállapíthatja, hogy fáradságos munkája nem volt eredménytelen, mert az elismerésre talált minden elfogulatlan bíráló szemében és követésre tanítványai körében.

Egyetemünk díszdoctori oklevelét, — melynek értékét nagyban növeli az a körülmény is, hogy Méltóságod nem a nyugalombavonulás békés éveiben, hanem tényleges működési ideje alatt, munkabírása teljében lett ennek birtokosává, — egyetemünknek, annak Tanácsa nevében azzal a hő óhaj-tással nyujtom át Méltóságodnak, hogy legyen ez az oklevél

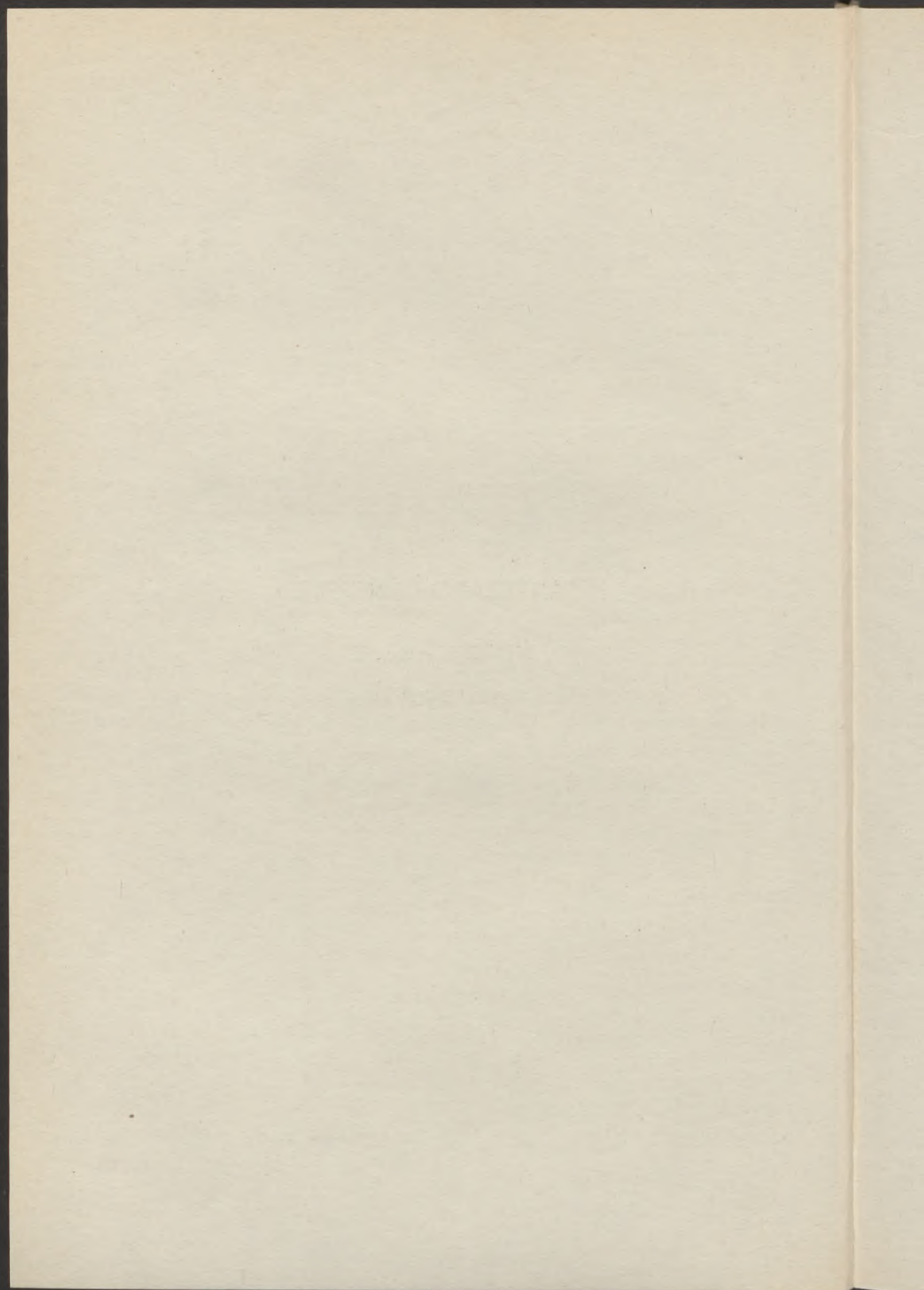
nemcsak egyetemünk méltó elismerésének kifejezője a nagy tudós iránt, ne csak a tiszteletadás megnyilvánítója, az erényekben oly gazdag emberbarát irányában, hanem lelki vigasztalója esetleg nehezebb órákban, serkentője, támogatója további munkásságában. Aranyozza be pedig mai ünnepélyünk fényét a tanítványoknak az a jókívánsága, hogy fáradhatatlan nevelő, tanító munkásságának eredményét, gyümölcseit, Méltóságod erőben, egészségben minél tovább szemlélhesse.“

TANÉVZÁRÓ ÜNNEPÉLY

MEGNYITÓ BESZÉD

— 1940 JÚNIUS 11. —

Tekintetes Egyetemi Közgyűlés! Hölgyeim és Uraim!

Az Idő örök forgású, végtelenre beállított órája újból egy fordulatot végzett. Ismét eltelt egy év s mi megint egy év eredményeivel, tapasztalataival gazdagabbak lettünk, egyetemünk pedig egy újabb sikerrel zárult tanévre tekinthet vissza. Ez utóbbi öröndetes körülmény először is arra kell, hogy késztesen bennünket, hogy mindenekelőtt hálát adjunk a Mindenhatónak, hogy ezt megérnünk engedte. Hálát kell adnunk, hogy még a mai vérzivataros időkben is kormányunkat bölcs előrelátással ruházva fel, lehetővé tette, hogy taníthassunk, tudományunkat művelhessük, az ifjúságot nevelhessük akkor, amikor körülöttünk az emberek százezrei pusztulnak és a világtörténelem legnagyobb méretű háborúja dönt országok, nemzetek jövőjé sorsa felett. Tedeummal ajkunkon, hálátelt szívvel kell köszönetet mondanunk az Egek Urának, hogy hő öhajításunkat, amelynek tanévnyitó közgyűlésünkön adtam kifejezést meghallgatta és jóllehet sok mindenről le kellett mondanunk és áldozatokat is kellett hoznunk, megsegített bennünket abban, hogy a tanítás és kutatás munkája zavart nem szenvedett és tanévünket a békés munka jegyében fejezhettük be.

Az évváró ünnepély kötelességemmé tenné, hogy az elmúlt tanév eseményeiről összefoglaló képet adjak és ezekből egyetemünk jövőjére nézve hasznosítható következtetéseket vonjak le. E feladatomnak azonban a jelen alkalommal nem kívánok eleget tenni, mert egyrészt hagyományos szokás egyetemünkön, hogy a tanév eseményeiről összefoglaló beszámolóját a rector nem ezen, hanem a következő évi tanévnyitó közgyűlésen tartja, ami annál is inkább indokolt, mert az egyetem sokirányú munkássága tulajdonképpen nem szűnik meg a mai nappal, hanem az — ha nem is abban az ütemben, mint az egye-

temi oktatás fő ideje alatt — állandóan továbbtart a nyári pihenésre szánt hónapok alatt is. Másrészt ma, amikor minden inog, minden recseg, amikor bizonytalan a jövő és ismeretlenek azok az átalakulások, amelyek különösen társadalmi téren, világszerte feltétlenül be fognak következni, mint egy jobb, boldogabb korszak előfeltételei, részletekre kiterjedő, pontosabb irányelveket, még egy egyetem további működésére sem lehet leszögezni anélkül, hogy ne lennénk kitéve annak, miszerint az amit ma jónak, célravezetőnek, követendőnek tartunk, holnap talán már idejét multa túlhaladott álláspont.

A nagy világesemények forgatagában kétségkívül mélyreható átalakulások küszöbén állunk. Ezekkel mint a korszellem követelményeivel nemcsak számolnunk kell, hanem mindent elő is kell készítenünk arra, hogy ezek az átalakulások nagyobb megrázkódtatás nélkül menjenek végbe. A most dúló, méreteiben egyedül álló háború után, nemcsak a földrajzi határok fognak megváltozni, hanem minden ország belső életében, a nemzet egyes rétegeiben, olyan elodázhatatlan követelmények fognak megnyilvánulni, különösen azon nagy tömegek részéről, akik a háborúból becsülettel kivették a részüket, hogy ezekkel számolnunk kell, s ezeket megfelelő belső reformok segítségével már most elő kell készítenünk. Csakis ilyen módon remélhetjük, hogy nemzetünk létét az új Európában újabb ezer esztendőre meg tudjuk alapozni.

Minket, akiknek a tudomány hirdetése egyik főfeladatunk, a várható nagy átalakulásban a szellemi élet munkásainak jövője, s ezek között is elsősorban az orvosi társadalom és a tanári pályán működők mostoha sorsa érdekel legjobban. Évről évre csökken ugyanis a szellemi pályákon elhelyezkedni kívánó fiataloknak száma s ha ez így folytatódik, a szellemi pályák csődbe fognak jutni és miként arra a budapesti egyetem rektora is évzáró beszédében rámutatott, rövid időn belül sem elég tanerő, sem elég orvos nem fog rendelkezésre állani, ami által úgy a magyar ifjúság nevelése, mint a betegségeknek a lélekszám emelése szempontjából oly fontos megelőzése és a betegek gyógyítása is súlyos károsodást fog szenvedni. Ez sajnálatosan így van, s ha ezen a népünk testi és szellemi fejlődését egyformán kikezdő és következményeiben beláthatatlan veszélyeket magában rejtő körülményen változtatni akarunk, akkor első-

sorban azokat az okokat kell kutatnunk, amelyek a mai helyzet létrehozásában szerepet játszottak.

Azt hiszem nem tévedek, ha mint első okot azt említem meg, hogy az ifjúság mindig azokon a pályákon igyekszik elhelyezkedni, amelyek a rohamosabb fejlődés korszakát élik, mert ilyenkor nagyobb lévén a kereslet megfelelő szakemberek iránt, megélhetését könnyebben tudja biztosítani. A ma gépesített korszakában, a technika csodáinak világában, ezért árasztja el az ifjúság jelenleg a mérnöki pályákat, vagy igyekszik, mint katona hazáját szolgálni, egyben kenyerét is megkeresni. A mai ifjúságban a bámulatos technikai felfedezések bizonyára újabb alkotások vágyát is ébren tartják, de emellett az is bizonyos, hogy a mai fiatalság gyakorlatiasabban, realisabban gondolkodik, mert küzdelmes sorsának tapasztalataiból tudja, hogy pusztá idealismusból megélni nem lehet. Ez mindig így volt, az ifjúság a pályaválasztáskor mindig az elhelyezkedési lehetőségekhez igazodott és ezen változtatni módunkban nincsen, sőt korlátozó intézkedésekkel ezen változtatni nem is szabad, mert egyenesen nemzeti érdek, hogy az ifjúság minél előbb olyan anyagi helyzetben jusson, mely lehetővé teszi számára azt, hogy családot alapíthasson, s népünk számbeli megerősödéséből részét kivehesse. Az egyes pályák túlszufaltságát, más szakmák rovására legfeljebb úgy lehet egy bizonyos fokig kiegyenlíteni, ha megfelelő javadalmazás biztosításával elejét vesszük annak, hogy tanítók, tanárok, orvosok, vagy általában egyetemi végzettséggel bírók, diplomájukkal kezükben évekig legyenek kénytelenek várni, kilincselni és protekció után futkosni, amíg valamilyen igen szerény, a megélhetést semmiképpen sem biztosító gyakornoki fizetéshez jutnak. Ez sine qua non-ja a kérdés közmegelegedést keltő, hazánk érdekét szolgáló rendezésének.

Az egyes szellemi pályák elnéptelenedésének másik oka, népünk általános elszegényedése. Az egyetemi tanulmányok elvégzése meglehetősen költségeket igényel. Az egyes fakultásokon fizetendő tandíjak, szigorlati és avatási díjak összege 1468 pengő 40 fillért tesz ki, míg az orvostanhallgatók által tanulmányi idejük alatt fizetendő díjak összege 2100 pengőt is meghalad. Ehhez járulnak még a menza és internátusi díjak, könyvek beszerzése és a fenntartási szükségletek, úgy hogy tagadhatatlanul az egyetemi tanulmányok elvégzése meglehe-

tős anyagi terhet ró az illetőre, vagy hozzátartozóira. Az állam éppen úgy, mint az egyetem is a maga hatáskörében mindent elkövet, hogy ezt a nehézséget a lehetőség szerint kiküszöbölje. Egyetemi hallgatók soha olyan kedvezményekben és segélyekben nem részesültek, mint manapság. A tandíj elengedések, a diákjóléti iroda által kiosztott segélyek, ösztöndíjak tetemes összeget tesznek ki évente, mindazonáltal ezek az összegek nem biztosíthatják valamennyi egyetemi hallgatónak egyformán tanulási lehetőségét és gondtalan megélhetését. Minduntalan látjuk, hogy hallgatóink kénytelenek órák adásával, vagy akár testi munkával is, a létfenntartásukhoz szükséges összegeket apránként előteremteni, ami azonban semmi esetre sem kívánatos állapot. Igaz ugyan, hogy a kivételes tehetséggel megáldottak, a hivatottak, még ilyen mostoha körülmények között is idővel érvényesülni fognak, mert az igazi tehetség — a költő szavaival élve — „kitör és eget kér,” az átlagos képességűek nagyobb többsége azonban, csakhamar reményét veszítve belefásul e küzdelembe, s vagy félbehagyja tanulmányait, vagy ami még rosszabb, egészségével fizet meg a nélkülözése-kért, a munkatöbbletért, amelyet végezni kénytelen. Nekünk éppen azért oda kell hatnunk, hogy a hallgatóság anyagi támogatására rendelkezésre álló keret lehetőleg kibővitessék, a segélyezés elsősorban a szorgalom, a tehetség, a rátermettség alapján történjék és nem egyedül az illető vagyoni helyzete alapján, mert csakis ilyen módon remélhető, hogy az egyetemi tanulmányok elvégzése fokozottabb vonzóerőt fog gyakorolni azokra a tehetségesekre, akik az anyagi áldozatoktól megriadva egyéniségüknek talán kevésbé megfelelő pályát választanak, holott különben szellemi társadalmunknak, hasznos, esetleg kimagasló tagjai lennének.

Az elnéptelenedés harmadik oka megítélésem szerint abban keresendő, hogy az egyetemi oktatás nem alkalmazkodik eléggé az élet követelményeihez. A maga elefántcsont tornyában elszigetelten ülve nem vesz kellő tudomást arról, hogy rajtunk tanárokon kívül van még egy sokkal hatalmasabb, ellentmondást nem tűrő tanítómester is és az maga az élet, az ő szerte ágazó, mindig új és új problémáival, amelyek elé az életbe kikerült diplomásokat állítja. Az élet követelményei nincsenek megmerevedett korlátokkal körülvéve, hanem ezek a határok rugalmasak, hol bővülnek, hol szűkülnek és állandóan alak-

jukat változtatják. Az egyetemi oktatásnak, — különösen a gyakorlati és elsősorban az orvosi pályákra áll ez — mindig ehhez kell igazodnia, mert ellenkező esetben az életbe kikerülteknek tudományuk szépségébe, csalhatalanságába vetett hite fog meginogni lelki meghasonlás fog urrá lenni rajtuk és ez olyan tépelődéseknek fog helyet adni, vajjon más pálya választásával mindez nem lett volna-e elkerülhető.

Az egyetemi oktatás évek óta vajudó reformja további halasztást nem tűr meg. S ha ez a reform az egyetemi oktatást a felesleges sallangtól meg fogja szabadítani, azt az élet követelményeihez jobban fogja idomítani, akkor az a lelki ki-elégültség, mely ezt fogja követni, példaképen fog lebegni azok szeme előtt is, akik a pályaválasztás előtt állnak. Az egyetemi oktatás célszerű reformja ugyanis nagymértékben hivatott arra, hogy a szellemi pályák iránti kedvet felkeltse és ezáltal e pályák további elnéptelenedésének elejét vegye.

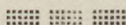
A felsorolt okokat közös nevezőre is hozhattam volna. Talán ezzel is kellett volna kezdenem. Szegénységünknek, minden szenvedésünknek, minden nehézségnek, amellyel úton-útfélen találkozunk, egy oka van és ez azzal az egy szóval fejezhető ki: *Trianon*. Az a húsz év előtti gyalázatos reánkerőszakolt békekötés, mely gúzsba kötötte kezünket, feldarabolta ezeréves országunkat, annak magyarlakta területeit is idegenek prédájául dobta oda, a magyar történelem legszomorúbb, legsötétebb fejezete. A mai fiatalság, a világháború utáni generatio, bármennyire is szeretné, képtelen érzékelní azt, hogy mi volt régeben hazánk. Tejjet, mézzel folyó Kánaán. A Duna-Tisza közét a Kárpátok bércei övezték. Magyar volt Kolozsvár, Pozsony, Arad, Temesvár, történelmi nevezetességű városaink, amelyek még ma is idegen uralom alatt nyögnek. A győztes államok hatalmi tébolya megfosztott bennünket életforrásainktól, erdőinktől, bányáinktól, városainktól és elragadta tőlünk magyar véreink egy tekintélyes részét is. Emellett a trianoni békekötés az előidéző oka a mostani második világégésnek is. Ha húsz év előtt a győztes hatalmak vezető férfiai emberséges érzés vezérli, olyan békét köthettek volna, amely az emberiség általános, legalább is hosszú időre szóló megbékülésének, kulturális fejlődésének vetette volna meg az alapját. Ezzel szemben ma újból a fegyverek mérkőznek egymással, gazdasági harc folyik az egész világon és részemről nem tudom el-

ítélni azokat, akik némi kárörömmel állapítják meg, hogy fordult a kocka, mert most az egykori győztes hatalmak nyögnek a világháborúból ugyancsak vesztesként kikerült Németország csapásai alatt.

Mit hoz számunkra a jövő? Nem tudjuk. A jövőbe nem lát senki. Minden eshetőségre elkészülve azonban össze kel tartanunk, bízunk kell a magyar őserőben és mindenekelőtt a Mindenható segítségével, aki a Felvidék és Kárpátalja visszacsatolásával tanujelét adta annak, hogy nem fog bennünket elhagyni és vezetni fog bennünket azon az úton, amely Nagy-magyarország visszaállításához, a magyar feltámadáshoz vezet.

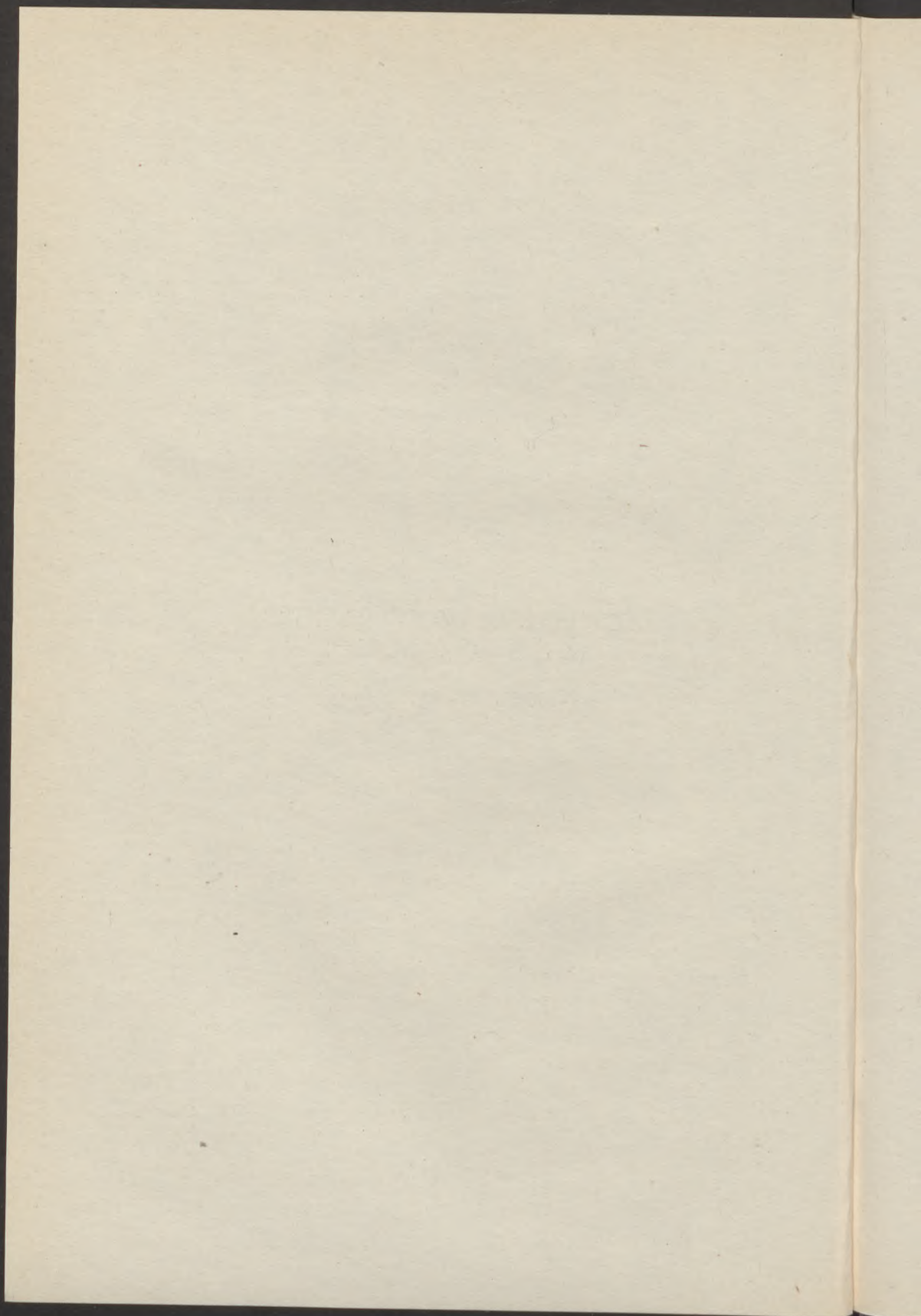
Azzal a hő óhajtással, hogy ez így legyen és abban a reményben, hogy utódom a rectori székhelyről arról a haladásról fog beszámolhatni, amelyet e téren tettünk, szeretettel köszöntöm egyetemünk tanári karát, ifjúságát, közönségét, amely megjelenésével egyetemünk iránti együttérzésének és szeretetének újabb tanujelét adta, évváró közgyűlésünket ezennel megnyitom.

Felkérem az orvostudományi Kar Méltóságos Dékánját, hogy „A kifáradás szerepe a táplálkozási zavarok létrejöttében” című értekezését megtartani szíveskedjék.

RECTORI BESZÁMOLÓ JELENTÉS
AZ 1939–40. TANÉVRŐL

— 1940 OKTÓBER 21. —

Tekintetes Egyetemi Közgyűlés!

Egyetemi életünknek ma újabb fordulópontján, szeretettel köszöntöm egyetemünk tanári karát, ifjúságát, a tudományos egyesületek, az egyházak, a polgári és katonai hatóságok képviselőit, városunknak az egyetem ügyeit mindenkor felkaroló, egyetemünk célkitűzéseit megértő és támogató nemes közönségét és tisztelettel bejelentve, hogy a mai ünnepélyünkön a kassai kereskedelmi főiskolát Dr. Stolpa Károly Öméltósága képviseli, tanévnyitó közgyűlésünket ezennel megnyitom.

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Mint az elmúlt tanév rectorának, a mai alkalommal az a feladatom, hogy beszámoljak, mintegy vázlatos tükörképét rajzoljam meg az elmúlt tanév nevezetesebb eseményeinek, számot adjak arról, hogy a Tanácssal egyetemben miképpen sáfárodunk az egyetem szellemi és anyagi javaival.

Nehéz időkben egymásra torló világpolitikai események közepette, a jövőt kereső révedező tekintettel, de a jobb magyar sorsba vetett biztos hittel és elszánt akarattal kezdtük meg az elmúlt egyetemi tanévünket. A nehézségektől vissza nem riadva igyekeztünk a reáneháruló kötelelességeinknek tölünk telhetőleg eleget tenni és a tanítás és kutatás munkáját az adott körülmények között a lehetőség szerint zavartalanul folytatni. Tudatában annak, hogy a debreceni egyetem a nemzet szellemi tökéjének akkor még egyik végvára volt, s így minden cselekedetéről és szaváról tudomást szereztek a közeli határon túl élők is, egyetemünk a fokozottabb felelőség érzetében minden megnyilatkozásában arra törekedett, hogy ezekből erőt, támogatást, útmutatást nyerhessenek jövőjükre nézve megszállott területen élő véreink is.

Kétségtől igaz, sőt helyes is, hogy az egyetemek működését politikai irányzatok nem befolyásolhatják. Az egyetemek sokkal tisztultabb szellemi magasságok elérésére törek-szenek, sokkal eszményibb célok megközelítéséért küzdenek, semhogy ezeket a minduntalan váltakozó politikai hullámvázso-knak szabadna kitenni. A mai páratlan méretű háború és az ez-zel járó átalakulások azonban mégis kihatással voltak egyete-münk életére, főképen azon megpróbáltatások révén, amelyek gazdasági téren országunkra nehezedtek. Bár az elmúlt tanév-ben csupán csendes jóindulatú szemlélői voltunk a velünk baráti viszonyban álló két hatalmas nemzet élet-halál küzdel-mének és tevékenységünk, kívánságuknak megfelelően, első-sorban arra szorítkozott, hogy érett önmegtartóztatással meg-akadályozzuk azt, miszerint a háború még szélesebb mederbe terelődjék: mégis már az elmúlt tanesztendő alatt is éreztük azokat a nehézségeket, amelyeknek szenvedő alanyai voltunk, s amelyekkel a mai rombolás korszakában mindenféle építő munka szembenézni kénytelen. Igényeinket le kellett szállíta-nunk. Belátással a magasabb nemzeti érdekek iránt sok min-denről le kellett mondanunk és szűkebbre szabott anyagi lehe-tőségek keretein belül kellett munkánkat végeznünk, abban a reményben, hogy talán még sincs olyan messze az az idő, mely a népek megbékélését hozza és lehetővé teszi, hogy nyugodt légkörben, szellemi alkotásoknak, a tudomány terjesztésének és fejlesztésének szentelhessük minden erőnket s egyetemünk nemzetközi értékét emelve, az elért eredményeknek zavartala-nul örvehdhessünk.

Beszámolóm előljárójaként először is azokról a személyi változásokról kell számot adnom, amelyek egyetemünk tanári karát az elmúlt évben érték. A Végzet kegyetlen ridegséggel több ízben is eszünkbe jutatta az emberi élet halandóságát, s szomorúan kell megállapítanom, hogy a sors sújtó keze az el-múlt tanévben különösen reá nehezedett egyetemünkre. Ta-nári karunk működő tagjai közül január 7-én elvesztettük *Darkó Jenőt* — a klasszika filologia kiváló művelőjét — majd néhány héttel később február 18-án *Csikesz Sándort* — a ref. hittudományi karunkon az egyházszertartástan, egyházszónok-lattan és valláspedagógia tanárát. Mindketten egyetemünk-nek büszkeségei, szakmáiknak az ország határain túl is jól ismert, osztatlan elismerésben részesített művelői voltak, akik-

nek elvesztésével visszamaradt ürt áttekinteni csak akkor tudtuk igazán, amikor a világ legkülönbözőbb részéről nagy számban érkezett részvétet kifejező sürgönyök és levelek nemzetközi értéküknek hű tükrét tárták elénk. Szilárd, öntudatos egyéniségük, minden idejüket tudományuknak és egyetemünknek szentelő életük, egyetemünk történetével elválaszthatatlanul összeforrt. Emléküket kegyelettel megőrizve, példaképül fogjuk odaállítani az utódok számára.

Egyetemünk nyugalmazott tanárai közül 1939 november 12-én meghalt *Thegze Gyula* a jogbölcselet és nemzetközi jog tanára, aki az 1922—23 tanévben az egyetemnek rectora volt. Látszólag sokat zsörtölődő alakja, mely azonban egy áldott jó szívet takart, mintha ma is még közöttünk járna. Alig néhány éve, hogy elérte a korhatárt és máris eltávozott közülünk az a férfiú, aki szakmájának elismert tudósa, és tanári karunk mindenki által tisztelt jellegzetes alakja is volt. Budapesten temették el. Sírjánál egyetemünk nevében *szentpéteri Kun Béla* tanártársunk búcsuzott el tőle.

Az év folyamán díszdoctoraink közül elvesztettük *Preisz Hugót*, a budapesti egyetem nyugalmazott tanárát, aki a bakteriologiai kutatások fénykorában világhírt szerzett magának és dicsőséget a magyar tudományos világnak. Elvesztettük *báró Eiselsberg Antalt*, a bécsi egyetem nyugdíjazott tanárát, a sebészet világszerte legismertebb művelőjét, aki mindenki által tisztelve, mint szakmájának koronázatlan fejedelme, előrehaladott korban, de teljes szellemi frissességben vasuti balesetnek lett tragikus áldozata. Mindkettő eltávozása az élők sorából fájdalmas veszteség volt számunkra. A kapcsolat azonban, amely e kiváló tudósok életében köztünk és egyetemünk között létesült, szellemi hagyatékukkal és munkás életük példájával továbbra is fenn fog állni és termékenyítőleg fog hatni egyetemünk tanári karára és ifjúságára egyaránt. *Preisz Hugó* díszdoctorunk sírjánál tanítványa, *Went István* tanártársunk hajtotta meg egyetemünk hálás elismerésének zászlaját, míg *Eiselsberg Antal* családját mélyenérző részvétünkről megfelelő módon értesítettük.

Az egyetem magántanári karát is súlyos veszteség érte az elmúlt tanévben. Október 6-án meghalt *Dr. Ambrus József* a gyermekgyógyászat magántanára, aki mintaképe volt azoknak a fiatal tudósoknak, akik életük minden percét a tudo-

mányos kutatásnak szentelték és nem szűntek meg dolgozni még akkor sem, amikor a halálos kór fizikai erejüket már súlyosan kikezdte. Nagy dolgokra hivatott kartársunknak, a tudomány fanatikusának emléke továbbra is itt fog élni közöttünk.

Fájdalmas veszteségeinkbe, az egyéni élet kifürkészhetetlen változataiba való megnyugvással, bele kellett törödnünk. Ezekért némiképen kárpótoltak bennünket egyfelől azok a kitüntetések, amelyek az egyetem tanárainak és tansegédszemélyzete tagjainak a tanév folyamán az elismerés kifejezéseként itthon és külföldön osztályrészüln jutottak, másfelől azok a kinevezések, amelyekben tanártestületünk tagjainak örvendetes része volt, s amelyek tanártestületünket értékes tanerőkkel és kutatókkal is gyarapították. Így György görög király Ő felsége *Láng Nándornak*, az egyetem nyugalmazott nyilvános rendes tanárának, valamint *néhai Darkó Jenő* tanártársunknak az I. György király rend tisztikeresztjét adományozta. A kormányzó úr Ő Főméltósága az egyetem köztisztületben álló és közszeretetnek örvendő tanárát, *Bacsó Jenőt*, az egyetem múlt évi rectorát a magyar érdemrend középkeresztjével tüntette ki. *Kováts Andor* nyilvános rendes tanár, aki a világháború alatt a Rigómezőn fekvő mitrovicai kerület vezető polgári biztosa volt, a bolgár háborús emlékérmét kapta meg, régebbi más bolgár rendjele mellé. *Dr. Dorogi Lajos* és *Dr. Rákos Rezső* sebészklínikai műtőorvosoknak a Kormányzó Úr megengedte, hogy Kárpátalja visszafoglalása alkalmával a honvédség érdekében kifejtett kiváló szolgálatukért elismerése, a hadiszalag egyidejű adományozása mellett, tudtukra adassék. — Tudományos egyesületek részéről kitüntetésben részesült *berei Soó Rezső* tanártársunk, akita császári német természettudományi akadémia, a magyar növénytakaró és ökológiai viszonyoknak kutatása terén szerzett érdemei elismeréséül rendes tagjává választott. Ő az első magyar botanikus, aki e kitüntetésben részesült. *Csűry Bálint* tanártársunkat is nagy megtiszteltetés és elismerés érte, amennyiben a Magyar Tudományos Akadémia Marczibányi jutalomdíját neki ítélte oda. *Huss Richárd* a néme nyelv és irodalom tanára pedig a bécsi egyetemről tudományos munkássága elisméréséül a Savoyai Jenő herceg alapítvány egy évi összegének felét kapta.

A tanári kinevezések keretében az elmúlt tanév folyamán a Kormányzó Úr *Dr. Borsos-Nachtnébel Ödönt*, egyetemünkön

a kórbonctan nyilvános rendkívüli tanárát, az egyetem nyilvános rendes tanárává nevezte ki. Egyetemünk egyik érdemes tanárát érte ez az örvendetes előléptetés. *Dr. Neuber Ede* Budapestre történt eltávozásával megüresedett bőr- és nemikórtani tanszékre nyilvános rendkívüli tanárrá a Kormányzó Úr április 24-én *Dr. Orsós János Imre* egyetemi magántanár, közkórházi főorvost nevezte ki, akinek, mint a nagynevű előd utódjának működése elé, kiváló képességei és az egyetemünkön oly becsben álló Orsós név viselőjére háruló elkötelezettség miatt, felfokozott várakozással tekint mindenki. Július 8-án újabb örömteljes esemény érte egyetemünket. Ezen a napon ugyanis a Kormányzó Úr orvostudományi karunk egyik több ízben előterjesztett kérését teljesítette és egyetemünkön stomatológiai tanszék felállítását engedélyezte. Ezen hiányt pótló, újonnan létesített, az orvostanhallgatók kiképzésében, az orvosok szakszerű továbbképzésében, valamint egy elterjedt népbetegség leküzdésében egyaránt fontos szerepet játszó tanszék vezetésével, egyetemi nyilvános rendes tanári minőségben, *Dr. Csilléry Andrást*, a stomatológiai poliklinika eddigi vezetőjét bízta meg, aki mint az ellenforradalmi események és a keresztény nemzeti irányzat úttörője és tántoríthatatlan harcosa, politikai téren hervadhatatlan érdemeket szerzett magának. Különös szeretettel üdvözlöttük őt körünkben, megfelelően méltányolva azon nem mindennapi elhatározását, hogy bizonyára még további sikerrel kecsegtető politikai pályafutását a tudományos kutatás csendes berkeivel kívánta felcserélni. Mint szakmájának külföldön is elismert művelője vette át klinikájának vezetését és nem kétséges, hogy azt rövid időn belül fáradhatatlan szorgalmával és szaktudásával az ország egyik első intézetévé fogja fejleszteni. — A Tisza István Tudományos Társaság elnökévé *Dr. Bacsó Jenő*, főitkárává pedig *Dr. Szádeczky-Kardoss Tibor* választott. — Egyetemünk jókívánságai kísérik kinevezett tanártársaink működését és a kartársi szeretet és együttérzés tudata hasson lelkesítőleg munkájukra, mely egyetemünk jóhírnevét öregbíteni van hivatva.

A felsoroltakon kívül tansegédszemélyzetünk egyik érdemes tagját *Dr. Szalay Sándort* is megérdemelt kitüntetés érte, amennyiben őt a bölcsészettudományi kar „Az atomfizika és elektromosság” című tárgykörből magántanárrá képesítette. Magántanáraink közül pedig a Kormányzó Úr *Dr. Probstner*

Arthurnak az egyetemi oktatás terén szerzett elismeréséül a rendkívüli tanári címet adományozta. Mindkét kitüntetés őszinte örömmel töltötte el egyetemünk Tanácsát, mert megérdemelt elismerését látta ebben annak az értékes munkának, amelyet mindketten egyetemünk érdekében kifejtettek.

Egyetemi ünnepélyeinkről csak vázlatosan emlékszem meg. Tanévnyitó ünnepélyünket október 5-én tartottuk. Mint minden évben, úgy az elmúlt tanév alatt is, április 22-én, kegyelettel adóztunk nagy névadónk Tisza István emlékének, akinek születése napján rendezett egyetemi közgyűlésen az ünnepi beszédét *Milleker Rezső* tanártársunk tartotta. Tisza István magyarságát méltatta új szempontok és érvek felsorakoztatásával, lebilincselő módon, s ezzel méltóképen mélyítette ki azokat a kapcsolatokat, amelyeknek ápolását Tisza István szellemi hagyatékával egyetemünk mindenkor legelső kötelességének tartotta.

Szabályzatainkban lefektetett egyetemi közgyűléseinken kívül, az elmúlt tanévben, két ünnepi közgyűlést is tartottunk, amelyek mindegyike örvendetes és emlékezetes eseménye marad egyetemi életünknek. Március 27-én *Horvát Lászlót*, orvostudományi karunk egyik kiváló hallgatóját, kormányzó gyűrűs doctorunkká avattuk. Az ünnepélyen a Kormányzó Úr magas személyét *Fáy István* államtitkár úr Önagyméltósága képviselte, aki épenolyan lelkes, mint megható beszédben méltatta az ünnepeltnek érdemeit és hívta fel figyelmét azokra a kötelességekre, amelyekkel a kormányzói kegy e megnyilvánulása együtt jár. Legfiatalabb egyetemünk legelső kormányzógyűrűs orvosdoctorának egyetemünknek Tanácsa is szerencsekívánatait fejezte ki és örömmel állapította meg, hogy az anyagi jólét nem elengedhetetlen kelléke az ilyen eredmény elérésének.

Május 30-án ugyancsak díszes egyetemi közgyűlés keretében honoris causa doctorunkká avattuk *Dr. Verebély Tibort*, a magyar sebészet egyik úttörőjét, az orvosi társadalom vezető egyéniségét. Ezen ünnepélyünknek különösen bensőséges és meghitt jelleget kölcsönzött az a körülmény, hogy Verebély egykori tanítványai adhatták át a kiváló tudósnak az egyetem legnagyobb elismerését, s ez alkalommal egyúttal kifejezésre juttathatták a tanítványok háláját is az ünnepelt iránt, aki egyetemünkkel szoros kapcsolatba lépett, példaképe mindnyájunk munkásságára serkentőleg fog hatni.

December 17-én *Györffy Istvánnak*, a korán elhunyt kiváló magyarság-kutatónak emlékére, az elhunyt családtagjainak és városunk közönségének nagyszámú részvételével rendeztünk ünnepélyt, amely egyuttal fogadalomtételt jelentett abban az irányban, hogy egyetemünk a lelkes tudósnak kutató munkáját, szűkebb hazájában, a Tiszántúlon folytatni fogja. Az ünnepély megrendezése *Csüry Bálint* tanártársunk érdeme. — Tanévzáró ünnepélyünket június 11-én tartottuk meg, amely alkalommal a hagyományos értekezést *Bókay Zoltán* tanár tartotta, aki tapasztalatokban gazdag multa visszatekintő klinikus éleslátásával tárgyalta a kifáradás szerepét a táplálkozási zavarok létrejöttében. Magam pedig tanévzáró ünnepélyünk megnyitó beszédében a bölcsészeti és orvosi kar egyre súlyosabb mérvet öltő, sőt már-már katasztrófával fenyegető elnéptelenedését tárgyalva, reámutattam azokra a mielőbb orvoslást igénylő körülményekre, amelyek kedvező rendezése a gyökeres segítség alapfeltétele. A probléma azóta egyre nagyobb jelentőséget nyer és így remélhető, hogy ez a körülmény ezt a kérdést a közeljövőben is felszínen fogja tartani.

Beszámolómban őszinte elismeréssel kell megemlékeznem egyetemünk ifjúságának szorgalmáról és komoly tanulási igyekezetéről is. A súlyos időkhöz méltóan öntudatos fegyelmezett-ségével nemcsak megkönnyítette munkánkat, hanem a hazafias érzés ápolásával, ünnepélyek rendezésével, ebben jelentős mértékben segítségünkre is volt. A Turul Szövetség rendezte meg mint minden évben, tavaly is a március 15-iki ünnepélyt. Ugyancsak e szövetség Werbőczy bajtársi egyesülete, december 5-én, a Kormányzó Úr névünnepén, dísztáborozást tartott. A Kormányzó Úr 20 éves országlásának évfordulóját legfelsőbb rendelkezésre nem ünnepelhettük meg hangos szóval, de miután ez az évforduló összeesik, sőt szoros kapcsolatban áll a Turul Szövetség 20 éves fennállásával, a szövetség által rendezett ülésszakon magas színvonalú előadások közben magunkba szállva adtunk hálát a Mindenhatónak, hogy a legnagyobb baj idején azt a férfit állította országunk élére, aki azóta a jövőbe tekintő szemmel, szilárd kézzel és bölcs előrelátással irányítja nemzetünk kormányát a fokozatos fejlődés útján.

Kárpátaljai hallgatóink érdekében élénk tevékenységet fejtett ki a jog- és államtudományi karon *Dr. Kováts Andor* tanártársunk vezetésével működő kisebbségjogi intézet is. No-

vember 25-én jól sikerült estélyt rendezett, amely elsősorban a magyar-orsz hallgatóknak bemutatkozását és Debrecen társadalmába való bekapcsolását célozta. Az ünnepély kiemelkedő pontja a Verhovina énekkar szereplése és *Földvári Gyula* kárpátaljai képviselő izzó hazafiságtól átítatott beszéde volt.

Ifjúságunk érdekei előmozdítására egyetemünk tanári kara a maga részéről mindent elkövetett. Nemcsak a tanár és tanítvány közötti viszonyt igyekezett minél közvetlenebbé és bensőségesebbé tenni, mert hiszen az eredményes tanítás és nevelés egyik feltétele, hanem az egyes karok is arra reászoruló és érdemes hallgatóikat tandíjelengedéssel vagy tandíjmérsékléssel, különböző ösztöndíjak odaítélésével tőlük telhetőleg anyagilag is segélyezték. A négy tudománykar által elengedett tandíj összege 41607 pengő 75 fillért tett ki. Fáradhatatlan munkát végzett a *Bókay Zolán* tanártársunk vezetése alatt álló diákjóléti intézmény is, amely a tanév folyamán hallgatóink között 31.000 pengőt osztott szét és a Mensa academicán több mint 50 000 adag, részben ingyenes, vagy kedvezményes ételmezést juttatott hallgatóinknak. Internátusaink férőhelyei idővel kevésnek bizonyultak. A Lencz Géza-féle gyűjtési alap és Riedl Raymundné-féle alapítvány lehetővé tette, hogy az egyetem a Szent Anna-utca 9. szám alatti házat megvásárolhassa és abban egy újabb 47 ágyas internátust létesíthessen. Az internátus üzembehelyezése, felszerelése ugyancsak *Bókay* tanár ügybuzgalmának köszönhető. A megnyitó ünnepélyen *Szily* államtitkár úr Önagyméltósága is résztvett. Ifjúsághoz intézett atyai jótanácsokkal telített beszéde után adatott át az internátus rendeltetésének, amely azóta az egyetem Bocskay Internátusa nevet viseli.

Hallgatóink létszáma az elmúlt tanév első és második felében 1088, illetve 1023 volt. Az év folyamán 170 hallgatókat avattuk doctorrá, még pedig ref. hittudományi doctorrá 4, jogi doctorrá 78, államtudományi doctorrá 18, orvostudományi doctorrá 52 és bölcsészeti doctorrá 18 hallgatót. Avató beszédeimben igyekeztem minden alkalommal egy-egy időszakú kérdéssel, vagy eseménnyel kapcsolatosan hallgatóinkat az életre jó tanácsokkal ellátni és egyben figyelmeztettem őket azokra a kötelességeikre is, amelyekkel hazájuknak tartoznak. Sajnos az a körülmény, hogy az avatások száma tavaly 47-el

kevesebb volt mint az előző évben, ugyancsak bizonyítéka a szellemi pályák fokozatos elnéptelenedésének.

Az egyetemi könyvtár az elmúlt évben sok nehézséggel volt kénytelen, különösen a fűtési zavarok miatt megküzdeni. De még így is örvendetes gyarapodásról számolhat be. Könyvállománya a múlt évben 61.294 kötetrel szaporodott és ezzel a könyvtár kötetszáma meghaladja a 350.000-et. Ez az eredmény *Nyireő István* könyvtárigazgató fáradságos munkájának köszönhető.

A politikai feszültség, a méreteiből egyelőre mit sem veszítő, válatozatlan heveséggel dúló háború, megakadályoztak bennünket abban, hogy külföldi kapcsolatainkat az elmúlt évben oly mértékben ápolhassuk és fejleszthessük, mint ahogy azt elgondoltuk és szerettük volna. Szorosabb kapcsolatokat csupán a velünk baráti államokkal tarthattunk fenn és még ez évről-évre népszerűbb és látogatottabb nyári egyetem megrendezése ről is felsőbb intézkedésre le kellett mondanunk. Mindazonáltal eredményeket e téren is felmutathatunk. Az év folyamán vendégeink voltak: *Hoppe*, a berlini egyetem rectora, aki a német középkor reformációiról és revolúcióiról tartott értékes előadást. Továbbá *Troll* berlini egyetemi tanár, a világhírű Himalaja kutató, aki a Himalaja egyik hegycsúcsának a Nanga Parbat-nak meghódítását vázolta és annak az expedíciónak emberáldozatot is követelő fáradságos munkájáról számolt be, melynek maga is tagja volt. Ezenkívül vendégeink voltak *Parsons* Southwark püspöke, aki a református hittudományi karunkat tisztelte meg látogatásával. *Schrade* heidelbergi tanár, aki a német építkezésről tartott érdekes előadást, valamint *Rodolfo Mosca*, a budapesti egyetem olasz professzora, aki Galilei felfedezését méltatta s a felfedezést kiváltó körülményeket világította meg lebilincselő módon. Vendégeink látogatása alkalmával minden igyekezetünk arra irányult, hogy jól érezzék magukat körünkben és hogy mint a magyarság igazi barátai távozzanak tőlünk. Az az érzésem, hogy ez nagyobbra sikerült is.

Tanártársaink közül *Hankiss János* Olaszország több városában, *Went István* pedig 1939 szeptember havában New-Yorkban a mikrobiológiai kongresszuson előadást tartott. Mások társadalmi egyesületekben való szereplésükkel, külföldi kongresszusok és intézetek látogatásával, vagy tudományos előadá-

sok tartásával, — Debrecen és más városokban — ápolták egyetemünk hagyományait és jóhírnevét. *Dr. Milleker Rezső*, mint a magyar egyetemi és főiskolai sport egyetemi biztosa résztvett az olaszországi főiskolai versenyeken. *Dr. Kováts Andor* tanártársunkat az a megtiszteltetés érte, hogy mint a Magyar Jogászegylet ünnepi szónoka köszönthette az egyesület nevében *Markovits Lázár* jugoszláv igazságügyminisztert, a tiszteletére adott díszvacsorán.

Beszámolóm keretében még meg szeretném említeni, hogy az egyetemi építkezések folytatását tőlünk telhetőleg szorgalmaztuk. Az egyetemi templom rövidesen készen áll. A tornacsarnok is nemsokára rendeltetésének átadható. Az olasz intézet berendezése is elkészült és ezt *Wallisch Oszkár* lektorunk fáradságtalan ügybuzgalmának köszönhetjük, aki e munkát az időközben körünkből távozott *Giusso Lőrinc* nápolyi tanár helyett önzetlenül végezte. Az aula freskóival még adósak vagyunk. Erre vonatkozólag azonban a tanári kar kebelében még nem alakult ki egységes vélemény és ezért tanácsunk szakértőknek meghallgatását határozta el.

Megemlíteni kívánom, hogy az elmúlt tanévben szoros kapcsolatot tartottunk fenn a társegyetemekkel, egyéb tudományos egyesületekkel, amelynek ünnepein egyetemünk tanácsa lehetőleg minden alkalommal képviseltette magát, ilyen módon óhajtván biztosítani azt a harmonikus együttműködést, melyet a magyar tudományos világ semmiképen sem nélkülözhet.

Az Egyetem Baráti Körének megalakulására is további lépéseket tettünk. A nagyszámú jelentkező az egyesület sikeres működését, az egyetem erkölcsi támogatását, már is biztosítja.

Egyetemünk kegyes adakozóiról is említést téve megemlítem, hogy *Grósz Emil* nyugalmazott egyetemi tanár könyvekkel, dolgozataival, *Tisza reliquia* gyűjteményünket gazdagította. *Dr. Balogh János* debreceni orvos, atyja emlékének áldozandó, 500 pengőt adományozott egy Bihar-megyei utolsó szigorlata előtt álló, református vallású orvostanhallgatónak. Az összeget tanévzáró közgyűlésünkön a pályadíjak kiosztásakor, kari javaslat alapján, *Kolozsi Sándor* szigorló orvosnak adtam át. A budapesti magyar optikai művek rt. igazgatósága egy legújabb típusú, szintező műszert bocsátott *Ferenczi István* tanár igazgatása alatt álló ásvány és földtani intézetnek rendelkezésére.

Szomorú, hogy a Tiszántúlon tervbe vett nagyfontosságú talajtani kutatások, természettudományi tanszékeink szüneteltetésével aligha valósíthatók meg.

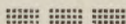
Fogadják a nemeslelkű adakozók példamutató áldozatkészségükért ez alkalommal is egyetemünk őszinte hálás köszönetét.

Végül bejelentem még, hogy a rector elektorok az 1940—41. tanév Rector Magnificusává *Dr. Mitrovics Gyula* egyetemi tanárt választották meg és hogy az egyes karok a dékáni tisztséget *Dr. Kállay Kálmán*, *Dr. Szádeczky-Kardoss Tibor*, *Dr. Jankovich László* és *Dr. Tankó Béla* egyetemi tanárookra ruházták. A vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr e választásokat megerősítette.

Tekintetes Egyetemi Közgyűlés!

Beszámolóm végére értem. Mielőtt helyemet átadnám, még csak őszinte hálás köszönetemet szeretném kifejezni mindazoknak, akik rectori működésemben támogattak, segítségemre voltak, tanácsaikkal, útmutatásaikkal elláttak. Ezek között mindekelőtt *Hóman Bálint* vallás- és közoktatásügyi miniszter úr Önagyméltóságának nevét kell megemlítenem, aki számtalanszor tanujelét adta egyetemünk iránti jóindulatának és segíteni akarásának. Nem rajta mulott, hogy minden kívánságunkat nem tudta teljesíteni. Hálásan köszönöm *Szily Kálmán* államtitkár úr Önagyméltóságának is, hogy egyetemünket annyira szeretetébe fogadta, és hogy sohasem tagadta meg tőlünk segítségét, ha bármikor bármilyen ügyben hozzá fordultunk. Egyetemünk iránti őszinte barátságának jele, hogy az elmúlt tanévben az államtitkár úr két ízben is megtisztelt bennünket látogatásával. Őszinte köszönetemet nyilvánítom *Dr. Mártonffy Károly* és *Dr. Molnár Andor* miniszteri tanácsos urak Önméltóságaiknak is, akik a maguk részéről szintén mindenkor támogattak és mindent elkövettek az egyetemi kívánságok teljesítése érdekében. Őszinte köszönetemet nyilvánítom a rectori hivatal tisztviselőinek is, akik közül különösen *Dr. Kiss Zsigmond* egyetemi tanácsos úr minden munkámban a leghathatósabban támogatott és jórészt neki köszönhetem, hogy az egyetem kormányzatában fennakadás nem következett. Köszönöm Debrecen közönségének is, hogy egyetemi ünnepélyeinket oly szép

számmal látogatta és ezzel kifejezést adott annak, hogy Debrecen egyetemét szívébe zárta.—Végül,—talán ezt legelőször kellett volna említenem—mélységes hálával megköszönöm az egyetem múlt évi Tanácsának is, hogy közös munkánkat soha semmiféle még legcsekélyebb nézeteltérés sem zavarta és hogy ezt a legőszintébb egyetértés baráti légkörében végezhattük. Nekik köszönhetem elsősorban, hogy most zavartalan együttmunkálkodásban eltöltött esztendő szép emlékével és azzal az érzéssel, hogy erőnkhez képest megtettük kötelességünket: adhatjuk át tisztségeinket utódainknak.

RECTORI TISZTSÉG ÁTADÁSAKOR
AZ ÚJ RECTOR ÜDVÖZLÉSE

— 1940 OKTÓBER 21. —

M
s
t
é
s
s
é
j
l
g
t
r
n

t
n
j

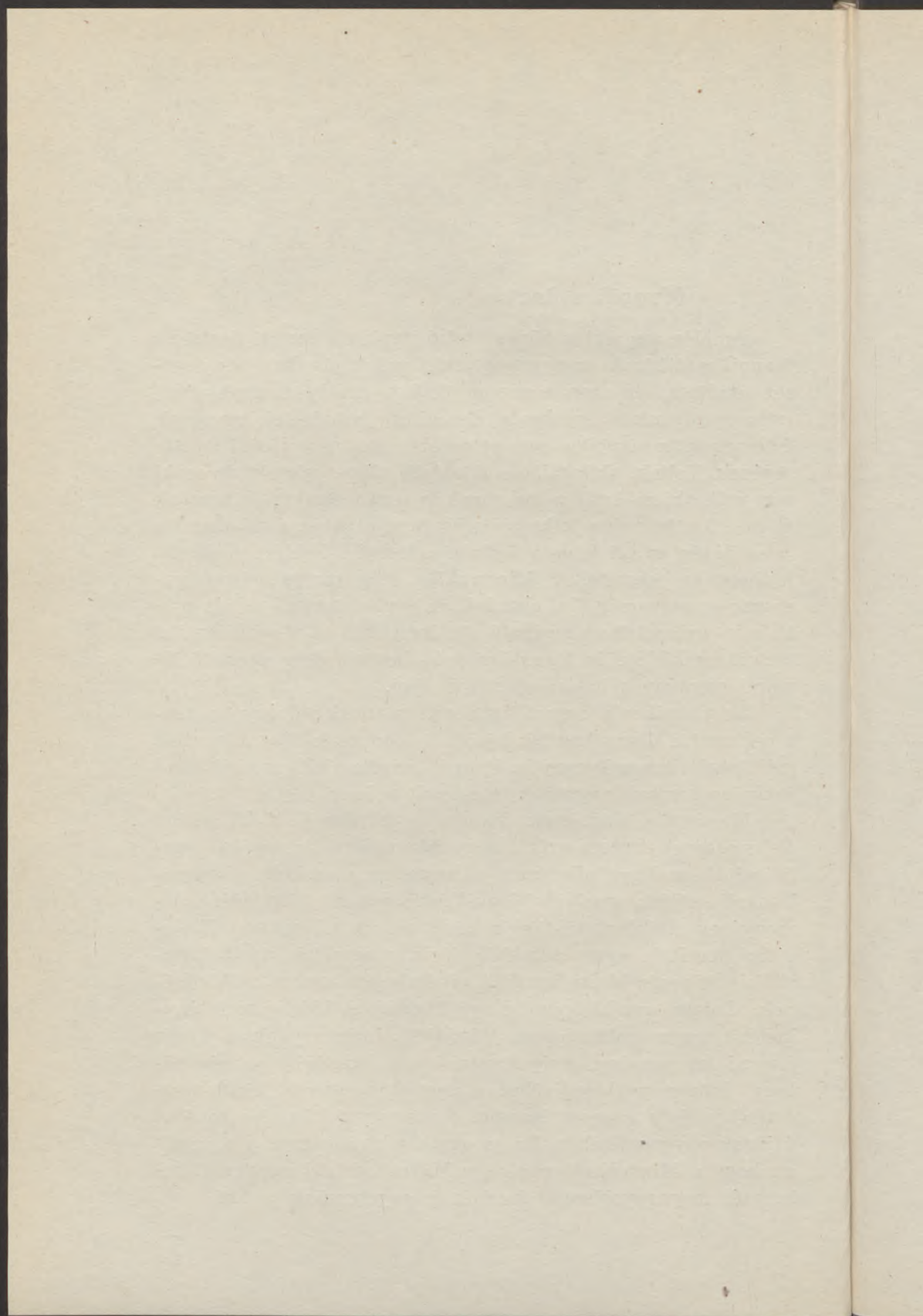
F
li
la
n
g
s
n
k
ö
b
é
ú
a
k

Magnifice Rector!

Amidőn augusztus hónap utolsó napján a rectori tisztséget Magnificentiádnak az egyetem szabályai értelmében ténylegesen átadtam, ez azon a napon történt, amely megnagyobbította országunkat, hazahozta elszakított testvéreink egyrészét és megvetette alapját a nemzet további boldog fejlődési lehetőségének. Voltak, akik talán a döntéstől többet vártak, de senki sem volt, aki ne örült volna annak is, ami visszakerült hozzánk és ne követte volna lelke mélyéig meghatva az átadáskor lejátszódó és az azt követő testvér a testvért keblére ölelő felejthetetlen jeleneteket. Mindnyájan még ma is telítve vagyunk a magyarság élni akarását és együvé tartozását bizonyító ezen gyönyörű és megható történetekkel és Magnificentiád rectori működése is bizonyára még hosszú ideig ezen történelmi események hatása alatt fog állni.

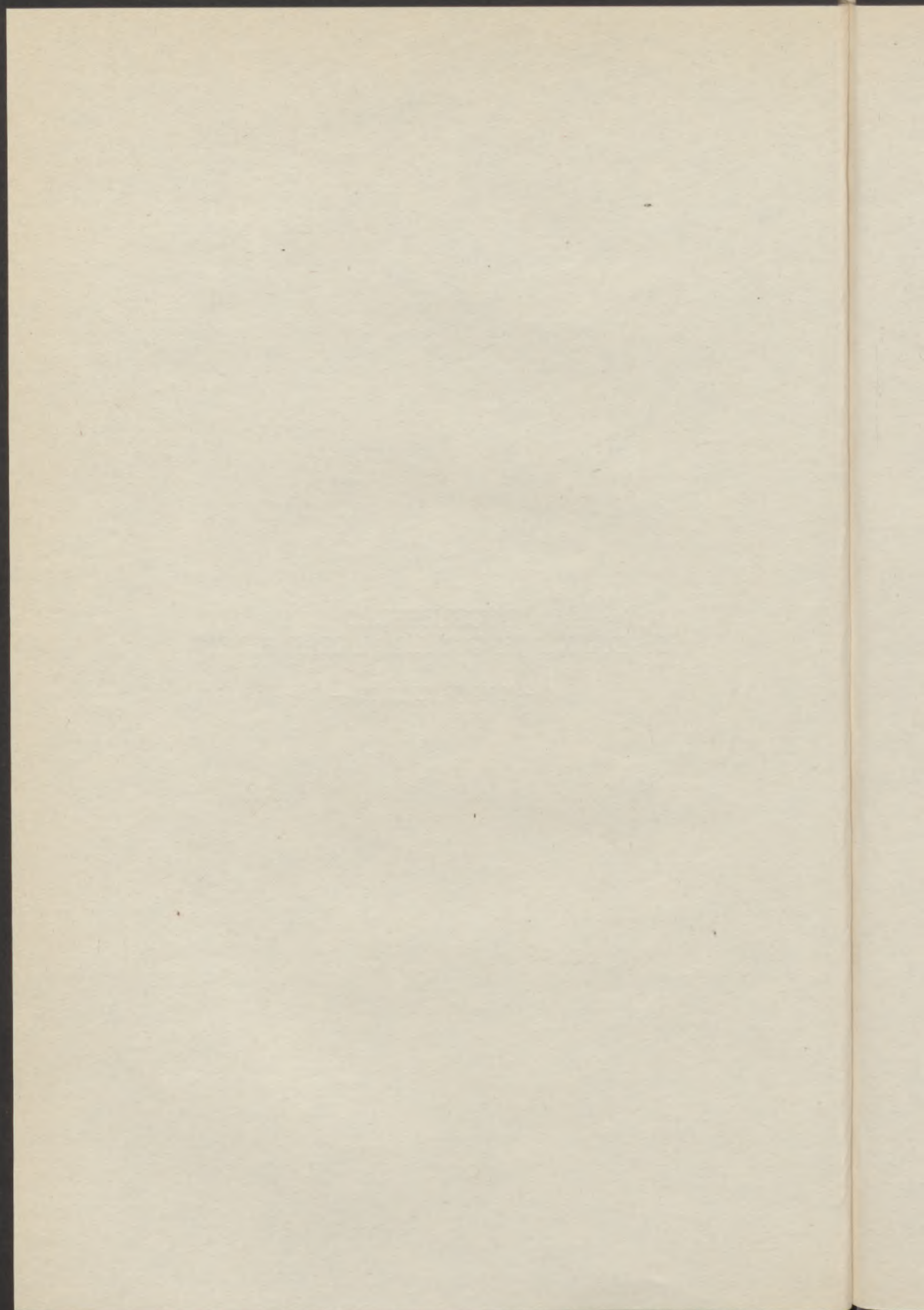
Most amikor a rectori tisztséget és annak jelvényét a rectori láncot e díszes keretek között is átadom és Magnificentiád méltóságát ünnepélyesen is átveszi, csupán két szívből jövő jókívánságomnak szeretnék tolmácsolója lenni.

Ma nem a szavaknak, hanem a tetteknek korát éljük. Feleslegesnek tartom azért, hogy Magnificentiád egyéni kvalitásait és szellemi alkotásait jellemezzem s azokról a kapcsolatokról szóljak, amelyek Magnificentiádat mint Zemplén vármegyének, Rákóczi földjének szülöttjét, a sárospataki Kollégium neveltjét egyetemünkhöz fűzik s amelyek mind biztosítékát képezik Magnificentiád eredményes rectori működésének. Csupán azt kívánom, hogy Magnificentiád rectori ténykedését tegye emlékezetessé, fűződjék ahhoz egy olyan újabb örömdetes esemény, mely közelebb visz bennünket a még háborgó lelkek megbékéléséhez, a nemzetek egymás iránti megértéséhez és a magyar igazság, a magyar feltámadás további útjának egyengetéséhez. Ez az egyik jókívánságom, s a másik az, hogy a Mindenható vezérelje Magnificentiád minden cselekedetét megnagyobbodott hazánk és egyetemünk javára.

BÚCSÚBESZÉD
Dr. DARKÓ JENŐ NY. R. TANÁR FELETT

— 1940 JANUÁR 10. —

Amióta egyetemünk rectori tisztségét átvettem, bizakodva hittem és titkon reméltem, hogy a Mindenható egyetemünket ez évben nem fogja próbára tenni, nem fogja súlyos veszteséggel sújtani, hanem meg fogja engedni, hogy egyetemünk kipróbált tanítói és értékes tudományos munkáját, számbelileg meg nem fogyatkozva, zavartalanul, továbbra is folytathassa és gyümölcsöztesse. Az Úr azonban másképen rendelkezett és ezzel fájdalmas kötelességemmé tette, hogy egyetemi Tanácsunk nevében én intézzek búcsúszavakat annak a férfiúnak porhüvelyéhez, akinek ravatala körül most könnyezve állunk, s aki egyetemünk tanári karának egyik dísze, büszkesége és valamennyiünk melegszívű, őszintén szeretett jóbarátja volt.

Valahogyan hihetetlenül olcsó ma az emberi élet. Azt lehetne hinni, hogy az emberi életnek ez az értékvesztése a földi élet megszűntével, az elmúlás gondolatával, inkább képes megbarátkoztatni minket. Mégis, amikor a legfelsőbb hatalom elragad valakit szeretteink közül az élők sorából, s amikor felmerül az az örök kérdés, hogy miért kellett ennek így történnie, elszorul a szívünk, sírás fojtogatja torkunkat és lázadó lelkünket csak nehezen tudjuk féken tartani. Különösen ha nagy érték elvesztéséről van szó és váratlanul ért bennünket a sorsnak ez a kegyetlen csapása.

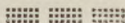
Darkó Jenő, szeretett tanártársunk! Te életedben az emberiség örök lelki kútforrását, a görög szellemet tanulmányoztad és hirdetted. Epiktetos, Marcus Aurelius életbölcsesei voltak vezérelveid, amelyeket a magyar Geniussal igyekeztél összeforrasztani és Herakleshez hasonlóan Te is munkásságoddal, a halhatatlansághoz és dicsőséghez vezető Erényt és nem az élvezetes élet könnyen járható útját választottad. Kutatásaiddal és tudományos megállapításaidal hírt hírnévre halmoztál, dicsőséget arattál és ennek részesévé tetted nemcsak egyetemünket, hanem az egész magyar tudományos világot is, amely még oly sok alkotást várt tőled. Külföldi egyetemek díszdoctorukká, nemzetközi tudományos egyesületek fontos szerepet betöltő tagjukká választottak és tudományos munkásságod értékét bizonyítják azok a hazai és külföldi ki-

tüntetések is, amelyeknek az évek folyamán birtokosává lettél. Csak nem régen, néhány héttel ezelőtt büszke örömmel nyújtottam át Neked két legutóbbi — bolgár és görög — magas kitüntetésedet, azon reményünk kíséretében, hogy további munkád még bőséges aratással, megérdemelt sikerrel fog járni.

Nem így történt. Váratlanul elhagytál bennünket és nekünk a változhatatlanba bele kell nyugodnunk. Az idő kerekének forgását sem megállítani, sem visszafelé fordítani nem tudjuk. Holnap már lekerülnek a gyászlobogók egyetemünk épületeiről és testedet az enyészet veszi hatalmába, mert nincsen olyan emberi erő és akarás, amely a természet örök törvényeit megváltoztani tudná. Lelked azonban tovább él, de nemcsak odafenn, hanem itt a földi életben is, tanártársaid, barátaid, tanítványaid szerető körében.

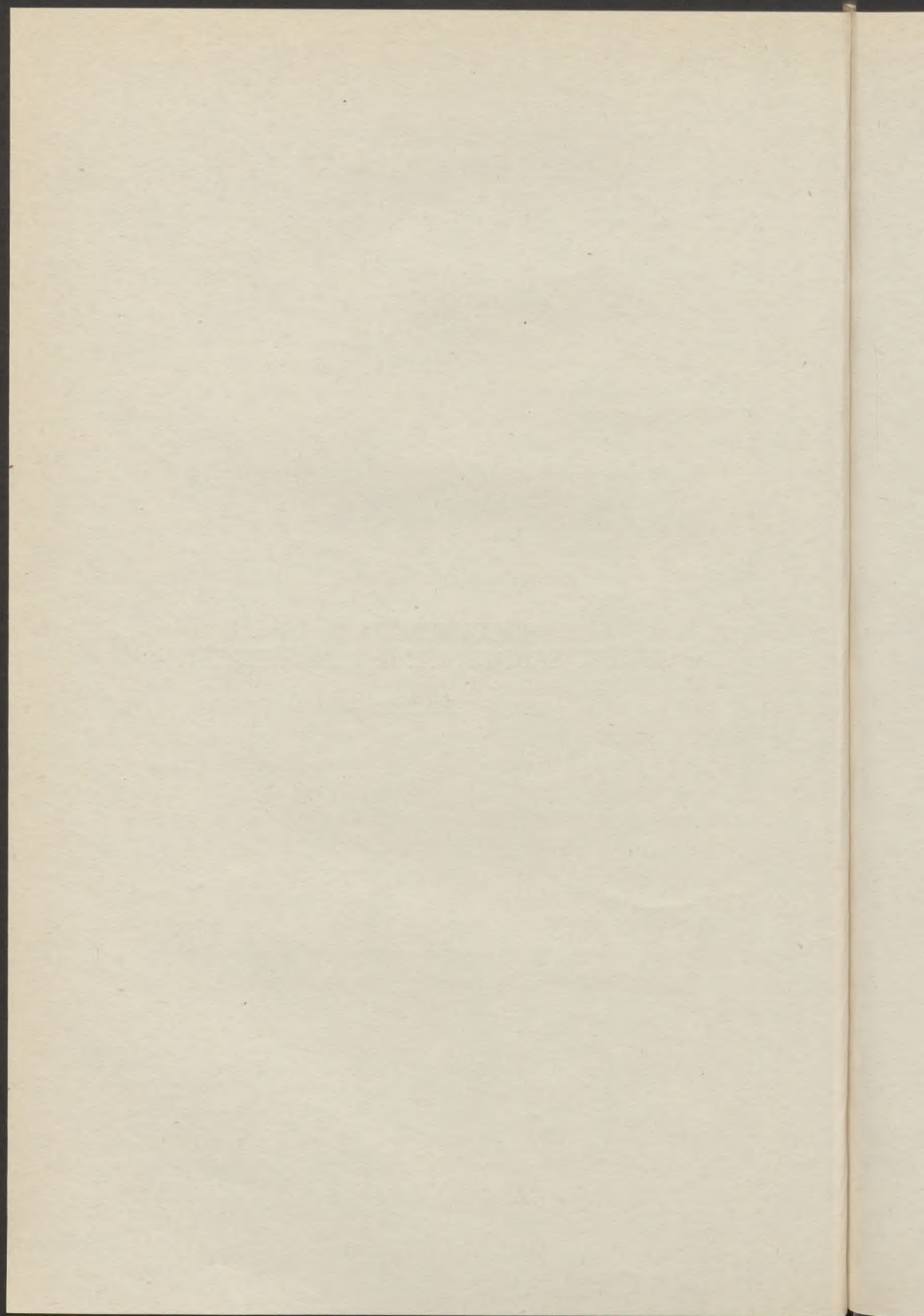
Amikor egyetemünk Tanácsa nevében, amelynek Te is tagja voltál búcsúzó Tőled kedves Jenő barátunk, búcsúszavaim csupán földi porhüvelyednek szólnak, mert életed munkája diadalt és szellemed győzelmet aratott a halál felett. Tanításod, emléked, szellemed továbbra is élni fog egyetemünk falain belül és kívül, s mindaddig, míg egyetemünk jelen és jövő munkásai kutatni, keresni fogják a nagy Mindenség titkait, egyúttal hirdetni is fogják azokat a szellemi kincseket is, amelyeket egyetemünk és az egész tudományos magyar élet Darkó Jenőnek köszönhet. Szellemed és életed egyetemünk történetével elválaszthatatlanul összeforrtak s ez a tudat valamint az, hogy nem éltél hiába, biztosítsa számodra a túlvilágon a meglelégedettség nyugalját és enyhítse a mi fájdalmainkat is az elválás pillanatában.

Szeretett tanártársunk, kedves Jenő barátunk Isten veled!

BÚCSÚBESZÉD
Dr. CSIKESZ SÁNDOR NY. R. TANÁR FELETT

— 1940 FEBRUÁR 21. —

Még élénken sajog egy sebünk, még jóformán magunkhoz sem tértünk abból a kegyetlen csapásból, amely egyetemünket alig néhány héttel ezelőtt érte és máris újból gyászolva, itt kell állanunk, hogy ismét búcsút vegyünk egyik elhunyt szeretett kartársunktól. Mintha a Mindenható próbára akarna tenni bennünket, mintha azt akarná megtudni, vajjon elég erősek vagyunk-e így nagy sorscsapások elviselésére, — ezek és hasonló gondolatok lázdoznak bennünk, amikor Csikesz Sándor tanártársunk és szeretett barátunk ravatala mellett állva, oly túlkorán kialudt élete felett bánkódva, tőle búcsút veszünk és Neki a végtisztességet megadjuk.

Újból fel nem mérhető nagy veszteség érte egyetemünket, mert Csikesz Sándor református hittudományi karunkon az egyházszertartástan, az egyházi szónoklattan és valláspedagógia tanára, egyetemünk egyik dísze, büszkesége, komoly, lelkes és haláláig fáradhatatlan munkása volt.

Életében a kollégiumi eszme apostolaként működött. Egész gondolatvilága a kollégiumi eszme történetével és jelenével forrt össze, annyira, hogy minden beszédében, amelyet egyetemi ünnepélyek alkalmából, vagy mint az egyetem Rectora tartott, sohasem mulasztotta el, hogy ennek az eszmének nemzetnevelő, példaadó, követendő kihatására és termékenyítő voltára reá ne mutasson.

Fáradtságot, sajnos, egészségét sem kímélve, irányító lelke volt azoknak az előkészítő munkálatoknak is, amelyekkel tavaly a Kollégium talajából termékeny, gyümölcsöket hozó fává kinőtt egyetemünk 400 éves évfordulóját akarta megünnepelni. Fényes ünnepélyt tervezett, amelyen a külföldi meghívottak is nagy számban vettek volna részt s amely mindenképen méltó lett volna azokhoz a régi nemesveretű hagyományokhoz, amelyeket egyetemünk híven megőriz.

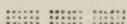
A Sors, a világfelfordulás, amely minden békés építőmunkának kerékkötője, nem engedte meg, hogy e terve teljes egészében megvalósuljon. Csak részletmegoldások váltak lehetővé, de ez mit sem von le Csikesz Sándor érdemeiből. Éppen úgy nem tudta befejezni az egyetemi templom építését sem, mely szintén az Ő emlékét

fogja hirdetni, pedig ez is egyik szívügye, utolsó évei tevékenységének gyönyörű álma volt, amelynek valóráválásáért mindent elkövetett. Amikor rectori tisztségemet átvettem, már az első napokban felkeresett engem. „Kérni akarok tőled valamit. Vedd gondjaidba templomunkat és kövess el mindent annak mielőbbi befejezése érdekében.“ Megígérttem, s ezt az ígéretemet állom, sőt itt, hűlt tetemed mellett, kedves Sándor, a búcsú perceiben azt meg is ismétlem, mert tudom, hogy ez fogja inkább megkönnyíteni elválásodat attól az egyetemtől, amelyhez szíved utolsó dobbanásáig határtalanul ragaszkodtál, s amelynek mindvégig hűséges szolgálója voltál. Tudom, hogy ez fogja egyúttal megadni Neked azt az eszményi síri nyugalmat is, amely — fájó szívvel mondom — oly korán jutott osztályrészedül.

Csikesz Sándor, szeretett tanártársunk! Rectori minőségemben hasonló alkalommal egyízben azt mondtad, hogy mindenki annyit ér, mint amennyit életében munkálkodott. Ha életedet e mértékkel mérem, nyugodtan állíthatom, hogy életed alkotó munkában páratlanul gazdag volt, s hogy kevesen vannak, akik jóval magasabb életkorban távozva, ily munkás élettel dicsekedhetnének. Ennek tudata könnyítse meg számodra, de számunkra is a kényszerű elválás fájdalmait.

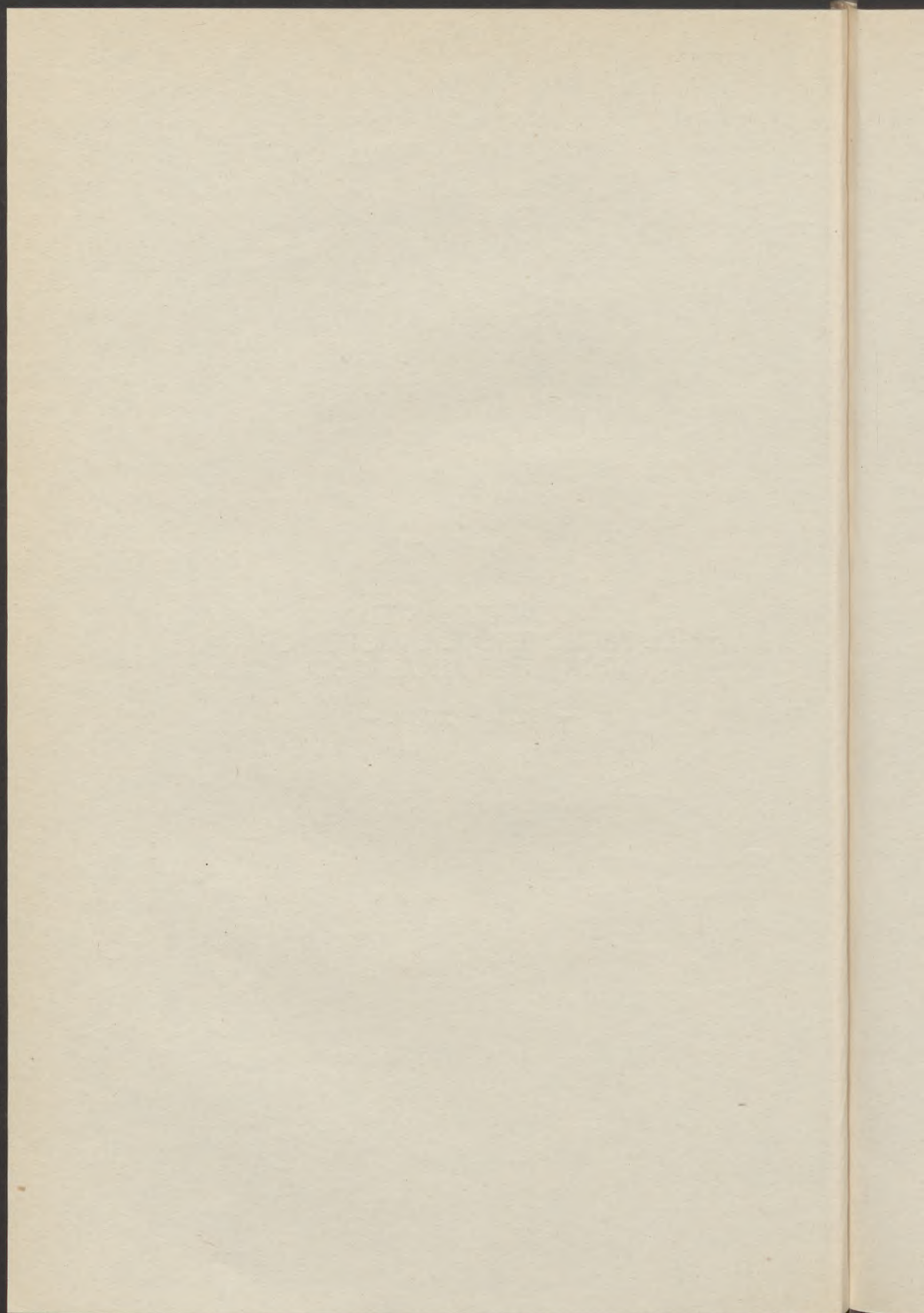
Most, amidőn egyetemünk Tanácsa nevében búcsúzom Tőled, meghajtom Előtted egyetemünk elismerésének zászlaját ama ígéretünk kíséretében, hogy szeretetünk körül fog övezni a túlvilági életben is és hogy emlékedet mindig híven fogjuk megőrizni.

Szeretett Barátunk, Isten Veled!

ÜDVÖZLŐBESZÉD
Dr. BACSÓ JENŐ E. I. PRORECTOR
KITÜNTETÉSE ALKALMÁBÓL

— 1940 MÁRCIUS 4. —

Méltóságos Prorektor Úr!

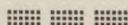
Ritkán okozott még megérdemelt kitüntetés, olyan, az irigységnek leghalványabb árnyalatától is mentes, meleg, jóleső érzést és osztatlan örömet, mint az, amelyet Kormányzó Urunk Méltóságodnak adományozni kegyeskedett és amelyet ezennel átnyújtani szerencsés lehetek.

A magas kormányzói kegy Méltóságod személyében olyan férfiút tüntetett ki, aki hosszú eredményes tanítói és kutató munkásságra tekinthet vissza és akinek eredményekben gazdag élete nemcsak egyetemünknek, hanem hazánknak is díszére válik. Mint hivatali elődöm és az egyetem tavalyi Rectora, határozott kézzel kormányozta egyetemünket és ezzel annak zavartalan nemzetépítő munkáját biztosította.

Méltóságod azonban kitűnő szellemi kvalitásai mellett még valami mással is dicsekedhetik, mégpedig azzal, hogy tanártársai osztatlan tiszteletét és szeretetét élvezzi, ami csak egészen kiváló egyéniségeknek jut osztályrészül.

A kitüntetés feletti örömben osztozva, egyetemünk Tanácsa és tanári kara nevében őszinte szerencsekívánataimat fejezem ki Méltóságodnak, arra kérve az Úristent, hogy még hosszú éveken keresztül tartsa meg Méltóságodat, erőben, egészségben, munkakedvben.

Legyen a kitüntetés további eredményes munkálkodás záloga, kísérő szavaim pedig, amelyekkel a kitüntetést átnyújtottam, őszinte szeretetünkből fakadó jókívánságaink bizonyítéka“.

1871
The first of the year was a very dry one, and the crops were much injured by the drought. The weather was very hot, and the crops were much injured by the drought. The weather was very hot, and the crops were much injured by the drought.

The second of the year was a very wet one, and the crops were much injured by the drought. The weather was very hot, and the crops were much injured by the drought. The weather was very hot, and the crops were much injured by the drought.

The third of the year was a very dry one, and the crops were much injured by the drought. The weather was very hot, and the crops were much injured by the drought. The weather was very hot, and the crops were much injured by the drought.

The fourth of the year was a very wet one, and the crops were much injured by the drought. The weather was very hot, and the crops were much injured by the drought. The weather was very hot, and the crops were much injured by the drought.

The fifth of the year was a very dry one, and the crops were much injured by the drought. The weather was very hot, and the crops were much injured by the drought. The weather was very hot, and the crops were much injured by the drought.

ÜDVÖZLŐBESZÉD
Dr. ORSÓS JÁNOS IMRE RK. TANÁRRÁ KINEVEZÉSE
ALKALMÁVAL

— 1940 ÁPRILIS 24. —

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

— 100 —

h
z
s
n
R
h
e

a
k
h
a
t
n
j
t
k
t
C
s
s
n

t
s
n
a
a
f
k
s

Mélyen tisztelt Tanár úr!

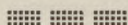
Mint egyetemünk tanári karának legifjabb tagját, kit az elhangzott eskü mindazokkal a kötelességekkel és jogokkal felruházott, amelyek egyetemi tanárt megilletnek, meleg szeretettel köszöntöm. Őszinte örömmel tölt el, hogy egyetemünk szerencsekívánatait elsőként én tolmácsolhatom s hogy nemcsak mint az egyetem Rectora kívánhatok sok sikert további munkásságához, hanem azon hosszú évekre visszanyúló barátság alapján is, mely bennünket egymáshoz fűz.

Egyetemi tanszék betöltése, klinika vezetése nem könnyű feladat. Egész embert kíván. A tanításon, ifjúság nevelésén kívül szak kutatás iránti készséget is feltételez, mert csak ezek együttese hajthatja azt a hasznot, amelyet a nemzet és az egyetem tanárától egyaránt megkíván. Önnek, Tanár úr, különösen nehéz feladatok jutottak osztályrészéül. Annak a klinikának vezetését veszi át, amelyen nagynevű elődje a tudományos világban az ország határain túl is jólismert nevet szerzett magának és megbecsülést a debreceni egyetemnek. Ezt a kutató munkát, hasonló tudományos eredménnyel kell folytatnia, mert bizonyára sokan összehasonlításokat fognak tenni a klinika múltbeli és jelenlegi munkája között. Ezenkívül Önre az a feladat is vár, hogy tapintattal és bölcseséggel lecsendesítse azokat a hullámokat, amelyek kinevezését megelőzőleg egyes szakköröket izgalomban tartottak, s amelyek elsimítása az eredményes tudományos munkálkodás nélkülözhetetlen feltétele.

Nem kétlem, sőt szilárdan meg vagyok győződve, hogy szak tudása, az a tekintély, melynek szakkörökben örvend, tudomány szeretete, fáradhatatlan munkabírása és nem utolsó sorban megnyerő egyéni tulajdonságai minden akadályt le fognak győzni és a legteljesebb mértékben ki fogják elégíteni azt a várakozást, amelyet munkásságához úgy az egyetem, mint szűkebb szaktársai fűznek. Ha lesznek is eleinte nehézségei, mert hiszen eredmény küzdelem nélkül nem képzelhető el, legyen ezek legyőzésében segítségére az a tudat, hogy az egyetem tanári kara őszinte szere

tettel veszi körül személyét és támogatására mindenkor készséggel hajlandó.

Egyetemünk tanári kara nevében ismételten meleg szeretettel köszöntöm Önt Tanár úr körünkben és kívánom, hogy munkásságát és azt a nevet, amelyet visel, s amely egyetemünknek már annyi dicsőséget szerzett, az Úristen gazdag áldása övezze.“

ÜDVÖZLŐBESZÉD
Dr. CSILLÉRY ANDRÁS NY. R. TANÁRRÁ KINEVEZÉSE
ALKALMÁVAL

— 1940 JÚLIUS 18. —

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
— 100-100000 —

Nagyméltóságú Professzor úr!

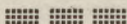
Az eskünek imént elhangzott szavai Nagyméltóságodat egyetemünk tanári karának sorába iktatták és ez a körülmény azt a kedves, szívesen vállalt kötelességet rója rám, hogy Nagyméltóságodat egyetemünk Tanácsa és tanári kara nevében elsőként üdvözljem.

Egyetemünk boldog büszkeséggel fog mindig a mai napra tekinteni, amelytől kezdve Nagyméltóságodat magáénak vallhatja, mert nagyon is tudatában van azoknak a magas szellemi, szak tudományi és etikai értékeknek, amelyeket Nagyméltóságod személye a magyar tudományos világban és közéletben képvisel. Valamennyien jól tudjuk, hogy Nagyméltóságodnak milyen hervadhatatlan érdemei vannak a magyar nemzeti keresztény irányzat kialakulása terén. Nagyméltóságod volt az, aki már a szomorú emlékü proletárdiktatúra idején a leghatásosabb ellenforradalmi tevékenységet fejtette ki, majd pedig a kommunizmust követő szociáldemokrata kormányt, néhány barátjával együtt, bátran, félelmet nem ismerve, a hatalom átadására kényszerítette. Ezekkel a tettekkel, valamint azóta is politikai és orvostársadalmi téren kifejtett működésével, Nagyméltóságod minden hazájáért aggódó magyarnak osztatlan tiszteletét és szeretetét érdemelte ki, a magyar történelembe pedig kitörölhetetlenül beleírta nevét.

Amidőn most Nagyméltóságodban tudmányszomja és szak tudománya iránti szeretete azt az elhatározást érlelték meg, hogy eddigi működési terét tisztán tanító és kutató munkássággal cserélje fel, egyetemünk ezt az elhatározást hálás köszönettel nyugtázza, mert ez által lehetővé vált, hogy orvostudományi karunk egyik régi kívánsága teljesedésbe menjen, a feladatok pedig, amelyek megoldásra várnak olyan kezekbe tétessenek le, amelyek már egymagukban is biztosítékát képezik az elmaradhatatlan legtökéletesebb sikernek.

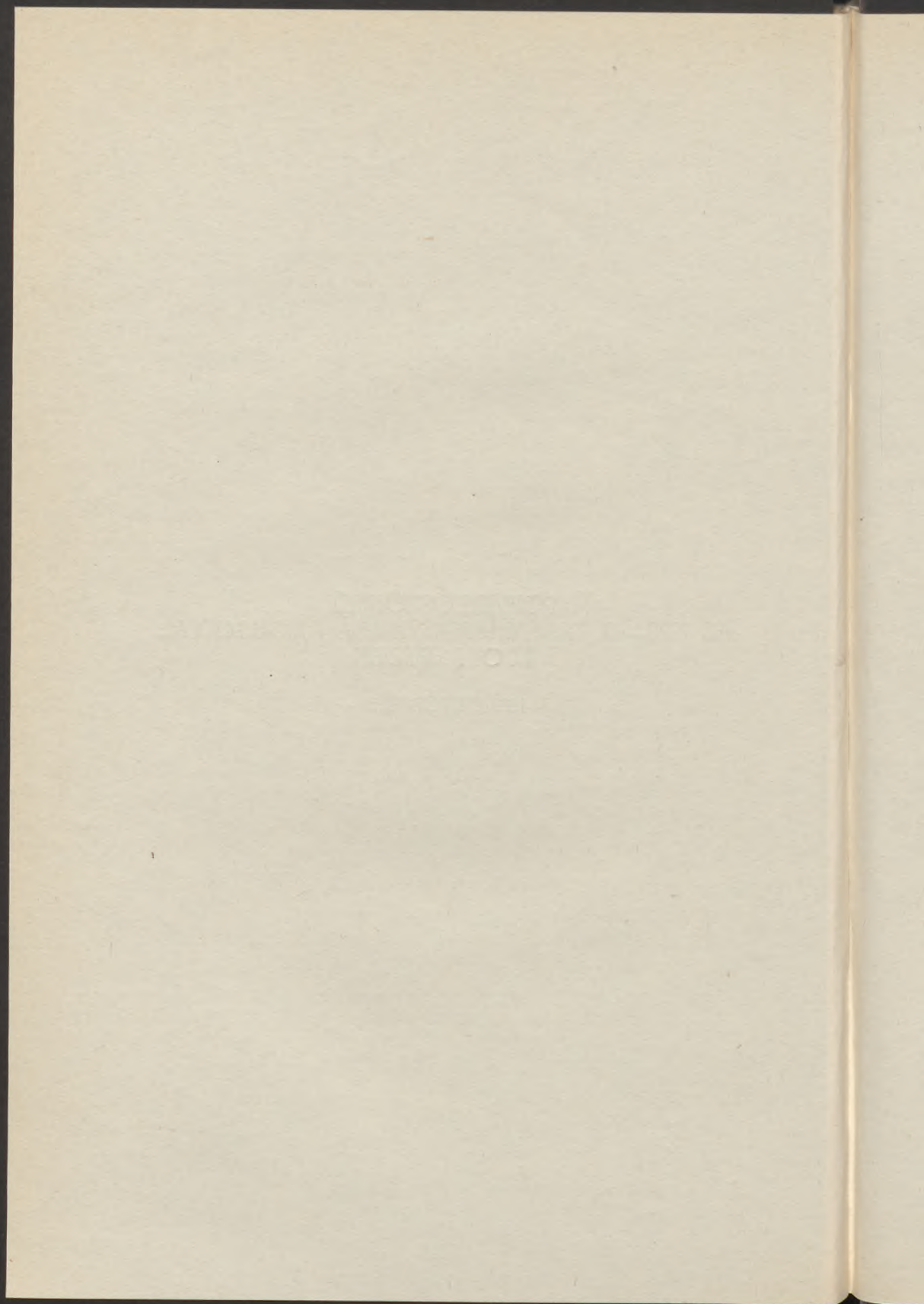
Egy új tanszék megalapozása, egy új klinika létesítése, üzembe helyezése, gyógyító és tudományos munkásságának irányítása nem

tartozik a könnyű feladatok közé, még akkor sem, ha valakinek 5 és 1/2 évi poliklinikai vezetői tapasztalatok állanak rendelkezésére. Nem kétkem azonban, hogy Nagyméltóságod nagyvonalú szakavatottsága minden nehézséget le fog győzni, hogy munkáját tudományos sikerek fogják kísérni és klinikája nemcsak hazánknak dísze, hanem a külföldön is elismert szakintézete lesz. Az előjelek erre mutatnak, s hogy ez a mindannyiunk vágya mielőbb teljese-
désbe menjen, ehhez adjon erőt Nagyméltóságodnak tanártársai megértése és baráti támogatása, akik mind szívből kívánják, hogy Nagyméltóságod fáradozását gazdag sikerek kísérjék, hazánk és egyetemünk javára.“

POHÁRKÖSZÖNTŐ
AZ 1939—40. TANÉV MEGNYITÁSA ALKALMÁVAL
ADOTT EBÉDEN

— 1939 OKTÓBER 5. —

Mélyen tisztelt Uraim!

Nemcsak mert hagyományos magyar szokás, hanem mert szívünk sugallatát is követjük, ünnepélyes összejöveteleink alkalmával a felköszöntők során legelőször arról a férfiról emlékezünk meg, akinek kezében van hazánk sorsának irányítása letéve. Ez a férfiú a szegedi gondolat életrekeltője, aki nemzetünket a világegés után talpraállította, s akinek államférfiúi bölcsesége és izzó hazaszeretete biztosítja a mai nehéz időkben is hazánk jövőjét a népek élet-halál küzdelmében.

Alattvalói hűségünk és szeretetteljes ragaszkodásunk kifejezéseképen arra kérjük a Mindenhatót, hogy Őt még hosszú éveken át egészséggel és munkakedvvel áldja meg, teljesítse ama kérésünket, hogy *vitész nagybányai Horthy Miklós* Őfőméltósága, Magyarország kormányzója még sokáig éljen.“

MEGNYITÓBESZÉD
A GYÖRFFY ISTVÁN-EMLÉKÜNNEPÉLYEN

— 1939 DECEMBER 17 —

tu
tas
a 1
kö
pít
na
a l
tás
ny

em
egy
kut
ma

Gy
nyi
Mú
ság
tak
ból,
csup
irán
Tisz
ték.
egy
szűn
rozó
serd
vele
kod

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Az egyetemnek nem csupán az a feladata, hogy az egyes szak-tudományokat ápolják, azok területén további kutatásokat foly-tassanak és az így nyert ismereteket hallgatóiknak átadva azokat a tudományos kutatás iránti készségre neveljék, hanem feladatuk körébe tartozik az is, hogy az egyes tudományszakok ama megállá-pításait, amelyek az általános érdeklődésre tarthatnak számot, a nagyközönséggel is megismertessék. Az egyetemnek tehát nemcsak a kutatómunka és az arra hívatottakban a kutatási vágy ébrentar-tása, valamint a tanítás a feladata, hanem az egyes szaktudomá-nyoknak a helyes értelemben vett népszerűsítése is.

Ez utóbbi feladatának kíván megfelelni Egyetemünk a mai emlékünnepély megrendezésével, amellyel egyúttal áldozni is kíván egy korán elhunyt, egészen kiváló magyar tudós emlékének is, aki kutatómunkájával irányt szabott a magyar múlt, a magyar nép, a magyar néprajz tudományos kutatásának egyaránt.

Ez év október 3-án aránylag fiatalon és váratlanul elhunyt Györffy István doctor, a budapesti egyetem bölcsészeti karának nyilvános rendes tanára, a kiváló magyar ethnographus, a Néprajzi Múzeum igazgatója. Egyéniségének nagysága, kutatásainak fontos-sága, — mint sok más esetben, — most is csupán halála után bon-takozott ki teljes egészében. Akkor, amikor eltávozott az élők sorá-ból, derült csak ki, hogy milyen nagy ürt hagyott maga után, és csupán halála után tudtuk tulajdonképen felmérni, milyen fontos, iránytjelző, hatalmas munkásságot fejtett ő ki. E vidékhez, a Tiszántúlhoz, a Hajdúsághoz, a Kúnsághoz szoros kapcsolatok fűz-ték. 55 évvel ezelőtt, 1884 február 11-én Karcagon született, mint egyszerű emberek gyermeke. Apja szűrszabó volt, aki amikor a szűrszabó mesterségnek bealkonyult, gazdálkodásba fogott. Fuva-rozó kubikos lett, majd tanyát bérelt és téli időben az akkor már serdülő diákgyereket az állatok őrzésére rendelte ki, abba hagyatta vele a tanulást. Itt ismerte meg Györffy a tanyai életet és gazdál-kodást, és ezek mély nyomot hagytak lelkületében. Minden vágya

azonban a tanulás volt. Miként azt a halála után róla írt megemlékezésekben, a különböző folyóiratokban, a Debreceni Szemlében, a Protestáns Szemlében, a Nyugatban, a Magyar Szemlében olvashatjuk, még egyetemi tanár korában is többször elbeszélte, hogy miként gyalogolt fel Karcagról Késmárcra, hogy a sikertelen gázdálkodás után a tanulás és a kutatás vágyától űzve a saját erejéből mégis csak elvégezhesse tanulmányait. Földrajz és természetrajsszakos tanárnak készült. Érezte, hogy ez úton érhet el legközelebb a népi élet tanulmányozásához. Később a kolozsvári egyetemre iratkozott be. Végigvándorolta egész Erdélyt és mindenütt, ahol megfordult, egész kis múzeumot gyűjtött össze a régi magyar élet tárgyaiból és a mai népi munka eszközeiből. Tanulmányait Budapesten fejezte be. Bejárta Lengyelországot, Törökországot, Finnországot és mindenütt fáradhatatlanul gyűjtötte a néprajzi tárgyi emlékeket, az élő hagyományok töredékeit és kutatta a magyar nép eredetét, szokásait azokban a tárgyi és szellemi leletekben, amelyeket az egyes vidékeken talált. Kutatásainak legkedvesebb területe a Hajdúság, a Kúnság vidéke, szűkebb hazája volt. Elsősorban ennek a vidéknek nyelvészeti és néprajzi hagyományait, emlékeit igyekezett feltárni és ezekkel foglalkozott tudományos dolgozatainak tekintélyes számában. Egyetemünkhöz szoros kapcsolatok fűzték. Tanári karunknak nem egy tagjával szoros baráti viszonyt tartott fenn, sőt földrajzi intézetünk igazgató tanárával járta be a környéket és részben együtt is végezték értékes kutatásaikat.

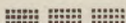
Kutató munkájának módszerével, tudományos munkásságával, a történelmi források igénybevételével a magyar néptudomány legkitűnőbb szakértője lett, aki fáradhatatlanul munkálkodva, — miként azt a Protestáns Szemlében olvashatjuk, — szüntelenül arra figyelmeztetett, „hogy a nemzet régi hagyományaiból kivetkőzve, hamis idegen lidércfény után imbolyogva önlényét elejteni készül.“ Ő, aki a Tiszántúlhoz hű maradt élete végéig, ezt az aggodalmát hagyta örökségül utódaira és tanítványaira. Mert ő a Tiszántúl, a Kúnság hűségese fia maradt még akkor is, amikor tudása európai hírnévre emelte.

Külsejében jellegzetes barna arcú, eleven tekintetű kúnsági magyar volt, aki hamisítatlan alföldi dialektussal beszélt. Bartucz-nak a magyar fajtáról írt könyvében az egyik oldalon az ő képe van s a kép alá ez van írva: „alföldi-typusú magyar férfi Karcagról.“ Ezeket a tulajdonságait a budapesti környezetben sem vetette le és a nagy polihistor, a legnagyobb magyar ethnographus, a Ma-

gyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a bölcsészeti kar rendes tanára a magyar nép igazi tudósa maradt. Amit a néptől kapott, azért adni is akart és a nép gazdag múltjának kutatása közben sokat foglalkoztatta a magyar nép jövője is.

Tudományos nyelv- és néprajzi kutatásainak ma nagy jelentősége van, mert napjainkban is megvan a hajlam a külföldi szokások lemásolására, különösen a jelszavakkal való dobálózásra és ezek felhasználására politikai agitációs célokra. Ma minduntalan apró egyéni célok érdekében feszegetik a kérdést, ki tekinthető magyarnak és ki nem. Györffy István munkássága örök példaképe marad annak, hogy a magyar múlt és a magyar nép életének gazdag tárházából irányt találhatunk arra, hogy a hagyományokon alapuló magyar élet útjának merre kell haladnia.

Györffy István tudományos munkásságának ismertetése, értékelése, jelentőségének felvázolása nem lehet az én feladatom. Halálakor a vezető magyar szemlék, folyóiratok kivétel nélkül hosszan, meleghangú cikkekben emlékeztek meg róla. A magam részéről átérezve és látva Györffy kutató munkásságának nagy fontosságát és az ennek folytatására irányuló törekvéseket, örömmel vállalkoztam arra, hogy ezt az emlékünnepelet minden erőmmel támogassam és őszintén kívánom, hogy Egyetemünk ennek a nagy magyar tudósnak eredményekben gazdag munkáját, amelyet ő kezdeményezett és amelynek irányát örök időkre megjelölte, eredményesen folytassa és hogy Györffy István tanítványai és barátai karöltve az ő szellemében, a magyarság nagy célkitűzésében, eredményesen munkálkodjanak.

THE [illegible] OF [illegible]

BY [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

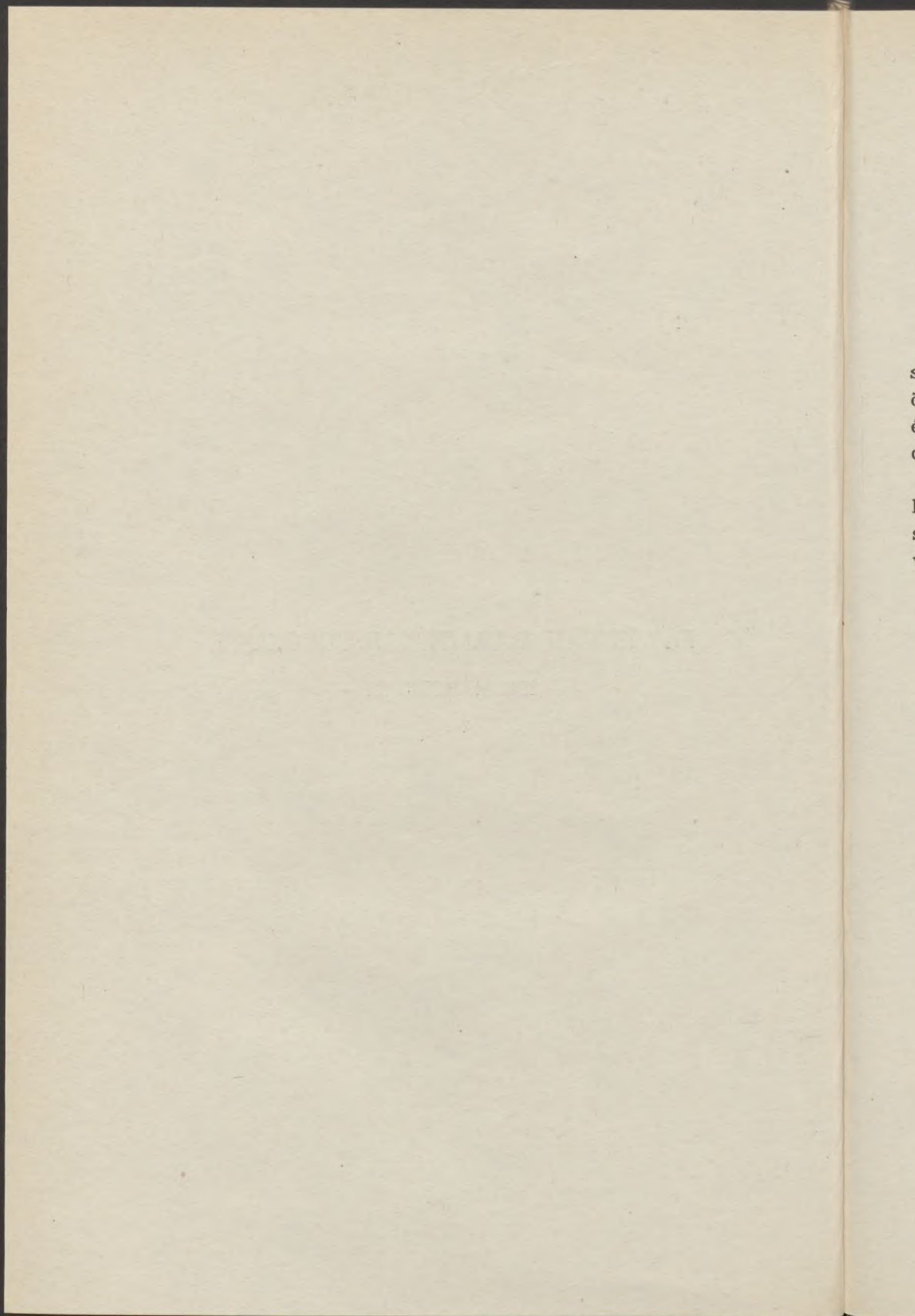
[illegible]

[illegible]

[illegible]

FÁY ISTVÁN ÁLLAMTITKÁR ÜDVÖZLÉSE

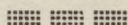
— 1940 MÁRCIUS 28. —

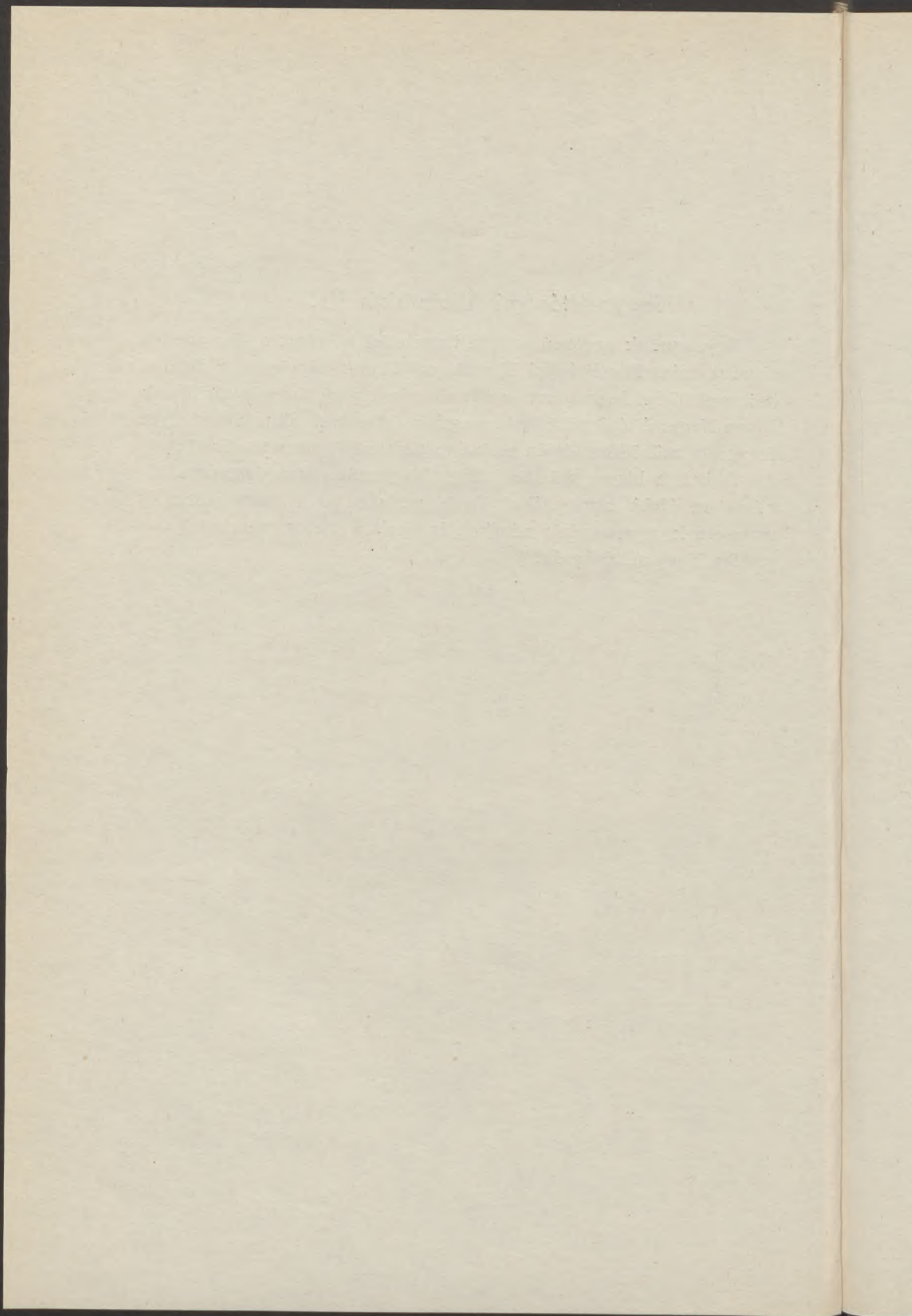

Nagyméltóságú Államtitkár Úr!

Egyetemünk nevében őszinte tisztelettel köszöntöm Nagyméltóságodat, mint Főméltóságú Kormányzó Urunk képviselőjét. Boldog örömmel tölt el bennünket az a körülmény, hogy Kormányzó Urunk éppen Nagyméltóságodat bízta meg képviseletével, akinek személyét debreceni működése idején osztatlan tisztelet és szeretet övezte.

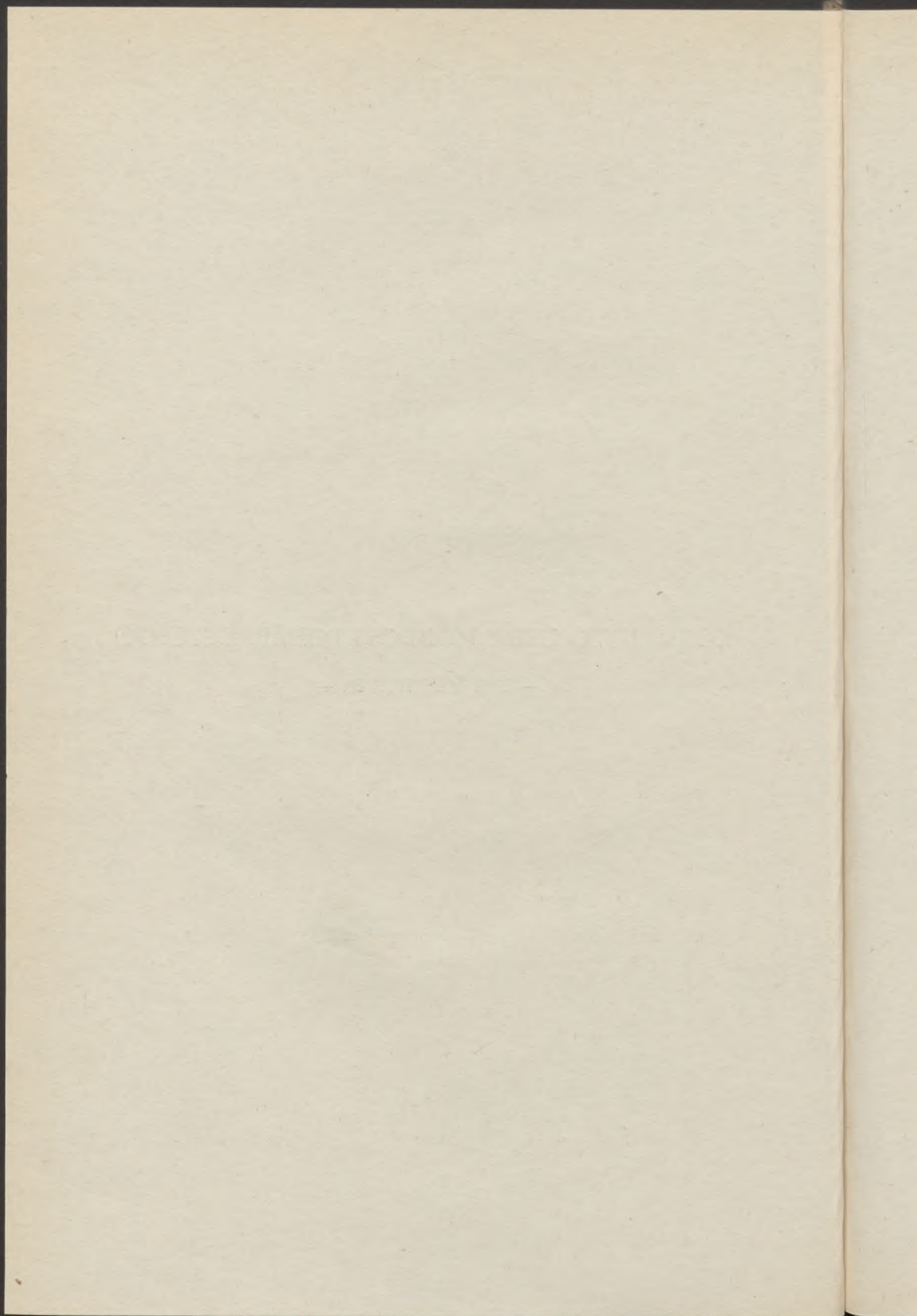
Abban a biztos tudatban, hogy Nagyméltóságod debreceni küldetése újabb bizonyítékait fogja szolgáltatni e tiszteletnek és szeretetnek, egyetemünk nevében ismételten meleg szeretettel üdvözlöm Nagyméltóságodat.“

KORMÁNYZÓ ÚRRA MONDOTT POHÁRKÖSZÖNTŐ

— 1940 MÁRCIUS 29. —

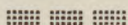
Mélyen tisztelt Uraim!

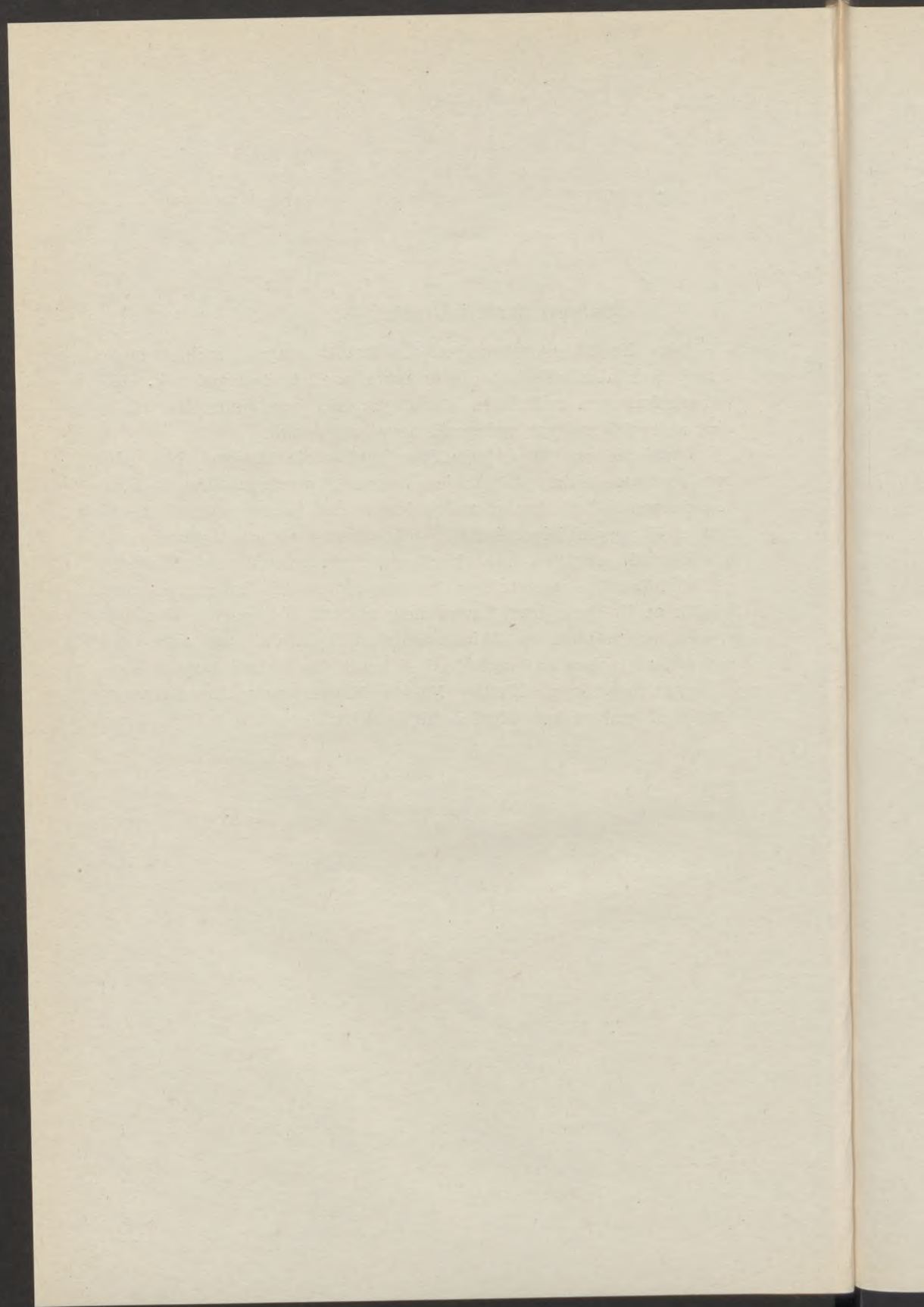
Régi, bevett, hagyományoktól átítatott magyar szokás, hogy ünnepélyek alkalmából, ha fehér asztal mellett összegyűlünk, első poharunkat arra a férfiúra köszöntjük, aki országunk élén áll, s akit a legelső magyar embernek nevez mindenki.

Országlásának 20. évfordulóján boldog büszkeséggel, bizakodó reménységgel tekint ma minden magyar Kormányzó Urunk köz-tiszteletben álló történelmi alakja felé és izzó hazaszeretetétől hevített kiváló egyéni képességeitől várja annak a honalkotó munkának a befejezését, amelyen már eddig is oly eredményesen munkálkodott.

Hódolatteljes szeretetünk és ragaszkodásunk kifejezéseképpen kérjük az Uristent, hogy tartsa meg nekünk Kormányzó Urunkat erőben, egészségben és jókívánságainkat foglaljuk össze abban az egy szóban, abban az imádságnak is beillő óhajtásban, hogy

vitéz nagybányai Horthy Miklós Magyarország Kormányzója sokáig, az emberi kor végső határáig éljen!"

DOCTORAVATÓ BESZÉDEK

1939—1940.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
PRESS

1 1939. évi szeptember hó 23-án doctorrá avattattak :

Jeles Péter, Ormós Miklós Balázs, Palásty Olivér, Patkó Endre és Gáborjáni Szabó Botond jogtudományi,

Ormay Géza és Szabadkay István József államtudományi doctorok.

Doctor Urak !

Az Önök életében ez a mai nap, amelyen szaktudományuk oklevelét kézhez kapva egyetemünk doctoraivá avattattak, egész életükre felejthetetlen ünnepet jelent. Magamról tudom, hogy életem legboldogabb emlékei közé tartozik az a pillanat, amikor 32 évvel ezelőtt, elvégezve egyetemi tanulmányaimat, ott állottam az egyetemi Tanács előtt és letettem a doctori esküt, megfogadva : „hogy tehetségemhez képest mindig arra törekszem, hogy szaktudományomat embertársaim javára és hazám dicsőségére előbbre vigyem.“

Felszabadulva azon megkötöttség alól, amelyet a középiskolai oktatás és részben az egyetemi élet is jelent, diplomámat boldogan szorongatva, szívrepesve léptem ki az egyetem kapuján és rózsás terveket szőve azt hittem, hogy az enyém az egész világ. Ezeket a boldog napokat azonban csakhamar a szürke hétköznapi élet váltotta fel, s kezdetüket vették a csalódások és küzdelmek. Csakhamar meggyőződtem arról, hogy az élet útját nem borítja barsónyszőnyeg, hanem az göröngyökkel, akadályokkal, tövisekkel van behintve, s azon végig haladni csak fáradtságos munkával és kitartással lehet. Az Önök lelkivilágában is bizonyára hasonló érzések fognak egymásnak helyet adni, talán azzal a különbséggel, hogy a csalódások nagyobbak lesznek, mert ma sokkal nehezebb küzdelmek elé néz az a fiatal doctor, aki diplomáját megszerezve, elindul az életbe.

A világháborút követő elszegényedés után ma újból forrong az egész világ. A szárazföldön és a tengeren egyaránt ágyúk dörögnek, bombák robbannak és a halottak ezrei borítják a csatatereket. Nemzetek születnek, nemzetek pusztulnak és a bizonytalan jövő, az az átalakulás, amelyen ma Európa keresztül megy, természetesen kihatással van az egyes életpályákra is, amelyek régi korlátaik jó részét ledőltek. Ma senki sem élheti a maga elkülönített életét, senki sem szentelheti életét egyedül szakmájának, hanem mindenkinek ki kell vennie tehetsége szerint részét abból a közös munkából is, amelyet hazánk boldogabb jövője érdekében elvégezni legszentebb kötelességünk. Elszegényedett magyar testvéreinkről való szociális gondoskodás, a reászoruló véreink nevelése, vezetése, sőt politikai irányítása is a keresztény, nemzeti eszme, a Szent Istváni-gondolat jegyében, mind olyan feladatok, amelyek elvégzése különleges hazai viszonyainkat tekintve elsősorban a magasabb egyetemi műveltség bírtokosaira, a szaktudományok művelőire vár.

Az idő azonban a ma emberétől sok minden mást is követel. Fokozottabb önbizalmat mind az egyén saját képességei, mind kitartó akarateréje iránt. Aki a legkisebb nehézségtől megijed és rögtön elcsügged, az hasznavehetetlen tagja a társadalomnak, legfeljebb a pessimisták, a rémhírterjesztők számát növeli és az ilyen enervált egyénekre a mai sorsdöntő órákban a magyar életközösségnek szüksége nincsen. Megköveteli, hogy mindenki az életben elsősorban saját erejére, tehetségére és munkabíráására igyekezzen támaszkodni és ne az államtól várjon mindent. Az életbe kilépő fiataloságnak nem lehet egy csekély állami nyugdíjas állás az első és utolsó célja, mert ez kiöl minden ambíciót és megfosztja őt azoktól a sikerektől, amelyet csupán a tudás fegyvereivel megvívott nemes harc biztosíthat számára. A mai kor mindenkitől elvárja, hogy is követel és nem bocsátja meg azt, sőt megboszulja magát azon, aki meggyőződését kilátásba helyezett anyagi előnyökért áruba bocsátja. Végül elvárja mindenkitől, hogy minden helyzetben és minden időben fajiságának méltó képviselője is legyen, amely követelmény alatt a magyar faj kiváló tulajdonságainak egyetemességét

és azt az összetartást értem, mely jobb jövőnk legbiztosabb záloga és hazánk dicsőségét szolgálja.

A doctorráavatás azonban mindenkor az Egyetemnek is ünnepe, mely féltő szeretettel fogja továbbra is figyelemmel kísérni sorsukat. Bánatuk vagy sikerük az Egyetemnek is szomorúságot vagy örömet fog okozni, mert az Egyetem és Önök között tanulmányi éveik folyamán elszakíthatatlan szellemi kapcsolat létesült. Ha pedig további szakismeretekre volna szükségük, avagy az élet küzdelmeiben időnként kifáradva valami szebb, nemesebb, üdítőbb iránt éreznek vágyat, a tudomány e magasztos hajléka emberi gyarlóságoktól megtisztult légkörével mindig szeretettel várja vissza Önöket.

Egyetemünk nevében sikerekben gazdag életet kívánva Önöknek nagy névadónk, gróf Tisza Istvánnak szavaival, melyeket jól véssenek emlékezetükbe és soha el ne felejtsenek, búcsúszom Önöktől Doctor Urak: „Küzdvé küzdjete és erős hittel bízzatok és akkor ismét nagy és dicső lesz hön szeretett hazánk.“

2. 1939. évi szeptember hó 30-án doctorrá avattattak:

*Győry László és Lalák Károly jogtudományi,
gróf Hoyos János, Kiss István Károly, Kornfeld Miklós, Molnár
András, Rigó Imre, Simkovics Gusztáv, Sürger Teréz, Tariska Ist-
ván és Zsádon Béla orvostudományi,
Berger Magda bölcsészettudományi doctorok.*

Egyetemünk fiatal Doctorai!

Uton-útfélen ma olyan megjegyzéseket hall az ember, hogy csak a nagy nemzeteknek van jövőjük, a kis nemzeteknek ellenben nem, mert a nagy nemzetek dinamikus ereje ezeket előbb-utóbb magába olvasztja. Azok a kishitűk, akik ezt terjesztik, és így beszélnek, mindent sötétben látnak, reményt, önbizalmat veszítve letargiában élnek és az ilyen kijelentéseik azt a látszatot keltik mintha ezzel akarnák palástolni improduktív életüket.

Hölgyeim és Uraim! Az kétségtelenül igaz hogy mi nem tartozunk a számra nézve nagy nemzetek közé. A költők rólunk mindig mint maroknyi népről emlékeznek meg. Ellenben egy nemzet nagyságát soha sem annak földrajzi kiterjedése határozza meg, népének értékét pedig nem a lélekszám jelenti, hanem az, hogy mindegyik tagja miképen teljesíti kötelességét, és miképen tölti be munkahelyét. Ezek a fásult lelkű kishitűek súlyos tévedésben vannak, mert a most megszülető új világban és a népek versenyében egyedül az határozza meg egy nemzet értékét, hogy ki-ki munkáját milyen lelkiismeretesen, milyen önzetlenül és milyen fáradhatatlanul végzi.

Ahhoz a feladathoz, amely Önökre vár, amikor szaktudományuk oklevelével és doctori címmel útnak indulnak az életbe, hogy egyetemi tanulmányaikat gyümölcsöztessék, egy kiapadhatatlan forrásból meríthetnek erőt és ez a forrás a 400 éves kollégium szelleme. Egyetemünk közvetlen jogutódja lévén a kollégiumnak, főfeladatának tekintette mindenkor, s fogja tekinteni a jövőben is, hogy hallgatói lelkében ezt a szellemet, amely már oly sok kiváló férfiút adott hazánknak, beleoltsa, mégpedig úgy, hogy lelkükben kiirthatatlan gyökeret verhessen.

Az ősi debreceni kollégium a mainál már sokkal nehezebb idők is átélt. A 17. században *Strassoldo* fosztogatásai, a török uralom, *Karaffa* kegyetlenkedései súlyos anyagi és véráldozatokat követeltek a várostól és a Kollégiumtól egyaránt. De bármilyen nehézségek is tornyosultak az évszázadok folyamán a Kollégium működése elé, az munkásságát soha, még rövid időre sem szakította meg és kötelességét mindenkor híven teljesítette.

A Kollégium — most már egyetemünk — szellemének két magasló jellegzetessége van. Az egyik a haza szeretete mindennek előtt. Ez vezérelte a Kollégium neveltjeinek mindegyikét, akik közül nem egy életét is feláldozta hazájáért. A másik jellegzetessége e szellemnek a tudomány ápolása és a tudomány szeretete. A tudomány pedig, amint *Gambetta* mondja, egyedül képezi a társadalom biztos alapját és egyedül tudja az emberi lelkeket felemelni. Az

ősi szellemnek ez a két jellegzetessége vezérelje Önöket, egyetemünk ma felavatott doctorait is a jövőben és ha ezt a szellemet továbbra is ápolni fogják, bizonyos vagyok abban, hogy hasznos tagjai lesznek a társadalomnak, szakmunkásságukban sok örömük lesz, s ezt siker és boldog megelégedés is fogja övezni. Egyetemünk nevében a búcsú percében ezt tiszta szívből kívánom.

3. 1939. évi október hó 4-én doctorrá avattattak :

*Henkey Hőnig Dezső, Márkus Ferenc, Nádházi József, Skalec Lajos és Terge Lajos jogtudományi,
Terge Lajos államtudományi doctorok.*

Doctor Urak ! Kedves fiatal Barátaim !

Az egyetemi Tanács készséggel teljesítette azon kérésüket, hogy avatásuk a mai napon, felhozott indokaikra való tekintettel, soronkívül történhessen meg, mert ezen határozatával is annak akart kifejezést adni, hogy mindenkor nagy súlyt helyez annak a mondatni baráti viszonynak ápolására, mely Egyetemünkön a tanári kar és a hallgatóság között mindenkor fennállt. Ez a határozat azt jelenti, hogy az Önöknél korra jóval idősebb tanári kar megérti a fiatalság kívánságait, gondolatvilágát és szeretettel kíséri sorsukat. A tanári kar, a Tanács viszont ennek ellenére azt kéri Önöktől, hogy értsék meg Önök is a higgadtabb, a tapasztaltabb idősebbek állásfoglalását. A fiatalság és az idősebbek, az öregek gondolkodásmódja, élettempója között kétségtől van különbség és ez nemcsak az élettani törvényekből adódik, hanem abból a tényből is, hogy az idősebbek felfogását a tapasztalat módosítja. A fiatalság tűzét, fáradhatatlan erejét, fékezhetetlenségét nem lehet kárhoztatni, sőt hitére, lendületére egyenesen szükségünk van, de a két korosztály tulajdonságainak, jellemző vonásainak keverékéből adódik a mindenkori leghelyesebb életfelfogás és világnézet. A fiatalságnak hallgatnia kell az öregeknek, az öregeknek pedig megértéssel kell viseltetniük a fiatalok iránt. Népünk, nemzetünk nehéz órái-

ban erre különösen nagy szükség van, mert egyedül együtt, egymást megértve tudjuk csupán megvívni hazánk érdekében győzedelmes szellemi harcunkat.

Doctor Urak! Önök elindulnak most hivatásuk teljesítésére az életbe. Hirdessék ott a fiatalok és az öregek közös, egymást megértő, egymást segítő munkájának fontosságát, s ennek a közös munkának nagy alkotó jellegét a nemzeti életben. Ezzel a kéréssel búcsúszom Önöktől Egyetemünk nevében és kívánok szerencsét útjukra.

4. 1939. évi október hó 14-én doctorrá avattattak:

Csutoros Albert, Neuvirtth Béla és Palinay Gyula jogtudományi,

Németh Tibor és Rácz Barna államtudományi,

Majerszky Klára orvostudományi és

Bolla József bölcsészettudományi doctorok.

Egyetemünk ifjú doctorai!

A nemrég elhangzott rectori székfoglaló értekezésemben a lélekről szólottam és — amint emlékeznek — kifejtettem, hogy a lélek az egyén veleszületett alkati tulajdonságai közé tartozik. Ez annyit jelent, hogy az ember lelki tulajdonságai éppenúgy öröklődnek, mint bármilyen más, mondjuk külalakjára vonatkozó sajátosságai, s ezek csupán kisebb mértékben szenvednek módosulást az élet folyamán, de akkor is az öröklött alkati tulajdonságoktól függően. Ha ezt a gondolatmenetet tovább folytatni akarnám, akkor ebből a megállapításból azt a következtetést vonhatom le, hogy az ember lelki tulajdonságai a faji tulajdonságoknak egyik részjelenségét képezik. Az egyes fajok eltérő lelki alkata, lelki szerkezete lelki élete a testi bélyegeken kívül annyira jellemző az egyes fajokra, nemzetekre, hogy ezekből a jellegzetes lelki tulajdonságokból, minden mástól eltekintve, legtöbbször már egyedül is felismerhető az egyén faji hovatartozása.

A magyar lélek legjellemzőbb faji tulajdonságai közé tartozott mindig, mindenekelőtt az Istenfélelem. Ez párosulva egy erényes,

vallásos és erkölcsös étellel jellemezte mindenkor a multban a magyar nemzet nagyjait. Ez adott erőt munkájukra, tette lehetővé annak kivitelét, megvalósítását, beigazolvá a zsoltárok könyvének azt a tanítását, hogy az Isten félelme a bölcsesség kezdete.

A magyar történelem folyamán a magyar léleknek minduntalan egy másik szembeszökő, kiváló tulajdonsága is megnyilvánult s ez a királyhűség volt. A magyar férfi, a magyar harcos, a magyar munkás mindig hűséges követője volt uralkodójának és a béke, a háború napjaiban egyformán híven teljesítette parancsait. Isten és a király nevével indultak harcba elődeink és ezzel a jelszóval végezték a béke építő munkáját is. A magyar lélek királyhűsége napjainkban a tekintélytiszteletből s a nemzet legfőbb vezetőibe vetett hitből, a bizalomból táplálkozik.

Ezek mellett a magyar lélek harmadik sarkalatos, talán legjellemzőbb tulajdonsága a hazaszeretet. A magyar ember hazaszeretete, ragaszkodása hazájához, földjéhez, ennek lakóihoz, nyelvéhez, emlékeihez világszerte ismert és megcsodált. A hazaszeretet a szülők iránt érzett szeretethez hasonlítható és ez is elsősorban tetteiben, a haza iránt érzett kötelességek teljesítésében nyer kifejezést. Számtalan példáját sorolhatnám fel a magyar férfi hazaszeretetének, mely példák mind azt mutatják, hogy igazi hazaszeretet — ha kell — a saját és legfőbb egyéni érdekek mellőzését, a legnagyobbfokú önzetlenséget, a határtalan önfeláldozást és odaadást jelenti.

A hazaszeretetet a szülők iránti szeretethez hasonlítottam, mert ez is ösztönszerű viszonzása annak a sokféle jótéteménynek, amit a haza az egyénnek juttat. Az egyén erejének fő tápláló forrása, étetője az az együttélésből, közös nyelvből, közös érzésekből, gondolkodásból, erkölcsből, szokásokból, történeti sorsból, a közös szenvedésekből és örömeiből fakadó nemzet, mely évezredek szellemi munkájának és hagyományainak gyümölcsét kapja útravalóul.

A szeretet, így a haza szeretete is az erkölcsi erények legelőkelőbbike és az emberi érzések legnemesebbike. A történelem lapjaiból világosan láthatjuk, hogy a nemzeti hanyatlások legfőbb oka

ennek az érzésnek a gyengülése és az önzés, az egyén elszigetelődése, elzárkózása a közösség elől, az egyéni érdekek hajszolása és mindenáron való kielégítése, szóval a hazaszeretet megtagadása volt. És akkor, amikor egy nép megtagadta a hazaszeretetet, megtört ereje, meglazult összetartása és képtelenné vált nagy tettekre, kitaró, eredményes munkára.

Docor Urak! Amikor Egyetemünk nevében búcsúszót mondok Önöknek, a nagy Pasteurnek szavai jutnak eszembe, aki 70. születésnapján, 1892-ben, a sorbonnei egyetemen az öt ünneplő ifjúsághoz intézet beszédét a következőképen fejezte be: „Ne hagyjátok elbátortalanítani magatokat a nemzetek életének bizonyos szomorú óráiban. Éljetek a könyvtárak és laboratoriumok vidám békességében. Kérdezzétek meg magatoktól: mit cselekedtem, hogy tudásomat gazdagítsam? Ha ebben megfelelő előhaladást tettetek, kérdezzétek meg magatoktól: mit tettem hazámért? És akkor el fog jönni az a kimondhatatlanul boldog idő, amikor azt fogjátok mondhatni magatokról, hogy hozzájárultatok az emberiség üdvéhez és haladásához.“

A világhírű tudósnek e lelki megnyilvánulása tegye gazdagabbá az Önök magyar lelkét doctor urak és akkor olyan lelki kincsekkel fognak rendelkezni, amelyek megmutatják majd Önöknek azt a helyes utat, amelyen az élet forgatagában haladniuk kell. Egyetemünk nevében ezt kívánom Önöknek tiszta szívemből.

5. 1939. évi október hó 28-án doctorrá avattattak:

Bene Lajos, Ludmány Gyula Lajos Gábor és Rácz Géza jogtudományi és

Szép Ödön bölcsészettudományi doctorok.

Doctor Urak!

A közelmúltban a magyar tudományos világot súlyos, pótolhatatlan veszteség érte. Október 17-én, 75 éves korában, váratlanul elhunyt a budapesti Pázmány Péter-Tudományegyetem nyugalmazott nyilvános rendes tanára, a világhírű magyar tudós, a nagy

agykutató: Schaffer Károly, akinek élete szakadatlan tudományos munkálkodásban telt el, s aki ennek eredményeképpen számos kor-szakalkotó felfedezéssel gazdagította szűkebb szakmáját. Kutatásainak tárgyát az agyvelő, az emberi szervezet ezen még ma is sok tekintetben rejtélyes szerve képezte, ennek működését fűr-készte egy életen át, s agyszövettani vizsgálataival halhatatlan nevet szerzett magának és dicsőséget a magyar tudományos kutatósnak.

Schaffer Károly, ki 1864-ben született, még fiatal orvostan-hallgató korában 1888-ban írta első tudományos dolgozatát. A fiatal magyar kutatónak ezt a munkáját, mely a veszettség kórtanával, annak szöveti elváltozásaival, a veszettség mérgének az agyban terjedésével foglalkozott, alapos felkészültség, becsületes, szigorú önkritika és a szakirodalom széleskörű ismerete, helyes értékelése jellemezte, éppenúgy, mint később minden közleményét. Ezen első munkájának megállapításai még ma is, 50 év múlva is helytállóak, azokat a legutóbbi évek vizsgálatai újból is megerősítették, s ez mindennél jobban bizonyítja Schaffer genialitását és kutatásainak lelkiismeretes kivitelét.

Orvossá avatása után a budapesti egyetem idegklinikájának tanársegédjévé választották meg, majd a budapesti szegényház fő-orvosává nevezték ki. Mindkét működési területén a központi ideg-rendszer ép és kóros szövettanán egy pillanatig sem szűnt meg dolgozni, s az ép és beteg agyvelő működésének ismeretét számos, igen fontos, lényeges felfedezéssel gazdagította. A szegényházban a szegénységet minden vonatkozásban visszatükröző intézményben végzett kutatásaival bebizonyította, hogy a tudományos munkálkodásnak távolról sem elengedhetetlen kelléke a díszes épület és a pazarul berendezett laboratórium, hanem maradandót, értékeset alkotni még szűkös viszonyok között is tud az, akiben ehhez lehetőség, a kitartó, fáradhatatlan munkakedv meg van és aki át van hatva a feladatteljesítésnek attól a kötelezettségétől, amellyel hazájának tartozik.

Schaffer tudományos munkássága már korán megtermi a maga babérjait. 1925-ben a spanyol Achucarro díjjal tüntették ki, mely szakmája művelői között egyszerre a legelőkelőbb helyet biztosítja számára. Budapesti agyszövettani intézetét az egész világon ismerik, s az intézet közleményeinek megjelenése esemény számba megy minden alkalommal. 1927-ig 108 idegen és 35 magyar nyelvű közleménye jelent meg és ezek az agyszövettan minden területét felölelik. 1928-ban, 40 éves tudományos munkássága alkalmából tanítványai dolgozataikat tartalmazó kötettel ünneplik. A kötet bevezető sorait nem kisebb ember, mint a nagy agykutató, a világ-hírű Santiago Ramon y Cajal írja, aki soraival Schaffer munkája iránti csodálatának, nagyrabecsülésének ad kifejezést, s ezzel mintegy az egész művelt világ tiszteletét juttatja kifejezésre.

Elvonultan élő munkásságát 1925-ben a budapesti egyetem orvosi karának egyhangú meghívása zavarta meg, amely az ideggyógyászati tanszéken, Moravcsik utódjául őt szemelte ki. Schaffer először nem fogadta el a meghívást, de a budapesti orvosi kar ismételten egyhangúlag megnyilvánult bizalma elől már nem térhetett ki, s a klinika vezetését, az ideg- és elme-kórtan tanítását elvállalni volt kénytelen. A tanítás munkája azonban nem akadályozta meg további kutatásokban. Kitűnő iskolát teremtett és a magyar ideggyógyászok egy része büszkén vallja magát az ő tanítványának. A szegedi és debreceni egyetem ideggyógyászati klinikáinak tanárai szintén az ő iskolájából kerültek ki.

Elérte a korhatárt, 70. születése napját, 1934-ben tanítványai és tisztelői újból tudományos dolgozataikkal keresik őt fel, s megint Ramon y Cajal az első, aki újabb kutatását Schaffer alkotó szellemének ajánlja fel. Születésnapján köszöntőjében Nonne méltatja érdemeit, s egy előkelő német szaklapban úgy emlékszik meg róla, hogy „Sein Leben war köstlich, denn es war Mühe und Arbeit.“

Nyugalombavonulásával azonban nem szakadt meg tudományos kutatásai sorozata, hanem dolgozott tovább és élete utolsó percéig eredményes munkájával továbbra is bőségesen gyarapította szaktudományát.

Csendes, szerény egyéniség volt, az igazi tudós eszményképe, akinek minden örömet a munka okozott. A hiuságnak nem volt rabja, az öndicsőítés módszerei előtte ismeretlenek voltak. Egyedüli célja a minden külsőséges, máztól-mentes, alkotó munka volt, mert tudatában volt annak, hogy az igazi, maradandó értékes alkotás nem szorul fényes, rikító csomagolásra, mert ezzel egy tudományos megállapításnak értékét legfeljebb csak ideig-óráig lehet látszólag és hozzá nem értők számára növelni. Előbb-utóbb a köntös, amelybe kutatásaink eredményeit öltöztettük lehull és a tudomány számára mint valódi kincs egyedül az marad vissza, ami a távolabbi jövő személyiségtől független, elfogulatlan bírálatának helyt tud állni.

Doctor Urak! Azzal, hogy a mai doctoravató ülésünkön Schaffer Károlyról emlékeztem meg, egyrészt a tanítvány őszinte háláját kívántam leróni egykori mestere iránt, másrészt példaképül kívántam Önök elé állítani egy igazi tudósnak, ha nem is szakmájuk művelőjének munkás életét, megvilágítva azt, hogy miképpen lehet a tudományos kutatásnak még oly elvont területén is egyénileg megbecsülést, tiszteletet, sőt világhírt és a magyar névnek dicsőséget szerezni.

Örülnék, ha e kegyeletes megemlékezésem az Önök lelkében visszhangra találna és céltudatos, önzetlen munkájuk feletti örömük az élet nehézségein átsegítené Önöket. Ebben bízva bocsátom Önöket újtukra, egyetemünk szerencsekívánatait tolmácsolva.

6. 1939. évi november hó 11-én doctorrá avattattak:

Bányai László, Fischer Imre, Lányi Imre, Marczali Tibor, Rajz Zoltán és Szekeres László jogtudományi,

Kudász Ferenc és Szabó Ferenc orvostudományi doctorok.

Doctor Urak!

Valóban meglepő, hogy még egyes kisebb népi egységek is sajátos hagyományaikat, lelki alkatukat, még nagyobb nemzeti keretek között is mennyire képesek megőrizni. Azok a testi és szellemi különbségek, amelyek az egyes nemzeteket alkotó népek között egészen jellegzetesek, feltalálhatók — ha nem is mindig fel-

tűnő módon — az egyes nemzeteken belül, a kisebb néprajzi egységek kötelékében is. Néha azonban ezek a különbségek is egészen szembeötlők. Más a dunántúli, más az erdélyi, a felvidéki és egészen más az alföldi ember lelkivilága, szokása, szellemi élete, munkaüteme, sőt életmódja is. A dunántúli embert a cselekményekbe való elmélyedés, azok mérlegelése, valamint a kulturáltabb légkörben élésből fakadó hűvösebb józtság jellemzi. A felvidék szülöttje büszke, előkelő, talán kissé könnyelmű is, míg az erdélyi embert a tradíciókhoz való ragaszkodásáról és mindenekelőtt páratlan okosságáról, intelligenciájáról lehet felismerni. Az alföldi ember temperamentuma hevesebb, nem szeret kitaposott utakon járni. Miként a debreceni ember is gerinces, célraveztőnk tartott elgondolásai mellett szilárdan, néha makacsul kitart és izzó magyarságával felveszi a versenyt bárkivel. Ezek az évszázadokon át maradandó népi tulajdonságok történelmi eseményekkel, a hagyományok ápolásával, idegen befolyásokkal, csoportos együttéléssel magyarázhatók, de a kisebb népi egységek lelki tulajdonságainak kialakulásában szerepet játszanak helybeli tényezők, mint az éghajlat is, mely az utódokra is kifejti a maga formáló hatását, mert különben a keveredés, amely az idők folyamán könnyen volt lehetséges és gyakori is volt, ezeket a különbségeket eltüntette volna.

A napokban elhunyt nagy magyar politikusról, a kiváló államférfiúról, Darányi Kálmánról állapították meg necrologjainak írói, hogy szerencsés keveréke volt a dunántúli és az alföldi embernek. A német állam egyik vezető férfia az eszményi kíváncsi német típust úgy állapította meg, hogy abban a porosz pontossága, a bajor kedélyessége és a rajnavidéki német intelligenciája, lelki tulajdonságai kell, hogy egyesüljenek. A népi egységek keverődése egymásra tehát jótékony hatással van és éppen ezért kisebb népi egységek keverődése kíváncsi is, mert úgy látszik, ezek a kiváló tulajdonságok generációról-generációra, tehát domináló módon öröklődnek.

Az alföldi népi sajátosságok egyik különleges alakja a debreceni, hajdúsági népi egység és ennek jellegzetes lelki megnyilván-

nulása az a bizonyos sokat emlegetett nemes veretű debreceni szellem. Ennek a szellemnek egyik legutóbbi gyönyörű megnyilatkozását szeretném ez alkalommal szóvá tenni, még pedig azt a telepítési akciót, amelyet az ősi kollégium ifjúsága kezdeményezett és részben már kivitelezett is. Ezek a fiatal diákok megható, gyönyörű példát nyújtottak a felnőtteknek. Lemondtak az amúgysem túlságosan bőséges diákvacsora egy tál ételéről, hogy az ebből befolyó összeggel sok gyermekes családokat telepíthessenek az Ormánságba, hazánk azon területére, ahol már régen nem hallottak gyermeki kacajt és ahol a dolgos, munkás kezek száma egyre kevesbedett. A nemes gondolatot ezek a diákok részben már valóra is váltották. Az első sok-gyermeikes családok már elindultak, hogy új életet ültesse el a magyarság egyik pusztulásnak indult szigetén.

A kis diákoknak ez a történelmi jelentőségű példaadása mindekelőtt alapos lecke a felnőtteknek. Világosan bizonyítja, hogy nem szabad mindent a kormánytól várnunk, mert annak ezernyi nehezen megoldható feladata van és nem szabad ölbetett kézzel szemlélni vagy egyáltalán tudomásul sem venni a sürgősen megoldandó nehézségeket. Emellett azonban megmutatta ez a példa azt is, hogy sok mindent el lehet érünk, ha át is érezzük annak jelentőségét és a bajokon komolyan akarunk segíteni. És ha a fiatal diákok le tudtak mondani a fejlődő szervezetnek annyira fontos és szükséges étrendi fogásról, hányan tudnának a felnőttek közül sokkal jobban nélkülözhető, fényűző szokásokról, álszükségletekről, a negyedik, a harmadik fogásról, egy-egy szórakozásról, vagy élvezeti cikkről lemondani. Ezek az apró lemondások is eredményesek lennének és a belőlük befolyó összeggel ismét új magyar reménnyel indulhatnának honfoglaló útjukra a sokgyermekes magyar családok. Csak akarnunk kellene és akkor meg is valósulna mindez, különösen könnyen akkor, ha vagyonosabb egyének, vagy tőkével rendelkező intézmények a kollégium ifjúsága által kezdeményezett akció nagy horderejét felfogva ebből szintén kivennék erejükhöz mérten a maguk részét. Hogy engem se érhessen az a vád, miszerint vizet prédikálok és bort iszom, bejelentem, hogy a mai napon a

kollégiumi ifjúság vezetőjének a telepítési akcióra 100 pengőt küldöttem.

Szükségesnek tartottam, hogy a debreceni szellemnek erről a legújabb, gyönyörű virágáról a rectori székből is megemlékezzem az Önök búcsúztatásakor Doctor Urak. Önök a debreceni szellem neveltjei. Legyenek hűek további útjukon is ehhez a szellemhez, de ne csak szavakkal és a szellem folytonos hangoztatásával, hanem tettekkel is. Isten kísérje Önöket útjukon, legyen működésük és életük a debreceni szellem büszkesége. Ezt kívánom Önöknek, amikor diplomájukkal kezükben egyetemünkről az életbe távoznak.

7. 1939. évi november hó 25-én doctorrá avattattak :

Fóris Ferenc, Laczkó Ervin Miklós és Ujhelyi László jogtudományi doctorok.

Doctor Urak !

Az ember, amióta megízlelte a Tudás Fájának gyümölcsét, landadatlantul, pihenés nélkül, mintegy belső ösztöntől hajtva keresi a természet titkainak nyitját, s amióta elkezdte fürkészni, kutatni ezeket a titkokat, nincsen nyugalma, s nem tud élni boldog, semmivel sem törődő gondtalanságban. Az ember kutató érdeklődését a bennünket körülvevő mindenségben, a makrokosmosban főképen két dolog köti le : a végtelen nagy és a végtelen kicsiny fogalma. Az előbbi kutatása közben elképzelhetetlen, szinte meghatározhatatlan nagy időkkel, végnélküli képzetekkel találkozunk; az utóbbi csodálatos kicsiny dolgokat, tényezőket állít gondolkozó elménk útjába. A csillagos égbolt messzi tájai, a föld, az égbenyuló hegyeivel, a parttalan óceánok, s elsüllyedt földrészek ismeretlen, de egykor talán izgalmas története állandóan lázban tartja érdeklődésünket. Élénken foglalkoztatja képzeletünket, hogy mi van a föld alatt, ahonnan tüzes vulkánok törnek el, nemes anyagokat tartalmazó forró víz, olaj, gáz és a legkülönbözőbb sugárzás fakad. Micsoda erő mozgatja, hozza felszínre ezeket, ez éppen olyan kérdés, mint az, hogy mi irányítja, mi szabályozza az emberi test sejtjeinek csodálatos együttműködését. Ezek is olyan kérdések, amelyek száma a történelmi idők folyamán egyre nagyobb lett és amelyekre az emberi elme a feleletet ősidők óta állandóan keresi.

Lázás érdeklődéssel kutatta és kutatja ma is az ember a végtelen kicsinységeket, a tárgyakkak, az emberi szem számára nem is látható részeit, testünk alkotó elemeit, ezek működésének törvényeit is. És ma már jogos büszkeséggel állapíthatja meg, hogy ha nem is tudta felfedni ezeket a titkokat, azokat mégis meg tudta már közelíteni. Ismeri a végtelen égbolt bolygóinak útját, behatolt, eljutott a nagy mindenségben olyan távolságba, ahonnan a fénynek 140 millió földi esztendeig kellene folytonosan haladnia, míg az emberi szembe ér. Behatol az atomok parányi világába, amelyeknek apró egységeit még több ezerszeres nagyítással sem vagyunk képesek meglátni. Ma már rombolni is tudjuk az atomokat. Nemes fémeket tudunk átváltoztatni. Az alchimisták minden vágya és törekvése nem utópia már. Aaranyat tudunk gyártani, ha egyelőre gyakorlatilag nem is számbajövő mennyiségben, mégis a további kutatások útja már meg van alapozva. Bepillantást nyertünk továbbá az emberi szervezet sejtjeinek, azok alkatrészeinek működésébe is és sikerrel kutatjuk a lélek csodálatos életét, megnyilvánulását is.

Az emberi tudás óriásnyira nyílt látóterében azonban egyik szakma művelői sem jutottak még el végső céljukhoz. Messze hatoltunk a titkok birodalámba, az igazi 1001 éjszaka csodás világába sok rejtélyes folyamatról fellebentettük már a fátyolt, de a titkok végére még távolról sem jutottunk el. És kérdés, eljut-e valaha is oda az ember?

A tudás vágya, a végtelen titkok lankadatlan, szüntelen, pihe-nés nélküli hajszolása az öntudatra ébredt ember, a homo sapiens örök ismérve. A tudás birodalmának ismeretlen területei előtt állunk, ahova az ember még nem hatolt be és sok dolgot csupán névvel ruházott fel, de azokat még nem ismerte meg.

Doctor Urak! Önök egyetemünkön ízeltek meg szaktudásuk fájának gyümölcsét. Az Önök kutató, a végtelen titkok nyitját, magyarázatát kereső munkájuk azonban nem érhet véget szaktudományuk oklevelének megszerzésével és a nemesveretű, patinás doctori cím elnyerésével. Tovább dolgozni, munkálkodni kell nemcsak szaktudományuk érdekében, hanem ez egyenesen hazafiúi kötelességük is. A sokat hangoztatott és kevésbé művelt s éppen ezért már már agyoncsépelt kultúrfölényt, mely azonban fontosságából mindezek ellenére sem veszített, a további szívós munkájukkal tudják csak biztosítani, mert ne felejtsek el, nam et ipsa scientia potestas est, mert már maga a tudás is hatalom.

Akárhova fogja állítani Önöket az életben a Sors, pályájukon ne csak rideg kenyérkereseti célok vezéreljék Önöket, hanem igyekezzenek tovább művelni magukat és szaktudásukat azokon az alapokon tovább építeni, amelyeknek birtokosaivá egyetemi tanulmányaik alatt lettek. Higgyék el nekem, hogy a tudományok végtelen birodalmában, bármilyen szakmáról is legyen szó, ha annak művelői közül valaki át van hatva szaktudománya iránti szeretettől és meg van benne az a törekvés, hogy hazája és tudománya javára valamit alkosson, úgy előbb-utóbb elérkezik arra a magaslatra, amelyről már meg tudja ítélni, hogy mit tud, s mi az, amit még tudnia kell. Az igazi tudás itt kezdődik. Ez a megismerés zavartalan örömet is tud okozni, s az egyént az élet legkülönbözőbb nehézségein leginkább áttudja segíteni. Fogadják meg tanácsomat, igyekezzenek szaktudásukat az életben is bővíteni és meglátják, ez fogja leginkább biztosítani egyéni boldogulásukat is.

Egyetemünk nevében, amikor elbúcsúzom Önöktől Doctor Urak, az Isten áldását kívánom további munkájukra.

8. 1939. évi december hó 2-án doctorrá avattattak :

Király Sándor, Papp Zoltán Béla jogtudományi,

Katona Zsigmond, Répási Károly és Somogyi László orvos-
tudományi doctorok.

Doctor Urak ! Kedves fiatal Barátaim !

A közelmúltban a magyar könyvpiacra egy majdnem 300 oldalas könyv jelent meg. Címlapján festői népviseletben, magyar anya büszke, megelégedett mosollyal tartja kezében egészségtől duzzadó csecsemőjét. A címlap jobb felső sarkában egyenlőszárú zöld színű kereszt díszíti a könyvet, amelynek címe: „Gyógyul a magyar falu“, s szerkesztője nem kisebb ember, mint a magyar egészségpolitika egyik legfőbb irányítója, a zöldkeresztes gondolat és munka életrekelője, megindítója, megvalósítója : Johan Béla dr., a belügyminisztérium orvos-államtitkára.

A könyv címe tulajdonképpen válasz arra a könyvre, amely évekkel ezelőtt jelent meg és drámaian írta le a magyar falu szomorú helyzetét s amelynek az volt a címe : „A beteg falu“. Ennek a könyvnek a szerzője a nagy reformátor államtitkár egyik munka-

társa volt. A könyv előszavát annak idején maga az államtitkár írta s a falukutatás igen értékes termékének fémjelezte e munkát.

12 év előtt a magyar egészségügy legfőbb őre, leghivatottabb vezetője felismerte a magyar falu betegségének okait, jelenségeit, és meghallotta a porlepte, a sáros, az egészségtelen házakból álló, a fertőző betegségek csiráit magában hordozó falu segítséget kérő jajsavát. Mindenekelőtt őszinte tárgyilagos munkával a bajokat és ezek forrásait igyekezett megállapítani. Kikutatta, hogy a színpompás, de egészségtelen muskátlis ablakok mögött milyen falusi élet folyik és azután munkatársainak adott irányelvekkel, utasításokkal megindította a tervszerű, mentő, gyógyító munkát.

Kemény harcot vívott, pihenést nem ismerő munkakedvvel dolgozott. A harc nehéz volt, mert az a patópálos nemtörődomség, a javasasszonyok, a babonák évszázados uralma ellen indult és mert azt sokszor elfogult, maradi gondolkodású emberekkel kellett megvívnia.

Johan államtitkár könyvében a 12 éves falu-egészségügyi munka célkitűzéseit, módszereit, eszközeit, sikereit és ezideig még sikertelenül végződött törekvéseit ismerteti őszintén és tárgyilagosan. Beszámol a zöldkeresztes gondolat országos hódításáról, a mindenütt fokozatosan kiépülő mozgalomról és hogy miként sikerült a falut gyógyítani, az anyákat, a csecsemőket, a gyermekeket, a magyar jövő legbiztosabb zálogát az életnek, az egészségnek megmenteni. Nem nehezedik rá már nyáron a falu utcájára a végtelen por, nem akad már el mindenütt a falu élete a feneketlen őszi sárban, nem rontják már a levegőt a libausztatók és a pöcegödrök. Eltűntek a kisablakos egészségtelen házak, mind több és több helyen jelzi a zöldkereszt a korszerű kutakon, hogy egészséges ivóvíz van a faluban és százával épültek a magyar falvakban egészség-házak is, melyeket tanácskérés végett ma már nagy tömegek keresnek fel.

A zöldkeresztes gárda, a magyar falut gyógyító államtitkár közvetlen és közvetett munkatársai, az orvosok, a gyógyszerészek, a mérnökök, a vegyészek, a védnőknők és az óvónők százai a közigazgatás vezetőivel karöltve helyes reálpolitikát folytatnak és mindenütt a megvalósítható megoldást keresik. És ez volt a siker titka, mert nem kergettek elérhetetlen ábrándokat, délibábokat. Hiszen az anyagi források is szűkreszabottak voltak. A Rockefeller-alapítvány mellett a „Falu szociális alap” és a „Magyar a magyarért” mozga-

lom teremtettk meg az anyagi alapot és tették lehetővé az 5 éves milliárdos program keresztülvitelét.

A zöldkeresztes gondolat életrekeltői felkeresték a falu szegény gyermekeit, sovány, összeaszott kezükbe életet adó táplálékot adtak, addig ismeretlen ételeket ízlettettek meg velük és kiragadva őket szomorú elhanyagoltságukból, megtanították a falu népét a higiénikus élet szabályaira. Egészséges vizet töltöttek a poharukba, megszerezték nekik a tápláló tejet és az erőtadó cukrot. Ebben az évben 20 millió liter tejet és 150 vagon cukrot osztottak szét ingyen a magyar falu kis elhagyottjai között.

Szívós küzdelmet folytattak a babonák ellen. A kicsinyes emberi érdekeken felülemelkedve kitartó munkával, példaadással nyerték meg a zöldkeresztes gondolatnak az embereket és hitet, bizalmat öntöttek lelkükbe.

Érthető, hogy a 12 éves munkát nem koronázta még tökéletes siker s a könyv szerzője is vázolja a még megoldandó, megvalósításra váró feladatokat. További felvilágosító, tanító munkára van szükség. Még sok egészségház vár felépítésre, még sok kutató kell főzni, még sok sok zöldkeresztes védőnőnek kell elindulnia a magyar falu felé. A nemzet léte a falu egészségétől függ és a falvakban van szükség a legnagyobb, legszélesebbkörű, legáltalánosabb tudású orvosokra.

Sok megoldandó feladat maradt még, de bizakodással és megnyugvással tehetjük le a 12 év munkájáról beszámoló könyvet. A munka eredményes rendszere kialakult és az egész országban megindult. És, hogy bizakodással nézhetünk a munka eredményére, sikerére, legfőképpen az bizonyítja, hogy a falu országszerte már maga kéri, sőt követeli a védelmet, az útmutatást, a segítséget, az orvost, a védőnőt, az egészségházat, a pormentes utat, a jó ivóvizet, a napközi otthont, a fürdőt, a különböző tanfolyamokat. És, hogy meg is fogja kapni, biztosíték rá az eddig elért eredmény, mert valóban büszkeséggel állapíthatja meg az egészségügyi munkát irányító szerző, hogy gyógyul már a magyar falu.

Doctor Urak: Ne gondolja azonban senki, hogy ez a falugyógyító, nemzetmentő munka, mely mindennél fontosabb, kizárólag orvosi feladat. Az orvos egyedül nem bírkozhat meg a falut pusztító százfejű ellenséggel. Ebben a munkában mindannyiunknak ki kell vennünk részünket, az ifjúság nevelőinek és a közigazgatás szerveinek, éppen úgy, mint a magánosoknak és a testületeknek, mert csak közös munkával érhetünk el tartós végleges eredményt.

Önök Doctor Urak, akik ma orvosi oklevelüket megkapták, ne felejtsek el soha, hogy a betegségek megelőzése, a preventio, az orvosi munkának egyik legfontosabb, a gyógyító orvosi tevékenységnél is fontosabb ágazata. Bárhol is fogják majd munkahelyüket megtalálni, legyenek a zöldkeresztes gondolatnak lelkes szószólói, munkásai, a magyar falut, magyar népet gyógyítani, megmenteni akaró apostolai. De Önök is Doctor Urak, akiket egyetemünk ma a jogtudományok tudorává avatott, vegyék ki részüket a nép felvilágosításának ebből a munkájából, amely tulajdonképen minden magasabb műveltségű, hazáját szerető egyénnek egyaránt feladata. Egyesült erővel nagy dolgok születhetnek meg, s amikor búcsúzom Önöktől kedves fiatal barátaim, azt kívánom, hogy életük folyamán ezt az igazságot minél ragyogóbban megvalósulva láthassák.

A Mindenható vezérelje Önöket életpályájukon.

9. 1939. évi december hó 16-án doctorrá avattattak :

Erdélyi Mihály, Kathona Géza Tibor, Ötvös János hittudományi, Gárdus Ferenc, Malachovsky László József István, Szilágyi József jogtudományi,

Ur László államtudományi,

Szijgyártó Gábor és Turai Lichtig Klára orvostudományi doctorok.

Doctor Kisasszony ! Doctor Urak !

A mai doctorráavató ülésünknek különös fényt kölcsönöz az a körülmény, hogy a ma felavatott doctoraink között theologusok lelkipásztorok foglalnak helyet, hogy ma Isten szolgáinak adtuk meg a doctori címet. Ennek az Egyetemünk és Önök számára is oly örömteljes eseménynek manapság különös jelentősége van, mert megadatott Önöknek, hogy most már nagyobb egyetemi képzettség és képesítés birtokában hirdessék az Úr igéit, erősítsék meg a hitéletet és kíséreljék meg visszavezetni azokat az embereket az Istenhez, akik Tőle eltávolodtak. A technikai sikerek korszakában ugyanis sokakban megingott az Istenben való hit. Az emberek nagy részének lelki egyensúlyi állapota megzavarodott. Sokan elvesztették a helyes utat s a gépek korának embere pogány bálványokat állított magának, hogy azokat szolgálja, azokat imádja. Büszkén hangoztatja, hogy neki nincs szüksége hitre, istenfélelemre. Rend-

szerint csak amikor nehéz napokban, az egyén és a népek sorsdöntő helyzetében lelki világa összeborul, akkor ébred tudatára annak, hogy ezeknek a pogány bálványoknak szolgálata a Mindenhatóba vetett hitet távolról sem tudja pótolni. Az emberek egy másik része pedig szektákat alapított, tévtanoknak szószólójává lett és ezekkel igyekszik a hiszékeny emberek lelkületét átítatni. Az igazi vallásosságtól eltávolodva, annak mélységes értelmét nem ismerve, korlátoltságában államellenes eszméket hirdet, aminek következményeképpen csak az elmúlt napokban volt kénytelen a belügyi kormányzat a pünkösdisták, öskeresztények és egyéb szekták működését felosztatni.

Mindezek miatt sohasem volt nagyobb szükség, hogy az arra hivatottak teljes szellemi és lelki felkészültséggel fáradhatatlanul hirdessék a három isteni erényt, a hitet, a reményt, a szeretetet, mint éppen a jelen válságos napjaiban. Éppen a mai sorsdöntő helyzetben kell a hit hirdetőinek vezetni, útmutatással szolgálni a csüggedőknek, a reménytvesztetteknek, a csalódottaknak és a meghasonlottaknak.

Nehéz feladat előtt állanak Önök, hittudományi doctor urak! A 20. század elfásult, öntelt, rideg, a világi örömeiben boldogságot kereső lelkű embereivel kell majd a harcot megvívniok. De ne csüggedjenek. A három isteni erény közül elsősorban a szeretet vezérelje munkájukat. Gondoljanak Pál apostolnak a korinthusiakhoz írt I. levelének 13. fejezetére, amelyben a legkiválóbb lelki adományról így ír: „Szóljak bár az emberek, vagy az angyalok nyelvén, ha szeretetem nincsen, olyanná lettem, mint az zengő érc, vagy a pengő cimbalom. És legyen bár prófétáló tehetségem és ismerjem bár az összes titkokat és minden tudományt és legyen bár oly teljes hitem, hogy a hegyeket áthelyezzem: ha szeretetem nincsen, semmi vagyok. És osszam el bár egész vagyonomat a szegények táplálására és adjam bár át testemet, úgy, hogy elégjek, ha szeretetem nincsen, semmit sem használ nekem A szeretet türelmes, nyájas; a szeretet nem féltékeny nem cselekszik rosszat, nem fuvalkodik fel, nem nagyravágyó nem keresi a magáét, nem gerjed haragra, nem gondol rosszat, nem örvend a gonoszságnak, de együtt örvend az igazsággal; mindent eltűr, mindent elhisz, mindent remél, mindent elvisel. A szeretet soha meg nem szűnik; a prófétálások véget érnek, a nyelvek megszűnnek, a tudomány elenyészik.” — „Megmarad a hit, a remény, a szeretet, ez a három, de ezek között legnagyobb a szeretet.”

A szeretet ad majd Önöknek is erőt nehéz munkájukban, a szeretet örök forrásából meríthetnek, ha elfáradtak.

Menjenek és hirdessék az Úr tanait, tanítsák meg az embereket hinni, remélni és szeretni. Mert sohasem voltak időszerűbbek az Ő szavai: „Az aratnivaló ugyan sok, de a munkás kevés.”

Isten áldását kérem útjukra, s ha az Ő nevében járnak, Önök is elmondhatják majd örömmel azt, amit az Úr 72 kiküldöttje Lukács evangéliuma szerint visszatérésekor mondott: „Uram! még az ördögök is engedelmeskednek nekünk a Te nevedben.”

Egyetemünk hittudományi kara sok reményt fűz az Önök lelkipásztori működéséhez és főként nagy várakozással tekint Önnek nagytiszteletű Kathona Géza doctor úr további munkássága elé, mert hiszen Ön summa cum laude szerezte meg doctori oklevelét, hosszú éveken keresztül fejtett ki már lelkipásztori működést, külföldön is bővítette ismereteit és doctori dissertációja az átlagos mértéket magasan meghaladta. Kívánom, hogy hittudományi karunk e bizakodása minél rövidebb idő alatt valóra váljék.

Önök jogtudományi doctor urak a Justitia istennőjének szolgálatába szegődtek. Az igazság hirdetésére, a jogfolytonosság megőrzésére, ősi alkotmányunk védelmére vállalkoztak. Feladatuk lényesen, hogy hazánkat a felforgató forradalmi törekvésektől megóvják, mert csakis a fokozatos fejlődés az, amely egy nemzet jövőbeli életét biztosítani tudja. Akármilyen helyre fogja állítani Önöket életük folyamán sorsuk, az igazságnak keresését, vagy annak szolgáztatását vagy jogi ismereteiknek bármilyen gyakorlását végezzék embertársaik iránt mindig megértő, szerető szívvel. Az igazság néha nagyon kemény tud lenni, sőt sokszor fájdalmakat is okoz. Sokkal elviselhetőbbé válik azonban abban a pillanatban, amikor valaki szerető szívvel osztja azt. A szeretetet a jogtudomány sem nélkülözheti és legyenek meggyőződve, ha jogi ismereteiket ilyen módon gyümölcsöztetik, több örömük lesz az életben.

Ön pedig orvostudományi doctorkisasszony és Ön orvosdoctor úr szintén ne feledkezzenek meg pályájuknak erről a legfőbb isteni erényéről. Az orvos, amikor testi fájdalmakat csillapít, betegeket gyógyít vagy betegségeket akar megelőzni, nem nélkülözheti a szeretet eszközét, mert ezzel sokkal inkább tudja felszárítani a testi szenvedések fakasztotta könnyeket. A szeretetteljes orvosi bánásmód és orvosi ténykedés jellemzi a jó orvost s ez az orvosi pályán elérhető sikereknek egyik legfontosabb titka. Szívleljék meg szavaimat és higgyék el — ezt több évtizedes orvosi tapasztalataim alap-

ján állíthatom — a szeretet néha csodákat tud művelni és olykor egyedül is képes betegségeket meggyógyítani.

A szeretet jegyében búcsúzom el valamennyiüktől doctor kisasszony és doctor urak és a világ Megváltója születésének ünnepét, a szeretet ünnepét megelőző napokban kívánom, hogy az Úristen gazdag áldása kísérje életük munkáját.

10. 1939. évi december hó 23-án doctorrá avattattak :

*dr. Kiss Tihamér László hittudományi,
Koncz Sándor államtudományi,
Hartos Béla, Kőházi Béla, Szeremley Gyula Károly, Tihanyi
László, Végh Gyula, Vicsay Anna orvostudományi és
Votiszky Zoltán bölcsészettudományi doctorok.*

Doctor Kisasszony! Doctor Urak!

Kedves fiatal Barátaim!

A karácsony az egész kereszténységnek világszerte a legnagyobb ünnepe. Az emberiség Megváltója születésének évfordulóján általában békés, jóindulatú hangulat tölti be a lelkeket annyira, hogy e napon még a csatatereken is rendszerint elhalkul a harci zaj. Karácsony ünnepének napján még a legridegebb és legelfásultabb külső mögött is egy melegebben dobogó szív lakozik, mely nem tud megindultság nélkül közömbösen tekinteni egy feldíszített, kivilágított karácsonyfára, álljon az akár a legmeghittebb családi körben, vagy díszítse az az állomás épületét, a városok köztereit, mint az utasok, vagy szegények karácsonyfája. Felnőtteknek és gyermekeknek közös szeretetünnepe ez a nap és az a titokzatos várakozásteljes boldog mosoly, mely ilyenkor az arcokon ül, mintha kicserélte volna az embereket. Felnőttek és gyermekek egyaránt lázasán készülődnek erre az ünnepi estére s amíg egyesek az ajándékozásban találják meg legfőbb örömüket, másokban ez az évente ismétlődő ünnepi esemény a mulandóság gondolatát ébreszti fel és magába szállásra készíti az embereket, míg megint mások reményeik, vágyaik teljesülését várják ettől a naptól és az ezt követő esztendő-től. A felnőttek öröme azonban soha sem zavartalan. Akiket az élet már kisebb-nagyobb csapásokkal sújtott, azok fogékonyabbak mások baja iránt is. Akaratlanul is azok jutnak eszükbe, akiknek a

karácsony nehéz helyzetük miatt alig jelent mást egy szürke hétköznaphál, akiknek nincsen módjuk, hogy gyermekeiket ajándékokkal megörvendeztessék és azok, akiket éppen ezen a napon valamilyen nagyobb sorscsapás, vagy bánat ért. Ezt az érzést csak némiképen enyhíti az e napon minden oldalról, egyének, egyesületek és testületek részéről megnyilvánuló egymáson segíteni, egymásnak örömet okozni akarás, amelynek egyik kifejezője az is, hogy e napon boldog karácsonyi ünnepeket kívánva köszöntik egymást az emberek.

A gyermekek öröme ezzel szemben sokkal nagyobb, felhőtlen és osztatlan. Kipirult arccal, csillogó szemmel lesik és alig várják azt a pillanatot, amikor álmaik, vágyaik birodalmába beléphetnek és ez a boldog öröm, amely e pillanatban őket eltölti, jóleső meleg érzés alakjában visszasugárzik a felnőttekre is. Karácsony ünnepén a felnőtteknek a legnagyobb örömet kétségtelenül az okozza, ha látják a gyermekek zavartalan boldogságát. A karácsony ünnepe éppen ezért tulajdonképpen a gyermekek iránti szeretetnek és családi gondolatnak ünnepe, ami természetes is, mert hiszen ez szimboluma annak a szeretetnek, amellyel az e napon megszületett jászolban fekvő Isten Fiát és családját elhalmozták. Ezért van az, hogy aki Isten Fiát szereti, az szereti a gyermekeket is és ez a megállapítás adja nekem az impulsust ahhoz, hogy karácsony estéjét megelőző napon Önöknek figyelmét Doctor Kisasszony és Doctor Urak azokra a kötelességeikre felhívjam, amelyekkel életük folyamán a gyermekek iránt tartoznak.

Minden magasabb műveltségű egyénnek, különösen azoknak, akik egyetemi doctori oklevelet szereztek, egyaránt feladata, hogy felvilágosító munkát is végezzen és reámutasson arra, úton-útfélen hangoztassa, hogy minden nemzetnek ereje, jövője az életképes egészséges gyermekek számával van egyenes arányban. Önöknek feladata leszen Doctor Kisasszony és Doctor Urak, hogy kíméletlen harcot folytassanak a hazánkban sajnos nagyon elharapódzott egyke ellen és megmagyarázzák mindazoknak, akik ezt nem értik, hogy ennél nagyobb bünt hazájukkal szemben nem követhetnek el. Fel kell világosítani a szülőket, hogy a gyermekáldás nem teher és hogy minél több gyermek lát napvilágot, annál életképesebb és jobb sorsra hivatott a nemzet. Harcolniuk kell majd nemcsak ezzel a végzetes károkat okozó mentalitással szemben, hanem felvilágosító munkájukban le kell majd győzniök babonákat, kuruzsló gyógyításokat, és küzdeniök kell majd a javasasszonyoknak és a falu tudat-

lan vénjeinek hozzá nem értése ellen is, amely már oly sok ártatlan gyermek halálát okozta. Ezen munkájukkal a halálozás és szaporodás közötti arányszámot kell majd megjavítaniok, mert hiszen csak úgy képzelhető el nemzetünk jövője, ha egészséges, számbeli-
leg erős, fajtáját és hazáját szerető utódokról gondoskodás történik.

Ezen közösen vállalandó kötelességeken kívül foglalkozásuk szerint különleges feladatok is hárulnak Önökre Doctor Kisasszony és Doctor Urak.

Önnek hittudományi Doctor Úr, a hitélet kimélyítésén kívül, a gyermeki lélek idomítása, fejlődésének irányítása kell, hogy egyik főfeladata legyen. A gyermeki lélek külső behatásokkal, tanításokkal szemben rendkívül fogékony, azzá lesz, amivé neveljük. Éppen ezért már korán belé kell oltani ebbe a lélekbe az Isten, szülők, család szeretetét, a vallásosságot, hogy hirdesse majd idővel élete példájával, hogy a keresztény erkölcs alapja az Istenfélelem és a harmonikus családi élet.

Ön államtudományi Doctor Úr, többé-kevésbé a gyakorlati élettől elvonatkoztatott jogszabályok őre. Mégis a gyermekekkel kapcsolatos jogi vonatkozású esetekkel ugyancsak hírdetői lehetnek mindannak, ami a gyermekek szeretetével, gondozásával összefüggésben áll. Egy-egy kellő helyen és időben elhangzott figyelmeztetés, jóindulatú tanács, vagy szeretetteljes megintés adott esetben, akár a szülőkhöz, akár a gyermekekhez intézve, sokszor hatásosabb minden törvényes intézkedésnél.

Önökre pedig orvostudományi Doctorkisasszony és Doctor Urak annak az örökéletű élettani törvénynek hírdetése vár, hogy ép lélek csak ép testben lakozhatik. Foglalkozásukhoz híven a gyermekek testi ápolása, gondozása, a szülők szakszerű kioktatása és ezzel betegségek megelőzése, fellépett betegségek gyógyítása lesz a legfontosabb feladatuk. Az orvostudománynak ma a betegségek megelőzése egyik mindjobban előtérbe kerülő ágazata. Vegyék ki részüket ebből a munkából is és akkor a lekipászorokkal közösen fognak örvendezhetni annak, hogy ép lelkű és egészséges testű nemzedékek felnevelésében közreműködhetnek.

Önre bölcsészettudományi Doctor Úr, ki a szellemi kincsek hírdetésére vállalkozott, szintén nagyon fontos feladatkör betöltése vár. Magasztos hivatást kell majd végeznie. Meg kell tanítani a gyermekeket a haza- és fajszeretetre, a munka megbecsülésére és szeretetére és akkor kiegészítve doctortársainak munkáját, Istent,

hazáját és fajtáját szerető dolgos, a nemzet jövőjén munkálkodó, annak történelméhez ragaszkodó, magát továbbképezni vágyó nemzedéket fog majd az életnek útjára bocsátani.

Doctor Kisasszony és Doctor Urak! Kedves fiatal Barátaim! Önök egyetemüinktől mintegy karácsonyi ajándékkul kapták diplomájukat. Ez a körülmény, mely egész életüknek kedves emléke marad, serkentse Önöket a vázolt feladatok elvégzésére. Legyenek apostolai a gyermekek iránti szeretet hirdetésének és kívánom, hogy fáradozásukat hazánk jövője érdekében sok siker koronázza. Az elért eredmény feletti öröm tegye minél boldogabbá a még eljövendő karácsonyi ünnepeiket és ez adjon Önöknek erőt a további munkához is. Engedje meg a Mindenható, hogy mindez így is legyen!

11. 1940. évi február hó 10-én doctorrá avattattak:

Kálnay Miklós, Kovács László, Langhoffer László, Molnár Béla, Radó Béla, Udvari Pál jogtudományi,

dr. Ludmány Gyula Lajos Gábor államtudományi,

Biró László, Csoba Miklós, Kemény János, Stangl József orvostudományi,

Lugossy Emma és vitéz Ujvárosy-Szabó András Mihály bölcsészettudományi doctorok.

Kedves ifjú Doctortársaim!

Az idő végtelen forgásokra beállított kereke újból egy fél fordulatot végzett. A tanév első felét befejezve ismét munkába álltunk, újra megindult az Egyetem élete, hogy a tanév második felében is békés, alkotó munkával szolgálja nemes feladatait és célkitűzéseit. Egyetemi életünknek e határkövének tekintetünk mindenekelőtt a multat keresi és azt kutatja, arra keres választ, vajjon Egyetemünk teljesítette-e az elmúlt félévben azon feladatát, amelynek elvégzése kötelessége, sőt a mai viszonyok között fokozottabb kötelessége volt. E tekintetben nyugodt lelkiismerettel állapíthatjuk meg, hogy Egyetemünk élete a lezárult félévben is békés, tanítói, kutató és nevelő munkában folyt le, s ha mi is, miként az egész magyar élet, napról-napra jobban éreztük már az európai államok között dúló háború hatását, nem volt közöttünk senki sem — se tanár, se tanítvány —

aki ne dolgozott volna még megfeszítettebben, még nagyobb törekvéssel, mint a gondtalan derűs napokban és nem volt közöttünk senki, akinek a nehézségek munkakedvét szegték volna.

A mi szemlélődésünk azonban a jelenbe is tekint és igyekszik az egymást sűrűn követő világeseményekből a jövőre nézve tanulságokat, nemzetünk számára hasznosítható megfigyeléseket levonni. Fürkésző szemünk, miként az egész művelt világé, mindenekelőtt Európa északi felén akad meg, ahol a sarkvidéki dermesztő hidegben, az északi-fényes nagy télben, a kis finn testvérm nemzet vívja léteért élet-halálharcát. Mélységes aggodalommal kísérjük figyelemmel ennek a három és fél milliónyi népnek hősi küzdelmét szabadságáért, függetlenségéért, anyagi helyzetéért és erkölcsi kultúrájáért, mert ez a hagyományához ragaszkodó, maroknyi vitéz és nemes nép nem követte szomszédai, sorstársai példáját, hanem többre becsülve önállóságát mint azok, s nem keresve a feltétlen behódolást jelentő nyugalmat, gondolkozás nélkül indult abba az egyenlőtlen hősi küzdelembe, amelyet most ősi szabadságáért folytat.

Az a gigantikus küzdelem, amelyet e testvérnép a tavak, a hó, az északi fény országában vív, egy új Homeros tollára vágyó hősköltemény. Nem hivatásom és ezért nem is lehet célom, hogy ennek a hősi küzdelemnek akár vázolására is kísérletet tegyek, de viszont úgy érzem, hogy a páratlan hazaszeretetnek Suomiban fennen lobogó lángja, számunkra egy olyan tanítást foglal magában, melyre a rectori székből is kötelességem reámutatni.

A finn és magyar nép történelme, amióta a történelem előtti nagy népszakadásban ők az ezer tó országában, mi pedig a Dunamedencében telepedtünk meg, sokban hasonlít egymáshoz, manap pedig ugyanannak az országnak lettünk szomszédai, akivel ők ezer év óta küzdenek állami függetlenségükért.

A katonai statisztikai adatok azt mutatják, hogy a finnek és az oroszok közötti harcot igen egyenlőtlen fegyverekkel vívják, mert kétségtelen, hogy utóbbiak igen nagy túlerőben vannak. A finnek azonban nem számolták az adatokat, nem nézték a fegyverek, az ágyúk, a bombavető, az aknák, a harci kocsik, a repülőgépek s a hadtestek számszerű mennyiségét, hanem fegyvert fogtak, mert tudták, hogy nem egyedül a harci eszközök tömege dönti el a küzdelmet. A jóval kisebb lélekszámú finn hadsereg tagjai a vallássosságtól, az izzó hazaszeretettől és a nemzeti eszmétől átszellemülten vívják harcukat. A velük szemben álló ellenséget a nemzetközi-

ség jellemzi és vezetői elméletileg kigondolt s a gyakorlati életbe erőszakkal átültetett eszmékkal kísérlik megvalósítani nagypéteri álmaikat. A hatalmas túlerő ellenére finn testvéreink eddig győzelmet győzelemre halmoztak és végződjk ez a harc később bár-hogyan, egy bizonyos, hogy már eddigi küzdelmeikkel, a magyar szabadságharchoz hasonlóan, kitörölhetetlenül beírták nevüket a történelembe.

Kedves fiatal Barátaim! A kis finn nemzet, északi testvéreink régóta készültek, edződtek erre a harcra és azok a lelki tulajdonságok, amelyek lehetővé tették győzedelmes ellenállásukat a nagy túlerővel szemben, ősidők óta gyökereznek bennük. A vallásosságnak, a nemzeti szellem és hagyományok ápolásában nemcsak a tanítók, a lelkészek, a politikai vezetők vették ki részüket, hanem mindenki, a nemzet minden egyes tagja, még az orvosok is, akik között Elias Lönnrot gyakorló orvos volt az, aki az ősi finn kultúra páratlan értékeit összegyűjtötte s a finn nemzeti eszme örök forrását, a Kalevalát az utókor számára megőrizte.

A mai harcról új hősi éneket, új Kalevalát fog írni az arra hivatott költő s a történelem örök időkre szólóan le fogja rögzíteni a finn nép dicsőséges szabadságharcát. Nekünk pedig manap, amikor a túlhevített európai helyzetben egy tűzcsóva könnyen lángrobbanthat más és más országokat is, azt a tanulságot kell levonnunk a finn testvérnép hősi, csodálatos harcából, hogy a kis lélekszámú népek is élhetnek becsülettel és harcolhatnak eredménnyel, ha rendelkeznek azokkal a lelki fegyverekkel, amelyek e harcra őket képessé teszik.

Ezeknek a lelki tulajdonságoknak, a vallásos érzületnek, a hagyományokhoz való ragaszkodásnak, a hazaszeretetnek, a nemzeti összetartás eszméjének ébrentartása, ápolása, hirdetése, fejlesztése legyen az Önök feladata is az életben, s akkor nyugodtan nézhetünk a jövőbe, s alakulhat bármiképen hazánk további sorsa, egy bizonyos, hogy ilyen erényekkel felvértezve mi is becsülettel fogjuk megállni helyünket.

A finn nemzet hősi küzdelméből levonható tanulságot adom Önöknek útravalóul Doctor Kisasszony és Doctor Urak, amikor diplomájukkal kezükben Egyetemünk kapuján kilépnek és további munkásságukra Isten áldását kérem.

12. 1940. évi február hó 23-án doctorrá avattattak:

Jakab Lajos József és Kocsis József jogtudományi,
Szücsy Ferenc orvostudományi és
Dami Aldo bölcsészettudományi doctorok.

Doctor Urak!

A mai avató ünnepélyünket emlékezetessé teszi az a körülmény, hogy a most felavatott legfiatalabb doctoraink sorában nemzetünk egyik kiváló barátja, Aldo Dami úr is helyet foglal, akinek munkássága mintául szolgál arra, hogy a szellem fegyvereivel hogyan kell küzdeni megcsonkított Hazánk épségéért és az igazság diadaláért.

Aldo Dami úr, Svájc szülöttje, a híres karmester és konservatóriumi tanár Alfonso Dami fia, irodalmi működése által tette ismertté nevét. Bölcsészettudományi karunknak életét és munkásságát méltató, hozzá eljuttatott jelentése szerint mint tanár Budapesten, Pozsonyban, Genfben, Szegeden, Lipcsében működött. Beutazta Európa összes államait és közvetlenül ismerte meg azok viszonyait. Éles judiciumával korán rájött arra, hogy az igazságtalan Párizs környéki békék tarthatatlan helyzetet teremtettek Európában. Különös rokonszenvvel fordult a legnagyobb igazságtalansággal sújtott Magyarország felé. Első nagy munkája „La Hongrie de demain“ alapos anyaggyűjtés alapján a mai Magyarországot ismerteti és a trianoni béke javaslatára tesz gazdasági és néprajzi alapon javaslatot. Munkájának alaposságát jellemzi az, hogy még a legjártasabb magyar szakemberek is találhatnak abban újat. Fejtegetéseit komoly statisztikai adatokkal egészíti ki és jó térképekkel teszi szemlélhetővé. A nagyszerű munka nagy értékét elismerte az olvasó közönség, melynek érdeklődése folytán már két kiadásban jelent meg.

Ezt követte Tunnel című munkája, mely az olvasót Európán vezeti át, mindenütt előtérbe helyezve a revisio gondolatát. Ugyancsak igen becses munkát szentelt a magyar igazság ismertetésének: Les nouveaux Martyrs. Destin des Minorités címen. Ebben visszatekint Magyarország multjára és ismerteti, hogy annak egyes részeit milyen indokolással követelték az utódállamok; majd az idegen uralom alá jutott magyarok, az „új mártírok“ sorsát mutatja be a világ közvéleményének.

Elég, ha erre a 3 hatalmas munkára rámutatok, hogy érthetővé tegyem azt az örömet és szerencsét, mely Egyetemünknek jutott azáltal, hogy doctori méltósággal ruházhatja fel ezt a kiváló tudós férfiút. Több ez a doctorátus, mint egy díszdoctorság, mert ennek alapja a jelölt irodalmi munkásságának elismerése és a szóbeli vizsgálat volt.

És midőn örömünknek kifejezést adok, hogy ilyen érdemes közismert kiváló közírót avathatunk, őt egyuttal mintaképen állítom Doctor Urak, Önök elé. Vegyenek példát nemzetünk e kiváló barátjáról és adja Isten, hogy munkásságukkal szintén hozzájárulhassanak azon égbekiáltó igazságtalanságok kiküszöböléséhez, amelyekkel nemzetünket Trianon sújtotta. Kívánom, nemcsak az Önök, de Egyetemünk dicsőségére is, hogy szorgos munkásai lehessenek egy tartós, a lelkeket kiengesztelő, kultúránk fejlődését biztosító, mindenek felett igazságos béke alapjai letételének. Ennek teljesülése reményében nyújtom át Önöknek diplomájukat, Egyetemünk szerencsekívánatait tolmácsolva.

Hochgeerter Herr Doktor Aldo Dami!

Ich habe ganz kurz gefasst ihren Lebenslauf geschildert, und ihr Wirken und ihre Arbeit unseren jungen Doktoren als Beispiel hingestellt. Ich habe darauf hingewiesen, dass wir in Ihnen einen aufrichtigen, grossen Freund unserer Nation begrüssen können, der in unserem Interesse zum Wohle Ungarns, so viel geleistet, so viel gearbeitet hat, wie wenig andere. Sie Herr Doktor Aldo Dami haben es der Welt gesagt und auch in ihren Werken unzweideutig bewiesen, dass mit uns nach dem Weltkriege eine solche Ungerechtigkeit geschehen ist, die Absicht haben welche gutgemacht werden muss, wenn die führenden Politiker Europas die absicht haben einen daurenden Frieden herzustellen. Empfangen Sie bitte für ihre Freundschaft, für ihren Gerechtigkeitsgefühl, für alles, wass Sie für uns getan haben aus wahren Herzen kommenden Dank nicht nur seitens unserer Universität, sondern auch in Namen eines jeden Bürgers dieses Landes. Ich bin glücklich, dass ich als Zeichen unserer Dankbarkeit Ihnen das Doktorendiplom überreichen kann und wünsche, dass dieses Diplom Ihnen zur weiteren Arbeit aneifern möchte, zum Ruhme Ihrer, und zum Wohle unserer Nation.

Wir Ungarn sind dankbar und vergessen unsere Freunde nie, wie und wo sie auch immer leben sollen. Ihre Freundschaft ist uns

besondersn teuer. Wenn Sie aber dasnächstmal wieder nach Debrecen kommen, werden Sie hier nicht nur als unsere Freund erscheinen, sondern Sie kommen nach Hause, denn dieses Diplom hat Sie ihr Lebenlang mit der Debrecener Universität eng verbunden. Mit dem Wunsche, dass ihre weitere Arbeit Gott segnen möchte und dass wir Sie in der Zukunft öfters bei uns begrüßen werden, will ich nochmals betonen, dass unsere Universität stolz ist, Sie Herr Aldo Dami zu unseren Doktoren zählen zu können.

Auf baldiges Wiedersehen !

13. 1940. évi március hó 9-én doctorrá avattattak :

Máczay Gyula jogtudományi,

Kiss Sándor államtudományi,

Darvas Zoltán, Szentgyörgyi Tamás és Ujj Pál orvostudományi
doctorok.

Doctor Urak ! Kedves fiatal Barátaim !

Történelmi eseményekben gazdag egyetemi évünkben két jelentős évfordulót ünnepeltünk a közelmúlt napokban : Mátyás király 500 éves születési évfordulóját és Kormányzó Urunknak 20 éves országglási jubileumát.

Egészen meglepő és felette érdekes, hogy a magyar történelem e két kimagasló alakjának élete, útja és működése mennyi hasonlóságot, mennyi rokonvónást árul el. A törökverő Hunyadi János fia diadalmas háborúk után megnagyobbítja az országot, annak tekintélyét és súlyát emeli, Horthy Miklós amikor megjelent a szegedi kormány előtt és bejelentette, — történelmi szavait idézem — hogy „a feladatot vállalja“, a nemzeti hadsereg élén a bitorlóktól és a jött-ment idegenektől megtisztította és tulajdonképen valósággal visszafoglalta az országot. Országgyarapító, nemzetépítő munkájának további útja és ennek egy kimagasló állomása a kassai bevonulás volt.

Mátyás az első és egyetlen magyar király, akit a köznemesség és a nép választott azzá. Kormányzónkat is a nép, az egész magyar nemzet egyöntetű akarata emelte Hunyadi és Kossuth örökébe : a kormányzói tisztségbe.

Mátyás idejében minden európai állam bomladozott, a hűbéri-ségi rendszer összeomlóban volt. És milyen állapotban volt országunk 1919-ben? Mátyás is, Horthy is véget vetett a forrongásoknak, újjá teremtette a magyar hadsereget, megszilárdította a belső rendet és helyreállította a jogfolytonosságot.

Mindketten megmutatták, hogy megfelelő vezetés mellett mi mindenre képes a magyar nemzet.

De tovább megyek. Hasonlóságot látok abban is, hogy Mátyás nemcsak a fegyveres erőt fejlesztette, hanem a tudományt és művészetet is lelkesedéssel ápolta, aminek kifejezéseiként udvarába összegyűjtötte a tudósokat és művészeket. Kormányzó Urunk a tudomány és művészet ápolására, ezek előmozdítására egész kormányzósága alatt hasonlóképpen igen sokat tett, s összegyűjtve a magyar tudomány és művészet kimagasló egyéniségeit, ő volt az, aki a Corvin rendet megalapította.

Mennyi rokonvonás e két vezető államférfi, e két bölcs történelmi nagyság munkásságában! Mindketten a magyar férfi jellemének kimagasló képviselői s a megfontolt, messzelátó magyar politika zászlóhordozói.

Horthy Miklós útja Szegedtől Kassáig hatalmas építőmunka volt. Célja volt, megtartani az ősi értékeket, kiépíteni az országot a korszellemnek megfelelően és átalakítani a magyar értékeket, s az új eszméket a magyar föld, a magyar élet számára alkalmas formára. Munkáját, gondolkozását, célkitűzéseit ő maga jellemezte legjobban kassai beszédében, amikor azt mondotta, hogy „könnyebb a házat felgyújtani, mint azt felépíteni.”

Nevét áldó hálával és tisztelettel említik a kunyhókban és a palotákban egyaránt, éppen úgy, mint künn a magyar rónán és a gyárak műhelyeiben is. Nevének azonban nemcsak idehaza van varázslatos ereje, hanem fogalom az az ország határain túl is.

Nekünk személye a magyarság jövődjének biztos záloga, mert erejét a magyar népből merítette. A magyar nemzet egy emberként áll is mögötte, ami biztosítéka annak, hogy kormányzása további eredményekhez, diadalokhoz fog vezetni.

Doctor Urak Kormányzó Urunk fenkölt személyét állítom Önök elé, mai avatási ünnepélyünkön, aki az újrászületett Mátyás király bölcsességével, haza- és tudományszeretetével az Uristen segítségével bizakodva erős kézzel vezeti népünket, kormányozza országunkat. Vegyenek példát róla, foglalják mindennapi imádsá-

gukba nevét, s meg fogják látni, hogy élete és munkássága termékenyítőleg fog hatni az Önök további boldogulására is. Egyetemünk nevében búcsúzom Önöktől Doctor Urak és a Mindenható áldását kérem további életükre.

14. 1940. évi március hó 19-én doctorrá avattattak :

*dr. Nagymajtényi Ferenc jogtudományi,
Magyarádi Lajos államtudományi,
Gál Lajos és Kovács Máté bölcsészettudományi doctorok.*

Kedves fiatal Doctortársaim !

Alig néhány nappal ezelőtt Debrecenben járt Hoppe egyetemi tanár, a berlini egyetem rectora, a kiváló történettudós, aki a magyar-német kulturális kapcsolatok kimélyítése érdekében, szakmája köréből nálunk előadást is tartott. Egyetemünk előkelő vendégét magyaros vendégszeretettel fogadta és ennek keretében gondoskodott arról, hogy vendégünk városunk nevezetességeit is megtekintesse. Megmutattuk neki egyetemünket, annak ezt a pazar szépségű központi épületét, a történelmi emlékekben és felbecsülhetetlen kincsekben oly gazdag collegiumi könyvtárat, valamint elvittük őt a ma már az ország határain túl is jól ismert Déri múzeumba is. Vendégünk a szakértő szemével tekintett meg mindent és a látottakról a legnagyobb elismerés hangján nyilatkozott. Egy valami azonban különösen megragadta figyelmét s ez Munkácsy nagyszerű alkotása, remekműve, az „Ecce homo“ volt. Hosszú ideig szótlanul, magába mélyedve állt a kép előtt, azt közelről, távolról ismételten megtekintette, sőt előadása után meserséges világítás mellett újból is megszemlélte azt. Láttuk, — s ennek kifejezést is adott —, hogy a gyönyörű festmény nagy hatással van rá, kérdés csupán az volt, vajjon legrejtettebb belsejében mit gondolhatott és mit érezhetett akkor, amikor ezt a képet nézegette.

Bizonyára gondolatai elismeréssel adóztak nemzetünknek, amely ilyen világhíres tehetséget tudott magából kitermelni. Bizonyosra veszem, hogy ennek a remekműnek hatása alatt azt is érezte és gondolta, hogy egy nemzet, amely ilyen kiválóságokat mondhat magáénak, kellő megbecsülésben kell, hogy részesüljön és hogy az a nemzet, amelynek ilyen történelmi multja van, még

nehéz jelene ellenére is, kell, hogy igényt támaszthasson jobb jövőjére nézve. Nem kétlem azonban, hogy e gondolatok mellett megragadta figyelmét a kép tárgyának időszerűsége is, s hogy a közlő husvéti ünnepekkel kapcsolatosan eszébe jutottak Krisztus élete, szenvedései, halála és feltámadása is.

„Ecce homo“ — mondta Pilátus a félrevezetett, fellázított, sötétlelkű, indulatain uralkodni nem tudó tömegnek. Ime az ember, a szegény elkínzott, töviskoszorúzott, megostorozott ember, aki annyi jót tett, annyi emberen segített, s csupán szeretetet hirdetett. Az ember, akit a Mennyei Atya küldött, hogy segítsen rajtunk. A tökéletes ember, aki a szenvedésben is megmutatta lelki nagyságát. És vele szemben állt az utca piszkos népe, mely Barabás, a rablóvezér szabadon bocsátását követelte és a vak gyűlölet kitörésével kiáltozta: „Feszítsd meg őt!“

Hányszor állt így szembe a fekete lelkek serege, s az utca hitetlen szennyes világa az Istennel!

Mezítláb, töviskoszorúval, megalázva, átkokkal kísérve, vállán a nehéz kereszttel indult el Jézus a kereszttútra. Akiket meggyógyított, akiknek örömet okozott, napsugarat adott, nincsenek sehol! Ez az út, a keresztút mégis diadalmas út lett, a kereszt diadalának útja, királyi út, Krisztus király útja. A keresztre feszített teste meghalt, de a halált is legyőzve „harmadnapon halottaiból feltámadta és felméne a Mennyei-be.“ Krisztus feltámadásával a halál felett győzelmet aratott az igaz, örök, hallhatatlan élet és a hitelenség, a kishitűség, az emberi rosszakarát, s gyengeség felett győzedelmeskedett az Úr szelleme.

Ezerkilencszáznegyven év óta hirdetik a husvéti harangok a feltámadást és 710 millió keresztény ember énekli ma a földön húsvét ünnepén a hálaadó alleluját.

De mit is hirdetnek a húsvégi harangok? Mindannyiunk számára a Krisztussal és Krisztusban való feltámadást. A Szentírás eleven halottakról ír és holt hitről, amely cselekedetek nélkül való. A holt-eleven lélek csak a földi világnak él, csupán múló dicsőségért dolgozik. A feltámadás hite a lélek feltámadását hirdeti s ezt hirdeti minden évben a húsvégi harangok szava is.

De hirdetik azt is, hogy igaz eszméket önzetlenül hirdetni, azokról szenvedni, sőt meghalni a legfőbb emberi erény, Krisztusi erény, mely még a halál felett is diadalt tud ülni. Krisztusnak, minden idők legtökéletesebb tanítómesterének, igazságszolgáltatójának és orvosának élete erre tanít minket.

Doctor Urak! Csupán néhány nap választ el bennünket Nagypéntektől és a húsvéti ünnepektől. Ez eszünkbe kell, hogy juttassa, hogy a magyarság nehéz útján, megpróbáltatásokban gazdag jelenében csak a feltámadott, eleven eszmékkel telített lelkek vívhatják meg eredményesen harcukat. A lélek kormányozta test s a fegyelmezett, készséges lélek csak egy jelszót ismer: előre! Nehéz, göröngyös, verejtékes ez az út, de ne feledjék, hogy akik verejtezve és küzdve vetnek, örvendezve fognak aratni!

Ezekre kívántam figyelmüket felhívni, amikor egyetemünkről távoznak.

Az Úristen áldása kísérje Önöket további útjukon.

15. 1940. évi március hó 28-án doctorrá avattatott:

Horváth László orvostudományi sub auspiciis Gubernatoris doctor.

Doctoravató beszédet lásd a 31. oldalon.

16. 1940. évi április hó 13-án doctorrá avattattak:

Tóth Elek jogtudományi,

Cziczó Zoltán államtudományi,

Dankó Imre, Káldor Elemér és Lapis Juliánna orvostudományi doctorok.

Doctor Kisasszony és Kedves fiatal Doctortársaim!

Az egyéniség teljes kialakulásához, — bármely szakma művelőjéről legyen is szó, — az élet által elének állított feladatok helyes megoldásához nem elégségesek azok az ismeretek és gyakorlati készségek, amelyeket az Egyetem nyújt tanítványainak. Az életben mindenkinek, ha boldogulni akar és ha súlyt helyez arra, hogy szakmáját és annak keretében kifejtett munkásságát köztisztelet övezze, törekednie kell arra, hogy megszerezze azokat a tulajdonságokat is, amelyek a tágabb látókörű, magasabb műveltségű egyén erkölcsi jellemvonásaihoz tartoznak. Különösen fontos ez ma, mert hiszen még napjainkban is érezzük egyes vonatkozásokban annak a világháború utáni felfordulásnak hatását, amely a léhaságot, felületességet, élvhajhászást tolta előtérbe, az életet a lehető legkönnyebb oldaláról igyekezett felfogni és minden erkölcsi fék le-

rombolására törekedett. Hasonló erkölcsi felfordulásnak nézünk elébe, a most dúló háborúval kapcsolatosan is.

Egyetemi tanulmányaik közben ethikai kérdésekről kedves fiatal barátaim vajmi keveset hallottak. Helyesen, vagy nem helyesen? — efelett sokat lehetne vitatkozni. Már évtizedekkel ezelőtt neves tudósok kifogás tárgyává tették az egyetemi oktatás keretében e problémák elhanyagolását. Így a híres belgyógyász *Ziemssen* azt követelte, hogy az orvostanhallgatóknak tartott előadásokban több gondot kellene az orvosi etikára fordítani. *Ziemssennek* ez a követelménye, mely éppen úgy vonatkoztatható más szakmákra is, nem maradt ellentmondás nélkül. *Jaksch* a prágai egyetem orvostanára azt válaszolta, hogy művelt ember számára csak egy ethika van, s hogy közömbös, kicsoda az illető és milyen foglalkozást űz. Csak egyféle erkölcs van, s ezt a családnak és nem az egyetemnek kell megadnia. Ez a két szélsőséges álláspont lassankint szélesmedrű vitává nőtte ki magát, amelybe természetesen az egyes filozófiai, világnézeti irányzatok is belekapcsolódtak, anélkül azonban, hogy az egyetemi oktatásban — egyes szórványos kísérletektől eltekintve — az ethika tárgyalása megfelelő helyet tudott volna magának biztosítani.

Ma ez a kérdés nagyjából eldőlt. Az egyes tudományágak fejlődésével mindinkább világos lett, hogy nem elégséges az egyetemi hallgatóságot egyedül arra megtanítani, hogy szakismereteit miképpen gyümölcsoztesse, hogy adott esetben mit cselekedjék, hanem gondot kell fordítani annak megismertetésére is, hogy cselekedeteit „hogyan” hajtsa végre. Ez a „hogyan” foglalja magában azokat a szabályokat, amelyek a társadalmi közösségben élő egyén erkölcsi törvényeit képezik.

Az egyetemi oktatás, az ethika tanításának fontosságát ugyan átlátta, s az egyetemi tanítás készülő reformjában ennek helyet is kíván biztosítani, azonban behatóan ezzel a kérdéssel sohasem fog tudni foglalkozni. Mindegyik tudományág évről-évre hatalmasabb fejlődésnek indul, úgyhogy csupán a szakismeretek megszerzése már a hallgatóság minden idejét igénybe veszi. Emellett az élet olyan szerteágazó és váratlan problémák elé állítja az embert, amelyeket dogmaként tárgyalni teljesen lehetetlen. Az erkölcsstan szabályai ezenkívül időszakonként változnak is. Így pl. amíg Hipokratés korában erkölcsi vétséget követett el az orvos, aki gyógyíthatatlan beteget kezelt, ma ez minden orvosnak legelemibb kötelessége. Mindezek az ethikának egységes tárgyként tanítását

felette megnehezítik, különösen akkor, ha figyelembe vesszük azt is, hogy habár az erkölcsstan fő elvei minden emberre nézve azonosak, mégis minden foglalkozásban más körülményekre vonatkozik az erkölcsi bírálat, s az elveket más tárgyakra, más eseményekre, más cselekvésekre kell alkalmazni.

Néhai id. *Imre József* a kolozsvári egyetem tanára az orvosi etikáról írt könyvében azt írja, hogy „minden ember erkölcsi mi-voltát és értékét legfőképpen abból ítéljük meg, hogy mennyire és mi módon teljesíti kötelességét.” Aranyba kívánczó szavak, amelyeket jól véssenek emlékezetükbe. Tetteik mikéntjének, erkölcsi cselekedeteiknek legfőbb bírása legyen lelkiismeretük és irányítója a szív, a lélek, a szeretet.

Doctor Kisasszony és Doctor Urak! Az Önök önképzése sem fejeződött be szakismereteik megszerzésével és a diploma elnyerése az Önök számára sem jelenti a szellemi pihenést. Tovább kell tanulniok szaktudományuk terén és másrészt azokat a cselekvési szabályokat is el kell sajátítaniuk, amelyek hivatásukban a követendő helyes utat fogják megjelölni. És ebben nincs pihenés és nincs megállás. A haladásnak pedig főfeltétele a törhetetlen kötelességteljesítés s a tökéletesedésre törekvő szüntelen akarat. Adja Isten, hogy ennek hiányát életük folyamán soha ne érezzék és így értékes tagjaivá legyenek a magyar életnek!

17. 1940. évi május hó 4-én doctorrá avattattak:

Oláh Béla jogtudományi,
Szentmiklósi József, *Sziklay László* államtudományi,
Elischer Zoltán, *Endrődi György Ottó*, *Juhász Pál* orvostudományi,

Bodnár Imre és *Szabó Magda* bölcsészettudományi doctorok.

Kedves fiatal Doctortársaim!

Inter arma silent Musae. Tagadhatatlanul régi igazság, hogy a háborús légkör feszültségében, az ágyúdörgés, a bombázó gépek zúgása közepette sok mindenről megfeledkezett a művelt világ. Többek között arról is, hogy félezred éve, 1440-ben találta fel a mozgatható betűt, a könyvnyomtatást a mainzi *Gutenberg János*. A mai háborús feszültségben azonban a méltán várt nagy ünnepek elmaradtak és csak itt-ott emlékeznek meg néhány szóval erről a felbecsülhetetlen horderejű felfedezésről.

Mint minden nagy felfedezőét, Gutenberg János érdemét is megkísérelték kicsinyíteni és kimutatták, hogy a könyvnyomtatás feltalálása már régebbi kísérletekre tekinthet vissza s a kor kíváncsnak szükségszerű következménye volt. Bárhogy is álljon a dolog, kétségtelen azonban, hogy ezt a szükségszerű feladatot Gutenberg oldotta meg és ő ajándékozta meg az emberiséget a betűmetszés, a betűöntés, a betűszedés, a nyomtatás tudományával és a gondolatközlés mai módszerével.

Gutenberg élete súlyos csapásokkal, megpróbáltatásokkal volt tele. Nyomdájától és a már majdnem kész 42 soros bibliájától megfosztotta a mainzi törvényszék, de öreg korában ismét munkához látott, új betűket metszett és bele kezdett a 36 soros biblia nyomtatásába. Fáradtságos munkáját később újabb csapás érte. 1462 augusztus 27-ről 28-ra virradó éjjelen Adolf nassauai gróf zsoldosai a békés mainzi polgárokat kikergették a városból. Gutenbergnek is vándorbotot kellett kezébe vennie. Egy év múlva azonban Eltvilleben újra dolgozik az ősz betűszedő mester, de előregedve alig 2 évig élvezhette az udvari ember nyugodt életét Adolf érsek jóvoltából.

A nyomdászat történetét olvasva azt látjuk, hogy utódai szinte örökölték Gutenberg sorsát. A könyvnyomtatás terjesztői és művelői sok bajon, nehézségen estek át és a küzdelmek, a bajok kijutottak a nyomdászat első magyar művelőinek is. *Hess András*-nak, az első magyar könyvnyomtatónak itt kellett hagynia budái nyomdáját és kénytelen volt vándorútra kelni. *Abádi Benedek*, az első magyar könyvnyomtató újszigeti nyomdáját török martalócok; majd spanyol zsoldosok pusztították el. *Huszár Gál* és *Bornemissza Péter* életében is a tömlöcöt a menekülés és a bujdosás váltotta fel. A nyomdászok élete a későbbi korban is megpróbáltatásokkal volt tele. Valószínű, hogy e nehéz sors fejlesztette ki közöttük azt a példaadó összetartást és az ősi mesterek példája hatott rájuk, hogy a nagy szociális, kulturális, nemzeti feladatok megoldásának mindig lelkes munkásai voltak.

Gutenberg félezer év előtt a gondolatterjesztés leghatásosabb eszközét teremtette meg és ezzel a felfedezésével az egész emberiség fejlődésének új irányt szabott. 1540 júniusában — így mondja a nyomdász legenda — a wittenbergi nyomdászok a könyvnyomtatás fennállásának 100 esztendő jubileumát ünnepelték. Megjelent az ünnepen Luther Márton is. Beszédében többek között a következőket mondotta: „A könyvnyomtatás az utolsó és egyszer-

mind legnagyobb kegyelmi ajándéka az Úristennek. Az utolsó fel-
lángolás a világ kialakása előtt!”

A nyomdászat fogalma egyértelmű lett a kultúráéval. Az ólom-
betű a ma emberének, az írónak, a kutatónak, a tudósnek nélkülöz-
hetetlen. Korunk egyik nagy hatalma a sajtó is a betűmetszés
szülötte.

A nyomda termékei: a könyvek, az ujságok dinamikus erővel
mozgatják az emberiséget és fontos tényező volt a könyvnyomtatás
Gutenberg óta minden válságos időben. A magyar szabadság nap-
ján, 1848 március 15-én is fontos szerep jutott a könyvnyomtató
sajtónak.

Érdekes, hogy voltak akik felvetették azt a kérdést, jó, vagy
rossz hatással volt-e a mozgatható betű az emberiség fejlődésére?
Boldogabbá tette-e a könyv, a sajtó az emberiséget? — kérdezte
egyik írónk a közelmúltban a könyvnyomtatás az emberiség sor-
sára gyakorolt hatásának vizsgálata alkalmával. Gutenberg talál-
mányának tökéletesedésével az újkori gyorssajtó, a rotációs nyom-
tatás, a könyvek, az ujságok tömegét dobja napról-napra az embe-
rek kezébe. Tagadhatatlan, hogy az ólombetűk seregét káros, lel-
keket mértelyező, sőt istentelen, nemzetietlen célok érdekében is
hadba állították. De azt senki sem tagadhatja, hogy Gutenberg
találmányának, a metszett betűnek felmérhetetlen jelentősége volt
a kultúra, a tudomány, a civilisatio, a társadalmi fejlődés terén. A
Budapesten most megnyílt könyvkiállítás, melyet régi magyar
könyvnyomtatási emlékekkel egészítettek ki, annak mindennél éke-
sebb bizonyítéka. Vitathatatlan, hogy Gutenberg találmányánál
nagyobb jelentőségű nem volt félezered év óta az emberiség kultúr-
történetében s bizonyos, hogy a nagy válság, a háborús idők után
el fog majd jönni ennek a felfedezésnek méltó ünnepe, miként
azt nagy költőnk Vörösmarty Mihály Gutenberg-versében meg-
jósolta:

„Majd ha kihull a kard az erőszak dúrva kezéből
S a szent béke korát nem cudarítja gyilok;
Majd ha világosság terjed ki keletre nyugatról
És áldozni tudó szív nemesíti az észt:
Majd ha tanácsot tart a föld népsége magával,
És eget ostromló hangokon összekiált,
S a zajból egy szó válik ki dörögve: „Igazság!”
S e régvárt követét végre leküldi az ég:
Az lesz csak méltó diadal számodra, nevedhez,
Méltó emlékjelt akkoron ad a világ.“

Doctor Urak! A könyvnyomtatás félezredes évfordulóján a könyvek hatalmára akarom felhívni figyelmüket. A tudománynak ezek a leghűségesebb zsoldosai nemcsak szakismereteinket tudják bővíteni, de helyesen megválasztva minden szép és jó iránt fogékony lelküket is képesek megnemesíteni, a szellemi elfáradás óráiban pedig pihentető, üdítő hatást tudnak kifejteni. Legyenek a könyvek jóbarátaik, kísérje a könyvek szeretete Önöket egész életükön végig s meg fogják látni, hogy bennük nehéz óráikban mennyi útmutatást, vigasztalást fognak találni.

E gondolatok jegyében a Mindenható áldását kérem további életükre és munkásságukra.

13. 1940. évi május hó 18-án doctorrá avattattak:

Róth Sándor, Takács Sándor, Valenta Pál jogtudományi,

Kalmár Lajos államtudományi,

Braxatoris Rudolf Sándor és Fekete Imre orvostudományi doc-
torok.

Kedves ifjú Doctortársaim!

A tanév folyamán, minden alkalommal, amidőn az újonnan avatott, az életbe útnak induló fiatal doctorainknak felavatásuk alkalmából, a búcsúzás perceiben szerencsekívánataimat fejeztem ki Egyetemünk nevében, igyekeztem egyuttal egy-egy időszakú kérdésre is reámutatni, azzal a célzattal és reménnyel, hogy az abból levonható következtetéseknek és tanulságoknak majdan hasznát vehetik az életben.

Ma a helyzet egészen más. Időszzerű kérdésekről beszélni ma alig lehetséges. Izzó katlan egész Európa és ami ebben a pillanatban még kérdés, vagy probléma, holnap már jelentőségét elvesztette. Ezekben a napokban, amikor mindenki a rádió állomások bemondásait lesi és vagy az éther hullámain érkező hírekből, vagy az ujságok nyomtatott betűiből igyekszik magának a világeseményekről képet alkotni, csak egy kérdés érdekelheti az embereket, s ez az, hogy mit hoz a holnap. Az események azonban annyira torlódva követik egymást, hogy mire az ujságárusok széthordják a lapokat, a nyomtatott hírek már a múlt eseményeivé váltak, s azokat

újabbak feledtetik el. A Flamand-földön a világtörténelem legnagyobb csatája folyik, s ezekben a napokban az üres frázisok kényszerűen elhalványultak, a tartalmatlan jelszavak pedig nevetség tárgyaivá lettek. Ma, amikor Európa térképe napról-napra változik, éppen ezért tilos az elmélkedés, a hiábavaló álmodozás és végzetes hiba volna elméleti feltevésekre és délibábos tervekre jövőnket építeni. A sorsdöntő kemény idő mindannyiunk számára azt írja elő, azt parancsolja, hogy az egyéni érdekeket teljesen félretevő összetartásban, igaz magyar egységben, őszinte szeretettel, öntudatosan szolgáljuk a magyar haza sorsát.

A mai háborút nemcsak a katonák vívják a harctéren. Mögöttük küzd a második, de éppen olyan jelentős, talán még fontosabb vonalban, a nemzet minden egyes tagja. S mind a két front harcolni, győzni akarásától függ a küzdelem kimenetele. És mi, ahogy a költő, — Mécs László — mondja :

*„Harcolni s győzni akarunk
Barázda, műhely, hivatal,
Ecset, toll, hangszer harcterén,
Hogy glóriázza diadal
Újfajta hősök regimentjét.“*

Doctor Urak ! Történelmi napokban hagyják el diplomájukkal kezükben az Alma Mater békés hajlékát. Legyenek szószólói munkahelyükön szóval és tettel annak, hogy fontosabb a magyar győzelemre, a magyar jövőre a megalkuvást és pihenést nem ismerő hallgatók köteleességteljesítés, mint a fontoskodók, a magukat mindenkinél bölcsebbnek megjátszók, dologtalan és eredmény sivár életstílus, s hogy a magyar sors kialakulását nem azoknak a kávéházi politikusoknak rémlátásai és tartalmatlan üres locsogásai fogják eldönteni, akik bizonyára azért nem mulasztanak el egy alkalmat sem, hogy politikai nézetüknek kifejezést ne adjanak, mert tudják, hogy akkor, amikor majd eljön a megbékülés, a béketárgyalások ideje, az ő véleményüket úgy sem fogja senkisé is kikérni.

Doctor Urak ! Hírdessék fennen minden alkalommal, hogy nem álmodozni, hanem dolgozni kell a magyar jövővért !

Az Úristen mindenható hatalma támogassa Önöket ezen munkájukban és áldása kísérje minden, a nemzet javát szolgáló, önzetlen, hazafias cselekedetüket.

19. 1940. évi június hó 6-án doctorrá avattattak :

Dolinay Endre jogtudományi,
Lovass Rezső bölcsészettudományi doktorok.

Kedves ifjú Doctortársaim !

A közelmúltban igen érdekes és tanulságos előadás hangzott el egyetemünkön és ebben az előadásban Rodolfo Mosca, a budapesti egyetem olasz intézetének tanára, Galileinek, a nagy tudósnak életét, küzdelmeit és felfedezéseit ismertette.

Történelmi visszapillantást vetve, a neves előadó megemlítette, hogy Galilei, ki 1564-ben Pisában született, már párizsi egyetemi hallgató korában filozófiai tanulmányok mellett orvosi kérdésekkel is foglalkozott. Felismerve az aristotelesi fizika hiányosságait, hozzálátott a matematika tanulmányozásához, s kutatásainak eredményeképpen felfedezte az inga lengésének egyenlőidejűségét, majd hydrostatikai mérleget szerkesztett s felállította a szabadesés törvényét. Az utóbbi vizsgálataival és megállapításaival azonban magára bősztette Aristoteles tanainak híveit és a toscanai udvart is ellenségévé tette. Ezért vissza kellett térnie Firenzébe. Itt végezte azután legfontosabb vizsgálatait, amelyek a mozgástant alapították meg. Számos műszert is szerkesztett, thermoscopot, thermometert, messzelátót, amely utóbbival fontos felfedezéseket tett. Ő ismerte fel a Venus és a Mars fazisait, a Saturnus háromalakúságát, a napfoltokat, valamint a Jupiter holdjait is. Ez utóbbi felfedezését 1610-ben tette és ezt tartotta az aristotelesi felfogással szemben a Kopernikus-féle rendszer-elmélet hatalmas bizonyítékának. Galilei már a nap tengelykörüli forgását is hirdette. Újabb felfedezései azonban újabb és újabb támadásoknak voltak kiindulási pontjai, sőt ellenségei még a pápánál is bevádolták őt. Galilei mindezzel nem törődve amikor látta, hogy a Kopernikus-féle tant, melynek oly lelkes szószólója volt, hivatalosan elvetették és elfogadását megtiltották, egy újabb munkájában megkísérelte e tant általánosan érthető formában közzétenni. Ennek azonban inquisitiós per volt a következménye. A 70 éves törődött, ősz tudós Rómába utazott, hogy ott megvédje magát, azonban azt a büntetést szabták ki rá, hogy tanait esküvel tagadja meg. 1663 június 22-én ünnepélyes esküvel kénytelen volt nézeteit nyilvánosan megtagadni. A legenda úgy mondja, hogy az eskü után felugrott és lábával dobbanva felkiáltott: Eppur si

mouve!" — mégis mozog a föld! — Ettől kezdve az inquisitio foglya volt, de még vakon is, szellemileg állandóan tevékenykedett. Utolsó kívánságát, hogy a Santa Croce templomban temessék el, nem engedték meg és csak 1737-ben vitték csontjait oda és emeltek pompás síremléket neki. Akkor már tanai diadalt arattak és Galilei az egész világ által elismert, ünnepelt tudós volt. Ő ezt ugyan nem élte meg, bizonyára keserűséggel szívében is távozott az élők sorából, mégis ma ünnepli őt az egész tudományos világ és büszke rá nemzete.

Doctor Urak! Galilei élettörténete nagy tanulság mindannyiunknak, mert azt mutatja, hogy az igazság útja még a tudományos tantételekben sem mindig síma, hanem göröngyös és az igazság hirdetése nem mindig találkozik osztatlan jóváhagyással. Az igazság azonban előbb-utóbb mindig győzedelmeskedik és nem az a fontos, hogy aki hirdetőjévé szegődött, életében elismerésben részesül-e, avagy a göröngyös uton akadályokba ütközve elbukik. Mindannyian szembetaláljuk magunkat akadályokkal az életben és ezeket le kell győzni, hogy az eszme és az igazság győzedelmeskedhessen. Az életbe indulóknak meg kell tanulniok, hogy nem fontosak a köznapi bukások, elesések, a lényeges az, hogy ki milyen gyorsan és az igazságba, eszmébe vetett hitétől megerősödve tud felkelni és a megkezdett uton újból továbbhaladni.

Galilei élete azonban megtanít arra is, hogy uralkodó eszmék sem mindig csalhatatlanok. A gondolkodó főnek, a tehetséggel megáldottaknak feladata, hogy az igazság hitébe vetett meggyőződésüknek személyektől elvonatkoztatott szavát hallassák és nem törődve a nehézségekkel, amelyek útjukba kerülhetnek, annak szószólói legyenek.

A mai robbanó átalakulások ideje különösen alkalmas kiváló egyéni alkotások létesítésére. A történelem tanulsága szerint a nemzetek fejlődésének átmeneti korszakai hatottak mindig a legtermékenyítőbben tudományos megállapításokra, szellemi alkotásokra, nem pedig a békés évek izgalmaktól mentes, a könnyű küzdelem nélküli megélhetést biztosító periodusa.

Gondoljanak ezekre a szavaimra Doctor Urak majd az életben is és ez adjon erőt további munkájukhoz, amelyet kívánom, hogy a Mindenható gazdag eredménnyel jutalmazzon.

20. 1940. évi június hó 24-én doctorrá avattattak:

Baskay Antal Ferenc, Csiszár László Zoltán, Ilsvai László Péter, Kovács Gábor, Révész József, Schwarcz Sándor, Somlai Ferenc, Stőber Ernő, Szakáll László Gyula, vitéz dr. Szalóky László, Szentkúti Ferenc, Terényi Antal, Thuróczy György, Viszokay László Virgil jogtudományi,

Somogyi Ferenc Imre államtudományi,

Juhász István orvostudományi,

Ember Ödön, Maller Sándor, Ökrös Irén és Szabó László Lajos bölcsészettudományi doctorok.

Doctor Kisasszony! Kedves fiatal Doctortársaim!

A jól végzett munka, a sikerrel letett szigorlatok után, diplomájuk szövegének olvasása közben könnyen eshetik bármelyikük abba a téves hitbe, hogy tudásuk, a szakmájuk tárgyára vonatkozó ismereteik most már bőségesen elegendőek és a mai naptól kezdve nincs mit tanulniok, felesleges tudásukat bővíteniük, azt szélesebb alapokra fektetve szaporítaniuk. A diploma szövege valóban arról tesz említést, hogy a szigorlatokon szakmabeli tudásukról megfelelő bizonytságot tettek, hiszen ennek elismeréseképpen avattattak Önök szaktudományuk tudoraivá, illetve doctoraivá.

A tudás megszerzésében, a folytonos tanulás kötelezettségében azonban nem szabad, hogy megállás következzen be, mert a szellemi élet terén a megállás egyenlő a szellem halálával. A magyar közmondás szerint a jó pap holtig tanul, de valójában méginkább holtig kell tanulnia mindannyiunknak, az orvosnak, a tanárnak, a jogásznak is, mert csak addig lesz valaki jó pap, jó orvos, jó tanár, vagy a jogtudományok szakavatott művelője, amíg folytonosan, szünet nélkül nem gyarapítja, bővíti ismereteit. Nem zárul le tehát a tanulás szaka a doctorráavatás ünnepélyes aktusával. Aki a jövőben abban a hitben él, hogy a diplomájával megszerezte a tudás legmagasabb fokát, s csak a kártya lapjait forgatja majd, vagy aki-nek csupán színházi ujság, vagy olcsó detektív regény lesz egyedüli olvasmánya, az elveszett, lelki halottá lett. És ezek a lelki halottak méltelyezik meg legsúlyosabban a nemzet szellemi életét.

Az örök tanulás, az örök kutatás, a tudomány iránti szomj növeli a tudást. A tudással azonban — amint Goethe mondja — nő a kételkedés is. Minél többet tudunk, annál nagyobb a kételkedés és csak amikor kezdjük látni, hogy milyen keveset tudunk, mennyit nem ismerünk még, mennyit kellene még tudnunk, akkor kezd

csak feltárulni előttünk a tudomány csodás világa, mert az igazi tudás ennél a pontnál kezdődik. Az igazi tudás éppen ezért szorosan együttjár két főerénnyel, a szerénységgel és az alázatossággal. Nem az önhittség és beképzeltség, hanem a szerénység az, amely a tudás kapuit megnyitja előttünk. Alázatosság a tudás mérhetetlen méretei előtt, párosulva a szerénységgel, jelképezik azokat az erényeket, amelyek nélkül a tudás birodalmába belépni nem lehet.

Doctor Urak! Önök akkor lesznek csak érdemesek igazán a diploma szövegének dicséretére és jelzőire, ha a tudás megszerzésének, lankadatlan keresésének szelleme, parancsa szerint élnek továbbra is, s az ezzel együttjáró erényeket művelik. Így szolgálják a leghívebben szakmájukat, valamint nagy családunk, a magyar nemzet céljait. Kívánom, hogy a tudomány szeretete, a tudásra törekvés olthatatlan lángja és Isten áldása kísérje Önöket útjukon!

21. 1940. évi június hó 28-án doctorrá avattattak :

Csapó Vilmos, Csorba Sámuel, Fehér István, Gál László, Glattstein Sándor, Kövér Árpád, Kőrös Kálmán, Kulcsár Szabó Ernő, Licskó Lóránd, Madaras Gábor, Pajkossy Miklós, Pogány János, Puskás János, Sütő Béla, Szép György és Szilágyi Tibor jogtudományi,

Marinov Krum Ivanov, Meszes István, báró Vay Frigyes államtudományi,

Biró István, Dolinay Mária, Happich Gyula, Jónás Imre, Midlik István, Ozoray Magda, Radnai István, Schváb István, P. Szabó Ida, Vajda Benő Sándor, Vörös Béla orvostudományi

Balogh Kálmán és Mata János bölcsészettudományi doctorok.

Doctor Kisasszonyok! Doctor Urak!

Kedves fiatal Barátaim!

Őszinte meghatottság vesz erőt rajtam, amikor arra gondolok, hogy újból eltelt egy év és utolsó doctoravató ülésünket tartottuk ma az idei tanévben. Ezen avató üléseinken minden alkalommal, amikor új doctorainkat az Alma Matertől búcsúztattam, a felavatás tényét ünnepélyesebbé teendő, igyekeztem egy-egy aktuális eseménnyel, vagy az életből vett példával kapcsolatosan, útravalóként lelkükbe vésni azokat az eszméket, s irányelveket, amelyek jövőendő munkásságuknak, érvényesülésüknek éppen úgy zálogai, mint ahogy a magyar nemzet jövőjének is biztosítékai.

Doctoravató beszédeim során nem is egyszer reámutattam a debreceni kollégium 400 éves, a hazaszeretnek, önfeláldozásnak, a tudás vágyának mindenkor példaképen odaállítható ősi szellemére, melynek egyetemünk, a kollégium jogutódja, őrizője és ápolója. Nem mulasztottam el arra kérni mindannyiukat, hogy szeressék a Hazát, mert a hazaszeretet ápolása biztosítja mind az egyének, mind a nemzet jövődjét. Beszéltem a kis nemzetek fiainak feladatairól, azok helyzetét meghatározó körülményekről, a Kalevala új hőseit mozgató erőkről, a mai idők fokozottabb munkagényéről, a fiatalok és az öregek megértő közös munkájáról, a tudomány hatalmáról, az istenfélelemről, nem különben a legkiválóbb lelki adományról, a szeretetről is. Buzdítottam fiatal doctor-társaimat az igazság keresésére, a tudomány ápolására s vázoltam az egyes pályák közös és örök ethikai szabályait. Karácsony előtt szólottam a magyar jövődjé legnagyobb kincséről: a gyermekekről. Ismertettem a magyar lélek legjellemzőbb tulajdonságait, felhívtam a figyelmet a magyar falu problémáira és elismeréssel emlékeztem meg a debreceni diákság telepítési mozgalmáról. Főméltóságú Kormányzó Urunk 20 éves országglásának évfordulója, Schaffer Károlynak a nagynevű magyar tudósnak halála és munkásságának méltatása, Mátyás király születésének 500 éves évfordulója szintén avatási beszédeim témáit képezték és nem feledkeztem meg Gutenbergről, a könyvnyomtatás feltalálójáról sem, a könyvnyomtatás félezer éves évfordulója alkalmából.

Mindezekből tanulságos következtetéseket igyekeztem levonni és reámutatni, hogy mik azok a különleges magyar feladatok s melyek azok a tulajdonságok, eszközök, amelyek nemzetünk, népünk boldogulását, jövődjét előmozdítják. Ezeket az eszméket szakmai különbség nélkül mindannyiuknak hirdetniük kell. Szeressék a hivatásukat, műveljék szakmájukat minél intenzívebben, de a magyarság létérdekeiben, a nemzet közös munkájában mindannyiunknak, szakmabeli és társadalmi különbség nélkül egygyé kell lennünk.

Mindezekre a fejtegetéseimre, megállapításaimra, a torlódo világesemények már több vonatkozásban is választ adtak. Legérdekesebb és legtanulságosabb ezek között az a történet, amely ma a egész világot foglalkoztatja. Ma mindenkinek figyelme a fegyverszüneti eseményekre irányul. A két hatalmas baráti nemzet térdre-kényszerítette ellenségét. A haditényeken kívül mindannyiunkat azonban jobban érdekelhetnek azok a belső okok, amelyeknek

egyenes következménye volt a nagy francia nemzet, a „Grande nation“ összeroppanása. Megdöbbenő, de egyben felette tanulságos az a vallomás, amellyel az ősz francia tábornagy Petain megvilágította a francia katonanemzet elképesztően gyors pusztulását. Ennek okát tragikus beismeréssel két körülményben jelölte meg. Az egyik a születési arányszám állandó csökkenő irányzata. A másik pedig a francia értelmiségi osztály túlkultúráltsága és fékezhetetlen élvezethajszolása. Ez a kíméletlen önkritika igen nagy tanulságot rejt magában az összes nemzetek számára. A római birodalom bukását juttatja eszünkbe, amiről így szól a költő: „... minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs, mely ha megvész, Róma ledől s rabigába görnyed.“ — Ne felejtjük ezt el soha, mert ha még oly hatalmas nemzet is, mint a francia, kénytelen volt ezen igazság tudatára ébredni, mennyivel inkább fenyegeti a pusztulás a számbelileg kisebb nemzeteket, ha e hibájukból nem igyekeznek kivetközni.

Doctor Urak! Az én időm lejárt. Tanártársaimmal, az egyetemi Tanács ezévi tagjaival egyetemben ma utoljára végeztem a rectori kötelességek legkedvesebbikét: a doctoravatás feladatát. Most, amikor meleg kézszerítással Önöktől is búcsúzom az Alma Mater nevében, úgy érzem, hogy nemcsak Önök állanak itt a Tanács előtt, hanem mind a 170, ez évben avatott doctortársuk. Mindannyiukhoz szólok utoljára: Legyenek Istenfélők, szeressék a magyar hazát, műveljék a tudományt, munkálkodjanak szorgosan hivatásuk terén és ne feledjék soha egy percre sem a magyar nemzeti eszme céljait, azt, hogy magyarok és hogy mivel tartoznak a magyar hazának.

Szeretném hinni, hogy avató beszédeim termékeny talajra találtak, s abban a titkos reményben, hogy talán Önök közül ki fog egykor kerülni hazánk olyan nagy férfja, akire egyetemünk büszkeséggel fog majd tekinteni, kívánom, hogy a Magyarok Istene áldja meg Önöket és kísérje életük útján.

